

ФУНДАЦІЯ «ВІДКРИТЕ СУСПІЛЬСТВО»

**Державна політика підтримки
підприємств і громадських
організацій інвалідів:
моніторинг та оцінка**

Київ - 2014

Державна політика підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів: моніторинг та оцінка. / І.Сікора, Д.Черніков, К. Кульчицька; За редакцією І.Сікори – Київ, ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2014.

Вперше в Україні у пропонованій публікації зроблено спробу комплексного та всебічного аналізу політики державної підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів та її впливу на забезпечення права інвалідів на участь у громадському житті та права на працю відповідно міжнародних норм та стандартів.

Проаналізовано цілі та потреби бенефіціарів, інструменти державної підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів, оцінено їх ефективність та рівність розподілу, проаналізовано польський досвід систем сприяння зайнятості інвалідів, підготовлені рекомендації щодо програм підтримки та створення робочих місць для інвалідів.

ПОДЯКА

Автори аналітичного звіту вдячні за зауваження та консультаційну підтримку фахівцю з аналізу політики Сергію Панциру, чий методологічні розробки були використанні при здійсненні моніторингу та оцінки політики державної підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів.

Аналітичний звіт підготовлений в рамках проекту «Аналіз політики підтримки підприємств та організацій інвалідів в Україні: сприяння забезпеченню рівного доступу НУО до державної підтримки та постачання соціальних послуг інвалідам», який реалізовувала Фундація «Відкрите суспільство» за підтримки міжнародного фонду «Відродження».

При копіюванні, перевиданні та використанні в рамках публікацій чи журналістських матеріалів обов'язковим є посилання на авторів і Фундацію «Відкрите суспільство».

У разі зацікавленості в співпраці, отриманні додаткових коментарів та оцінок звертатися за електронною адресою: info@osf.org.ua

© ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2013 (www.osf.org.ua)

© І.Сікора, Д.Черніков, К.Кульчицька; За редакцією І.Сікори – Київ, ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2014

ЗМІСТ

Вступ	4
Оцінка державної підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів	5
Резюме	5
Методологія.....	5
Аналіз розподілу фінансової вигоди між регіонами	5
Аналіз критеріїв для одержання дозволу на користування пільгою	6
Аналіз попередньої практики надання дозволів	6
Висновки і пропозиції	7
Результати аналізу державного фінансування Всеукраїнських громадських організацій інвалідів	8
Група 1. Найбільші за обсягами фінансування одержувачі допомоги.....	8
Група 2. Великі за обсягами фінансування одержувачі допомоги.....	8
Група 3. Малі за обсягами фінансування одержувачі допомоги.....	9
Група 4. Найменші за обсягом фінансування одержувачі допомоги.....	12
Альтернативи реформування політики забезпечення права інвалідів на громадське життя	13
А. Стратегічні альтернативи реалізації права на громадське життя та соціальну інтеграцію інвалідів.....	14
Б. Організаційні альтернативи реформування з урахуванням специфіки організацій інвалідів.....	14
Висновки та рекомендації щодо програм підтримки та створення робочих місць для інвалідів	17
Таблиці	36
Додаток 1. Аналіз фінансування ВГОІ	44
Додаток 2 Фінансування заходів зі створення робочих місць інвалідів	62
Додаток 3 Ефективність програм створення робочих місць: аналіз кейсу УВП УТОС «Крим-Пак».....	78
Додаток 4 Відповідь на інформаційний запит від Фонду соціального захисту інвалідів...81	81
Додаток 5 Відповідь на інформаційний запит від Державної Фінансової інспекції	90
Додаток 6 Досвід Польщі у фінансуванні Фонду реабілітації інвалідів та фінансовій підтримці підприємств, що створюють робочі місця для інвалідів	95
Додаток 7	

ВСТУП

Сьогодні кожен 18-й українець живе з інвалідністю. Загальна чисельність людей з особливими потребами сягає 2,8 млн або 6,1% населення країни. Із них працевлаштовані більше 755 тисяч або майже 27%. Стандарти Міжнародної організації праці передбачають працевлаштування 50% від загальної чисельності інвалідів в країні, тобто мало б бути працевлаштовані 1,4 млн інвалідів. Навіть, якщо враховувати лише чисельність інвалідів працездатного віку, на порядку денному стоїть питання якості працевлаштування, ефективності та доступності державної підтримки.

Існуюча державна політика є неефективною та потребує негайної модернізації. В середньому 30-50 млн грн, які спрямовуються на підтримку статутної діяльності громадських організацій інвалідів, а також сотні мільйонів прямої підтримки та податкових пільг для підприємств інвалідів не дають достатніх можливостей реалізувати право інвалідів на участь у громадському житті, а також право на працю відповідно міжнародних норм та стандартів.

Результати моніторингу та аналізу показують, що українська модель державної підтримки підприємств та організацій інвалідів носить «елітарний» характер. Доступність державної підтримки для більшості громадських організацій є під питанням. За останні 8 років (2006-2014 рр.) із 88 всеукраїнських організацій інвалідів допомогу змогли отримати тільки 23 організації або 26%. При цьому 2 організації (УТОС, УТОГ) за цей період отримали підтримку у 242 млн грн або 63% від загального обсягу фінансування громадських організацій: 42% - УТОС, 21% - УТОГ. Засновані ними підприємства за 4 роки отримали 58% фінансування.

Щорічні обсяги фінансування за 8 років зросли у 2,2 рази і дивним чином подібні тенденції зростання характерні для елітного клубу. Різниця у фінансуванні між найбільшим та найменшим одержувачем допомоги, не зважаючи на статус всеукраїнської організації, колосальна – 800 раз. У кризовий період 2008/2009 при загальному скороченні обсягів допомоги на 20%, три організації із 16 отримали більші обсяги допомоги порівняно із докризовим періодом, 7 – не зазнали скорочень.

Одні й ті ж організації з року в рік отримують лівову частку коштів, при цьому три чверті всеукраїнських організацій взагалі не можуть отримати доступ до державного фінансування. Подібна ситуація склалась і з підтримкою підприємств організацій інвалідів та інших підприємств, які отримують фінансування на створення нових та підтримку існуючих робочих місць. Протягом останнім років склалась тенденція, коли щорічно більше 50% від загального обсягу фінансування освоювали переважно 3-5 підприємства, при тому, що в середньому у програмах підтримки підприємств приймає участь не більше 40 підприємств. За окремими напрямками фінансування одне підприємство освоювало до 30% загального обсягу фінансування і при цьому претендувало на списання заборгованості перед державним бюджетом. Знову ж таки, переважно мова йде про підприємства, засновані всеукраїнськими, а не місцевими чи регіональними організаціями інвалідів. Більше 50% фінансування отримують підприємства УТОС, УТОГ, ВОІ СОІУ. Різниця між найбільшими та найменшими отримувачами допомоги також суттєва – більше 10 разів.

Регіональний розподіл підтримки підприємств не є пропорційний. В середньому фінансування створення робочих місць для інвалідів розподіляється по підприємствам трьох-чотирьох областей, переважно у індустриальних регіонах (Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Львівська області) і це при тому, що найбільше офіційно зареєстрованих безробітних в 2013 та в 1 півріччі 2014 року є у Донецькій області.

У програмах державної підтримки підприємств для створення робочих місць практично не приймають участь підприємства відкритого ринку праці або ті, які не мають статусу підприємств інвалідів. З 2010 по 2014 рік кілька три підприємства отримали державну підтримку. Це говорить про штучну закритість системи.

На часі необхідність докорінної зміни політики державної підтримки, особливо в умовах падіння економіки та бюджетних надходжень. Основну увагу необхідно приділити участі у політиці зайнятості інвалідів роботодавців відкритого ринку праці. Роботодавці вже тривалий час шукають шляхи уникнення зобов'язань працевлаштовувати інвалідів та сплати штрафних санкцій, які спрямовуються на утримання «царства в царстві» - підприємств організацій інвалідів. До 2007 року вони лобіювали прийняття законопроектів, які б обмежили таку відповідальність. Останнім часом, вони уникають відповідальності через судові змагання із Фондом соціального захисту інвалідів. В умовах конфронтації відповідальна та продуктивна участь роботодавців у політиці зайнятості інвалідів не можлива. Необхідно відновлювати довіру.

Система фінансування організацій інвалідів та на створення робочих місць для інвалідів чекає реформа та публічне обговорення запропонованих змін. Фондація «Відкрите Суспільство» в рамках проекту «Аналіз політики підтримки підприємств та організацій інвалідів в Україні: сприяння забезпеченню рівного доступу НУО до державної підтримки та постачання соціальних послуг інвалідам», який реалізований за підтримки міжнародного фонду «Відродження», в рамках запропонованого дослідження пропонує **власні пропозиції по реформуванню існуючої політики та продовжує роботу над аналізом різних шляхів реформування щодо кожної із груп організацій інвалідів та підприємств, які б мали створювати робочі місця для інвалідів.**

Чи погодяться чиновники закрити корупційні шпаринки та зробити фінансування інвалідів прозорим та відкритим процесом – покаже час. Фондація «Відкрите Суспільство» разом із заінтересованими у змінах стейкхолдерами готова до співпраці задля підвищення ефективності витрачання сотень мільйонів бюджетних коштів та забезпечення достатніх можливостей реалізувати право інвалідів на участь у громадському житті та право на працю відповідно міжнародних норм та стандартів.

Оцінка державної підтримки підприємств і громадських організацій інвалідів

РЕЗЮМЕ

Звільнення від сплати податку на прибуток підприємств, що засновані громадськими організаціями інвалідів, характеризується тим, що значну частину вигоди від цієї пільги мають підприємства лише низки регіонів України. Існує значний дисбаланс як між регіонами, так і у порівнянні з питомою вагою загальної кількості інвалідів. Окремі підприємства одночасно користувалися пільгами та прямою бюджетною підтримкою.

У зв'язку з цим перелік критеріїв ухвалення рішення про надання дозволу на користування пільгою потрібно удосконалити, запровадивши оцінку динаміки робочих місць для інвалідів, фактичного розміру заробітної плати інвалідів, прямих витрат на створення робочих місць для інвалідів.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для оцінки ситуації було проаналізовано:

- обсяг втрат бюджету від надання зазначеної пільги у розрізі регіонів на основі інформації Міндоходів (додатки),
- інформацію про діяльність Комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів¹,
- положення законодавства України, що регулюють надання цієї пільги: Податковий кодекс України, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів», Порядок надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів (постанова КМУ від 8 серпня 2007 р. № 1010).

АНАЛІЗ РОЗПОДИЛУ ФІНАНСОВОЇ ВИГОДИ МІЖ РЕГІОНАМИ

За інформацією Міндоходів, у 2010 році підприємства інвалідів одержали вигоду від застосування пільги зі сплати податку на прибуток підприємств на загальну суму майже 76 млн грн, у 2011 – майже на 19 млн грн, тобто у 4 рази менше. Дані за 2012 рік відсутні.

Існує значний дисбаланс у питомій вазі вигоди від користування пільгою та чисельністю інвалідів у регіонах. У 2010 році 33% усього обсягу втрат бюджету від надання пільги (отже, вигоди підприємств-одержувачів) було зосереджено у Харківській області, 31% - у місті Києві. У 2011 році ці показники становили відповідно 49% для Харківської області та 21% - для міста Києва. При цьому, згідно з даними Мінсоцполітики, на Харківську область та м. Київ припадає 6% та 5% від усієї кількості інвалідів в Україні.

Аналогічна ситуація, хоча в менших масштабах, характерна і для деяких інших регіонів України:

- у м. Севастополь питома вага вигод від користування пільгою становила 4% у 2010 році та 5% у 2011 році, при тому що у місті проживає 1% інвалідів України;

¹ http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=111128

- у Черкаській області – 4% та 5,7% відповідно, при 3% від усієї кількості інвалідів України;
- у Донецькій області проживає 10% інвалідів України, однак обсяг вигод, одержаних місцевими підприємствами інвалідів, становив 1,44% у 2010 році та 0,76% у 2011 році.

Таким чином, чисельність інвалідів у регіоні не корелюється з обсягами підтримки у вигляді податкової пільги, що надається для створення робочих місць для інвалідів.

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ДОЗВОЛУ НА КОРИСТУВАННЯ ПІЛЬГОЮ

Пільга зі сплати податку на прибуток підприємств передбачена статтею 154.1 Податкового кодексу України для підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів. Основними умовами надання пільги відповідно до цієї статті є:

- протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість інвалідів, які мають на таких підприємствах і організаціях основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу;
- фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

Разом з тим у Порядку надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів з 2007 року міститься розширений перелік вимог, який, крім двох вищезазначених, включає:

- сума витрат підприємства, організації з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами, організаціями, становить не менш як 8 відсотків ціни постачання таких виготовлених товарів (наданих послуг);
- розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості інвалідів, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, повинен бути не менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;
- виконання підприємствами, організаціями рішень Мінсоцполітики та обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим (крім підприємств, організацій, які звернулися вперше).

Положення згаданого Порядку, який залишається без змін з 2007 року, в частині розширеного переліку критеріїв надання пільги формально не відповідають положенням Податкового кодексу України.

Наведені критерії надання пільги не передбачають урахування динаміки кількості робочих місць на підприємствах та організаціях інвалідів.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНЬОЇ ПРАКТИКИ НАДАННЯ ДОЗВОЛІВ

Стаття 14-2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів» на основі показника господарської діяльності – доходу підприємства та організація інвалідів розмежовує компетенцію органів національного та регіонального рівнів у наданні дозволу на користування пільгою. Для підприємств та організацій, дохід яких перевищує 8400 мінімальних заробітних плат, до червня 2013 року цей дозвіл надавала Комісія з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, а з червня 2013 року надає Мінсоцполітики. Для інших підприємств та організацій до червня 2013 року це рішення ухвалювали відповідні регіональні комісії, нині ця функція покладена на обласні державні адміністрації та орган виконавчої влади АР Крим з питань соціальної політики.

Тобто підприємства, які отримують значні прибутки, отримують дозволи на користування пільгами у столиці, а інші – на місцях. У такий спосіб розгляд питань на центральному рівні відбувається при певній асиметрії інформації, коли не завжди є можливість врахувати всі особливості ситуації конкретного підприємства, які відомі представникам зацікавлених сторін на місцях.

Досить загальні критерії надання пільги, які не враховують динаміки показників, що безпосередньо стосуються праці інвалідів, у минулому призводили до надання преференцій певним організаціям чи регіонам.

Наприклад, у червні 2009 року Комісією були надані дозволи 23 підприємствам, з них 9 належать до УТОГ, 5 до Союзу організацій інвалідів України, 5 – до УТОС. Підприємствам Харківської області було надано 4 дозволи, що і призвело до вищенаведеного дисбалансу в користуванні податковою пільгою в 2010-2011 роках.

Хоча в подальшому (2010-2012 роки) при наданні відповідних дозволів громадські організації та регіони були представлені більш збалансовано, нормативні критерії надання пільг все одно залишають можливість для переваги суб'єктивних мотивів при прийнятті відповідних рішень уповноваженим органом – Мінсоцполітики.

До того ж окремі підприємства одночасно користувалися пільгою в оподаткуванні та прямою бюджетною підтримкою.

Так, у червні 2009 року УВП УТОС "Крим-Пак" одержало дозвіл на користування податковою пільгою, а у 2010 році – ще й позику на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів на суму 5,6 млн грн. Більше того, це підприємство й надалі одержувало бюджетну підтримку на технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів (2011 рік – 5,2 млн грн, 2012 рік – 5 млн грн).

Сімферопольське УВО «КримПласт» одержало дозволи на користування податковою пільгою на 2012 та 2013 роки, при цьому 2012 року на технічне переоснащення виробництва одержало 5 млн грн. бюджетних коштів.

Білоцерківське виробниче підприємство "Весна" УТОС у 2012 році скористалося як пільгою в оподаткуванні прибутку підприємств, так і бюджетною підтримкою майже на 1 млн грн. Аналогічна ситуація і по Дніпропетровському УВО «Луч» (пільга та 1,9 млн грн підтримки 2012 року).

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На нашу думку, чинний підхід у наданні дозволів на користування пільгою зі сплати податку на прибуток не має раціональної основи і не сприятиме в подальшому оптимізації державної підтримки підприємств та організацій інвалідів за рахунок пільг в оподаткуванні.

Критерії ухвалення рішення про надання цих дозволів необхідно удосконалити, запровадивши надання пільг залежно від фактичних витрат, які несе підприємство на створення робочих місць для інвалідів, включаючи:

- пристосування приміщень;
- оплату праці помічників для інвалідів;
- придбання обладнання;
- придбання та перевірка програмного забезпечення для використання інвалідами в роботі, включаючи адаптовані або допоміжні пристрої;
- у разі будівництва - облаштування або розширення потужностей, що встановлюють полегшені умови праці для інвалідів;
- адміністративні та транспортні витрати, прямо пов'язані з працевлаштуванням інвалідів.

Результати аналізу державного фінансування Всеукраїнських громадських організацій інвалідів

У цьому розділі подано результати групового аналізу фінансування Всеукраїнських Громадських організацій інвалідів (далі - ВГОІ) та альтернативи удосконалення відповідної політики. Більш детальний аналіз представлено у **Додатку 1**.

Загальний обсяг фінансування за 8 років склав 384,7 млн грн, середньорічний показник допомоги – 48 млн грн.

Група 1. Найбільші за обсягами фінансування одержувачі допомоги

Українське товариство сліпих (далі – УТОС): за 8 років фінансування становило 162,972 млн грн, або **42%** від загального обсягу. *Середньорічний обсяг фінансування – 20,4 млн грн.* Річний показник фінансування за 8 років зріс у **1,9 рази**, що на 0,3% менше від загальної тенденції. *Гранична річна частка у загальному обсязі фінансування склала 48% 2006 року і 40% 2013 року, тобто скоротилась на 8%. Середньорічна частка фінансування – 42%.*

Українське товариство глухих (далі – УТОГ): за 8 років фінансування склало 79,751 млн грн, або **21%** від загального обсягу фінансування. *Середньорічний обсяг фінансування – 9,9 млн грн.* *Граничний річний показник фінансування з 2006 до 2013 року зріс у 2,2 рази*, що відповідає загальній тенденції зростання державної підтримки всіх ВГОІ. *Гранична річна частка у загальному обсязі фінансування становила 20% як 2006 року, так і 2013. Середньорічна частка фінансування – 20,6%.*

Загалом стосовно групи найбільших реципієнтів:

- обсяг фінансування за 8 років склав **242 млн грн, або 63%** від загального обсягу фінансування;
- середньорічний обсяг фінансування – 30,2 млн грн;
- середньорічна частка фінансування у загальному обсязі – 63%;
- характеристика динаміки обсягів допомоги – за 8 років допомога зросла в середньому удвічі, скорочення допомоги відбулося у період кризи 2008-2009 рр. на 10% та 14% відповідно, тенденція зростання збігається із загальною тенденцією зростання допомоги за програмою;
- відмінності всередині групи – обсяги фінансування лідера групи більш ніж у 2 рази більші за наступника;
- якісні характеристики групи – виражена нозологічна специфіка (сліпі, глухі), розвинена матеріально-технічна база, яка формувалась тривалий час з 1930-х років, визначені у законодавстві та нормативній базі гарантії фінансування, стала організаційна структура.

Група 2. Великі за обсягами фінансування одержувачі допомоги

- 1) **ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України»:** **46,44 млн грн, або 12%** від загального обсягу фінансування. *Середньорічний показник розміру допомоги – 5,8 млн грн.* Річний показник фінансування з 2006 до 2013 року зріс на 6%. Пік зростання допомоги - у період 2009-2010 рр. з 2 млн грн до 7,5 млн грн, або у **3,7 рази**. Пік падіння - у період кризи 2008-2009 рр. з 5,7 млн грн до 2 млн грн, або у **2,8 рази**. Річна частка у загальному обсязі фінансування скоротилась з 22% у 2006 році до 10% у 2013 році, або більш ніж у **2 рази**. *Середньорічна частка у загальному обсязі допомоги становить 12%.*

2) **ВОІ «Союз організацій інвалідів України»: 28 млн грн, або 7,3%.** Середньорічний обсяг фінансування - **3,5 млн грн.** *Граничний річний обсяг фінансування* за 8 років зріс у **3 рази** з 1,5 млн грн 2006 року до 4,7 млн грн 2013 року. *Піки зростання:* у період 2006-2007 рр. з 1,5 млн до 3 млн грн, або у **2 рази**, та 2009-2010 рр. з 2,1 млн грн до 4,1 млн грн, або майже у **2 рази**. *Пік падіння:* у кризовий період 2008-2009 рр. з 3 млн грн до 2,1 млн грн, або на **30%**. *Гранична річна частка* у загальному обсязі фінансування зросла з 5,5% 2006 року до 7,7% 2013 року, або **1,4 раза (35%)**. *Середньорічна частка фінансування – 7,3%.*

3) **ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»: 27,41 млн грн, або 7% від загального обсягу фінансування.** *Середньорічний обсяг фінансування - 3,4 млн грн.* *Граничний річний обсяг фінансування* за 8 років зріс у **6,7 раза** з 0,7 млн грн у 2006 році до 4,7 млн грн у 2013 році. *Піки зростання* допомоги: у період 2006-2007 рр. з 0,7 млн грн до 3 млн грн, або у **4,2 раза**, та 2009-2010 рр. з 2 млн грн до 4,4 млн грн, або у **2,2 раза**. *Пік падіння допомоги:* кризовий період 2008-2009 рр. з 3 млн грн до 2 млн грн, або на **35%**. *Гранична річна частка* у загальному обсязі фінансування зросла з 2,5% у 2006 році до 7,7% у 2013 році, або у **3 рази**. *Середньорічна частка фінансування – 7%.*

Загалом стосовно групи великих реципієнтів:

- обсяг фінансування за 8 років склав 101,85 млн грн, або 26% від загального обсягу фінансування;
- середньорічний обсяг фінансування – 12,7 млн грн;
- середньорічна частка фінансування у загальному обсязі – 26%;
- характерна динаміка зміни обсягів: **(а)** у двох організацій тенденції динаміки схожі: стрімке зростання щорічного показника обсягу фінансування у 3 та 7 разів, ідентичні періоди стрімкого зростання (піки) допомоги (2006-2007 рр. – у 2 та 4 рази, 2009-2009 рр. – у 2 рази) та падіння (2008-2009 рр. – 30% та 35%); майже ідентична середньорічна частка фінансування (7% та 7,3%), подібна, але відмінна за обсягами, тенденція зростання граничної частки фінансування (1,5 та 3 рази); **(б)** одна організація взагалі має особливі тенденції серед усіх одержувачів допомоги і поєднується з групою тільки схожим обсягом фінансування, зокрема для неї характерні практично сталі обсяги щорічного фінансування з незначним зростанням на 6%, періоди падіння допомоги передували пікам зростання, що відрізняє її від інших членів групи;
- відмінності всередині групи – обсяги фінансування лідера групи у 1,7 раза більші за наступників;
- якісні характеристики групи: (1) масове «парасолькове» об'єднання організацій інвалідів виключно за юридичним статусом організацій інвалідів, незважаючи на їх нозологічну, соціальну, економічну, гендерну чи іншу специфіку; (2) потужні можливості впливу на центральні органи державної влади через своїх засновників чи лідерів; (3) відносно сучасна матеріально-технічна база, яка формувалась протягом останніх 20 років; (4) розвинена організаційна основа та апарат управління.

Група 3. Малі за обсягами фінансування одержувачі допомоги

1) **ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»: 8,682 млн грн за 8 років, або 2,2%.** *Середньорічний обсяг фінансування - 1 млн грн.* *Граничний річний обсяг фінансування* за 8 років зріс у **12 разів** з 0,15 млн грн у 2006 році до 1,88 млн грн у 2013 році. *Піки зростання* допомоги: у період 2009-2010 рр. з 0,53 млн грн до 1,66 млн грн, або у **3 рази**. *Піки падіння допомоги: відсутні*, допомога весь час зростала. *Гранична річна частка* у загальному обсязі фінансування зросла з 0,5% у 2006 році до 3,1% у 2013 році, або у **6,2 раза**. *Середньорічна частка фінансування – 2%.*

- 2) ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів»: **8,392 млн грн за 7 років** (у 2006 році не отримувала), або **2,1%** від загального обсягу за 8 років. *Середньорічний обсяг фінансування - 1,2 млн грн. Граничний річний обсяг фінансування за 7 років зріс у 3 рази з 0,33 млн грн у 2007-му до 1,3 млн грн у 2013-му. Піки зростання допомоги: у період 2009-2010 рр. з 0,232 млн грн до 3,5 млн грн, або в 15 разів. Пік падіння допомоги: у період 2010-2011 рр. з 3,5 млн грн до 1,4 млн грн, або у 2,5 рази. Гранична річна частка в загальному обсязі фінансування зросла з 0,8% у 2007 році до 2,1% у 2013 році, або у 2,6 рази. Середньорічна частка фінансування – 2,5%.*
- 3) ВГО «Гармонія»: **4,849 млн грн за 7 років** (у 2006 році не отримувала), або **1,2%** від загального обсягу фінансування за 8 років. *Середньорічний обсяг фінансування - 0,692 млн грн. Граничний річний обсяг фінансування за 7 років зріс у 3 рази з 280 тис. грн у 2007 році до 868 тис. грн у 2013 році. Піки зростання допомоги: у період 2009-2010 рр. з 0,188 млн грн до 1,032 млн грн, або у 5 разів. Пік падіння допомоги: у період 2012-2013 рр. з 1,1 млн грн до 0,868 млн грн, або на 21%. Гранична річна частка в загальному обсязі фінансування зросла з 0,7% у 2007 році до 1,4% у 2013 році, або у 2 рази. Середньорічна частка фінансування – 1,4%.*
- 4) ВГО «Союз Чорнобиль Україна»: **4,834 млн грн, або 1,2%**. *Середньорічний обсяг фінансування - 0,6 млн грн. Граничний річний обсяг фінансування за 8 років зріс у 12 разів з 90 тис. грн 2006 року до 1,1 млн грн 2013 року. Піки зростання допомоги: у періоди 2006-2007 рр. з 90 тис. грн до 270 тис. грн, або у 3 рази, та у 2010-2011 рр. з 0,487 млн грн до 1,3 млн грн, або у 2,6 рази. Пік падіння допомоги: у період 2011-2012 рр. з 1,3 млн грн до 1,1 млн грн, або на 15%. Гранична річна частка у загальному обсязі фінансування зросла з 0,3% у 2006 році до 1,8% у 2013 році, або у 6 разів. Середньорічна частка фінансування – 1,2%.*
- 5) ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників»: **4,024 млн грн за 7 років** (у 2006 році не отримувала), або **1%** від загального обсягу за 8 років. *Середньорічний обсяг фінансування - 0,575 млн грн. Граничний річний обсяг фінансування за 7 років зріс у 16 разів з 60 тис. грн у 2007 році до 1 млн грн у 2013 році. Піки зростання допомоги: у періоди 2007-2008 рр. з 60 тис. грн до 132 тис. грн, або у 2,2 рази, у 2009-2010 рр. зі 132 тис. грн до 700 тис. грн, або у 5,3 рази, та у 2010-2011 рр. з 0,7 млн грн до 1 млн грн, або на 30%. Піки падіння допомоги: не відбувались. Гранична річна частка у загальному обсязі фінансування зросла з 0,1% у 2007 році до 1,6% у 2013 році, або у 16 разів. Середньорічна частка фінансування – 1,2%.*

Загалом стосовно групи малих реципієнтів:

- *обсяг фінансування за 8 років склав 30,781 млн грн, або 8% від загального обсягу фінансування. Дві організації отримували допомогу протягом 7 років;*
- *середньорічний обсяг фінансування групи в цілому – 3,8 млн грн;*
- *середньорічний обсяг фінансування організації – 813 тис. грн;*
- *середньорічна частка фінансування групи у загальному обсязі – 8%;*
- *середньорічна частка фінансування однієї організації групи – 1,6%;*

Характерна динаміка зміни обсягів:

(а) Для всіх організацій властива тенденція випереджаючого та стрімкого зростання граничних показників розміру допомоги. У трьох організацій схожа тенденція динаміки: стрімке зростання граничного щорічного показника обсягу фінансування у 12 (2 організації) та 16 разів, у двох організацій помірне зростання у 3 рази.

(б) Характерним періодом пікового зростання допомоги для 4-х організацій є 2009-2010 рр., коли допомога зросла від 3 до 15 разів. Повільніші темпи зростання спостерігались у 2-х

організацій найбільших реципієнтів по групі в період 2010-2011 рр. – 30%, або 2,6 раза. Ці самі організації мали унікальні пікові зростання у періоди 2006-2007 рр. та 2007-2008 рр. у 2,2 та 3 рази відповідно.

(в) Тенденція скорочення допомоги не стосувалась 2-х організацій: ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників» та ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю». Інші 3 організації мали «унікальні» періоди скорочення допомоги з 2010 до 2013 року, тобто скорочення не пов'язане з кризою. Найбільше скоротилась допомога для ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів» у 2010-2011 рр. – у 2,5 раза, але це відбулося після попереднього зростання у 15 разів у період 2009-2010 рр.

Відмінності всередині групи – обсяги фінансування лідера групи у 2,2 раза більші на наступників;

- якісні характеристики групи: **(1)** переважно виражений нозологічний характер організацій (3 організації), причому 2 організації представляють специфічну групу інвалідів з вадами інтелектуального та психічного розвитку, ще 2 організації переставляють інвалідів за спеціальним статусом («чорнобильці») та соціально-економічною активністю; **(2)** помірні можливості впливу на центральні органи державної влади переважно через «парасолькові» організації (3 організації) або самостійно через участь у дорадчих органах при профільному міністерстві; **(3)** відносно сучасна матеріально-технічна база, яка формувалась протягом останніх 20-ти років; **(4)** розвинена організаційна основа та апарат управління; **(5)** 2 організації мають успішний досвід багатоканального фінансування, реалізації інноваційних проектів та співпраці з міжнародними організаціями.

Група 4. Найменші за обсягом фінансування одержувачі допомоги

12 організацій із сумарним обсягом фінансування за 8 років **10 млн грн, або 2,5%**.

Середньорічний обсяг фінансування на одну організацію становить 180 тис. грн, або 0,3%.

Середньорічний обсяг фінансування всієї групи за 8 років – 1,25 млн грн, або 2,6%.

Відмінності всередині групи: (а) обсяг допомоги між найбільшим і найменшим реципієнтом різниться у 73 рази; (б) нерівномірні періоди одержання допомоги: (б 1) 2 організації отримували допомогу постійно протягом 8-ми років, (б 2) 2 - протягом 7-ми років, (б 3) 2 – протягом 6-ти років, (б 4) 2 - протягом 2-х років, (б 5) 2 – протягом 1-го року, (б 6) по 1-й організації одержували допомогу протягом 3 та 4 років відповідно; (в) підгрупова диференціація: можна виділити підгрупи за розмірами й частками допомоги в загальному обсязі фінансування: (в 1) 2 організації – 0,5% (близько 2 млн грн за 8 років), (в 2) 3 організації – від 0,2 до 0,4% (від 0,9 до 1,8 млн грн), (в 3) 3 організації – 0,1% (майже 500 тис. грн), (в 4) 4 організації – менше 0,05% (від 30 до 200 тис. грн); (г) середньорічна частка фінансування окремої організації в групі також коливається від 0,005 до 0,8% від середнього річного обсягу фінансування програми.

Якісні характеристики групи: (а) організації демонструють практично весь спектр представництва та напрямів діяльності щодо інвалідів: (а 1) 4 нозологічні, які мають також ознаки гендерного спрямування, активності у постачанні соціальних послуг, сфері спорту та творчості; (а 2) 2 «чорнобильські», які представляють інвалідів із спеціальним соціальним статусом; (а 3) 3 професійного чи соціально-трудового спрямування, які представляють інвалідів із числа шахтарів чи найманих працівників; (а 4) 2 науково-дослідні організації чи аналітичні центри; (б) організації не забезпечені потужною інфраструктурою власне як всеукраїнські організації і потребують інституційної підтримки; (в) організації мають досить незначний вплив на політику щодо інвалідів, зокрема в частині ухвалення рішень щодо державної підтримки.

Альтернативи реформування політики забезпечення права інвалідів на громадське життя

А. Стратегічні альтернативи реалізації права на громадське життя та соціальну інтеграцію інвалідів.

Виходячи із чинної політики державної підтримки організацій інвалідів, одне з ключових питань - кому надавати пріоритет у фінансуванні: великим та розвиненим організаціям чи невеликим. Якщо ставити за мету охопити заходами активного громадського життя якомога більшу кількість інвалідів, то варто оцінювати організаційну спроможність, наявність апарату, належних матеріально-технічних та інформаційних ресурсів. Саме сильна організаційна структура може забезпечити залучення значної кількості інвалідів. Малі організації будуть витратити кошти на зміцнення своєї організаційної структури, матимуть високі показники адміністративних витрат, навіть на оплату праці. Одиниця персоналу великої розвиненої організації може виконувати більше робіт і мати більше навантаження за кількістю залучених інвалідів. Якщо мова йде про всеукраїнські організації, які повинні організовувати заходи у національному масштабі, то пріоритет повинен надаватись саме сильним організаціям (задоволення критерію мінімальних адміністративних витрат).

Проте, якщо мова йде, наприклад, про врахування нозологічної специфіки, то виникають ризики виключення чи ігнорування розвиненими організаціями менших нозологічних груп інвалідів (порушення критерію справедливості).

Інше питання, яке повинно надати аргументи на користь альтернативи фінансування великих/малих, – це зміст самої послуги щодо залучення інвалідів до громадського життя. Тут варто застосувати метод аналогій з іншими секторами постачання подібних послуг. У бізнесі – це напрям PR-бізнесу – організація подій (евентів), оскільки нормативна база державної підтримки орієнтує саме на події - публічні заходи. Така аналогія доцільна, оскільки, за висновками Рахункової палати, окремі організації розміщували замовлення серед приватних постачальників послуг з організації публічних заходів. Чимало громадських активістів, які працювали у громадських організаціях, створювали власні приватні компанії і зайняли істотні позиції на PR-ринку.

На нашу думку, необхідно розглядати альтернативи реформування з точки зору суті права інвалідів на громадське життя, визначене у Конвенції ООН прав інвалідів. За такого підходу організаційні аспекти переміщуються на другий план, оскільки немає суттєвого значення, хто забезпечує реалізацію права. Різні аспекти реалізації права на громадське життя можуть реалізовуватись у різних секторах. Наприклад, створення громадських організацій здійснюється державою, яка визначає особливий статус організацій інвалідів. Активна участь інвалідів у громадському житті може забезпечуватись органами місцевого самоврядування (далі – ОМС) та їх виконавчими органами, які мають цільові ресурси на організацію публічних заходів у громаді. Так само ОМС сприяють організації дозвілля в громаді й можуть враховувати потреби інвалідів. Аналогічно спеціалізовані приватні компанії організують публічні заходи соціального характеру на замовлення соціально відповідальних чи інших підприємств або організують дозвілля. Всі ці заходи можуть здійснювати і здійснюють громадські організації та організації інвалідів зокрема. Перш ніж розглядати організаційні аспекти, необхідно чітко визначитись із змістом права на громадське життя та узгодити його з реальними потребами інвалідів. Таке узгодження повинно відбуватись із застосуванням програмно-цільового підходу, коли враховуються часові зміни потреб та стандартів забезпечення права.

Можна виділити окремі суттєві аспекти політики реалізації права на громадське життя та соціальну інтеграцію інвалідів, які необхідно враховувати у політиці державної підтримки організацій

інвалідів, щоб дати відповідь на питання, яку саме діяльність організацій інвалідів необхідно підтримувати:

- *Доступ до громадської інфраструктури та дозвілля:* забезпечується ОМС відповідно до стандартів доступності, проте неурядові організації (далі – НУО) інвалідів повинні залучатись до моніторингу та оцінки інфраструктури.
- *Участь у значимих публічних заходах громади* (святкування, громадські акції та компанії) можуть забезпечуватись різними структурами: ОМС, приватні компанії, громадські організації, в тому числі і організації інвалідів.
- *Соціальні послуги, спрямовані на соціальну інтеграцію інвалідів,* можуть надаватись державними та комунальними соціальними службами, соціальними підприємцями, громадськими організаціями соціальної сфери та власне організаціями інвалідів.
- *Громадсько-політичне життя* (участь інвалідів у діяльності громадських організацій, політичних партій, здійснення адвокаційних компаній тощо) може забезпечуватись будь-якими громадськими організаціями, партіями, в тому числі й організаціями інвалідів. Держава може надавати інституційну підтримку (нерухомість, пряме фінансування) будь-яким громадським організаціям, у тому числі й громадським організаціям інвалідів. Цілком можливо, що право на участь у громадсько-політичному житті з різних причин може бути не забезпечене належним чином власне організаціями інвалідів, і тоді у інваліда має бути можливість на участь у інших громадських об'єднаннях. Виключне право на державну підтримку організацій інвалідів має ризиком симуляцію громадської активності інвалідів, коли організації створюють штучно для отримання державної підтримки.

Виходячи зі специфіки інструментів реалізації права інвалідів на громадське життя та соціальну інтеграцію у громаді, можна виділити такі інституційні альтернативи його реалізації стратегічного характеру.

Стратегічна альтернатива 1. Багатосекторальний підхід до державної політики реалізації права інвалідів на громадське життя може суттєво підвищити реалізацію цього права та показники соціальної інтеграції інвалідів загалом. Конкуренція між приватними постачальниками послуг, організаціями інвалідів та іншими громадськими організаціями та благодійними фондами може забезпечити запровадження інновацій, мінімізацію видатків, мобілізацію альтернативних ресурсів та більш цільове спрямування заходів на потреби інвалідів.

Стратегічна альтернатива 2. Посилення спроможності організацій інвалідів здійснювати заходи щодо використання зазначених вище та інших інструментів реалізації права на громадське життя. Враховуючи значні державні інвестиції в громадське життя інвалідів, особливу увагу варто звернути на можливості реалізації **стратегічної альтернативи 2** в усіх можливих варіантах імплементації.

Б. Організаційні альтернативи реформування з урахуванням специфіки організацій інвалідів.

З точки зору організаційного та матеріально-технічного потенціалу для різних груп організацій необхідні різні рішення, які мають одну мету – підвищення ефективності діяльності задля задоволення потреб та інтересів інвалідів у громадсько-політичній та соціальній сферах.

Група I – інфраструктурні «нозологічні гіганти» (УТОС, УТОГ)

«Гіганти», по суті, є «державою в державі», оскільки мають як *громадсько-політичну інфраструктуру*, яка окремо утримується в рамках бюджетних програм підтримки ВГОІ, так і потужну економічну основу у вигляді мережі підприємств, які також підтримуються за рахунок державного бюджету. Для них характерна *одноканальна модель фінансування*, коли не здійснюють заходів щодо залучення інших, окрім державних джерел фінансування. Навіть відрахування підприємств, які засновані цими організаціями, мають джерелом переважно державні інвестиції. Вони використовують державну допомогу в першу чергу на утримання застарілої, але

розгалуженої інфраструктури в умовах високих ризиків корупції та конфлікту інтересів вищого керівництва цих організацій. Про корупційні ризики йдеться в публікаціях ЗМІ, наприклад, статті «Верхівка УТОС краде у самих інвалідів»².

Можна висловити припущення, що підприємства цієї групи не демонструють гнучкості та ефективності управління, не схильні до модернізації, оскільки мають: (1) суспільну підтримку, яка базується на моральних цінностях безумовності підтримки та захисту інвалідів; (2) політичну та державну підтримку, яка базується на потребі утримання інфраструктури, в яку вже інвестовані колосальні ресурси (ненадання підтримки на утримання інфраструктури може трактуватись як грубе порушення прав інвалідів); (3) пасивність та мовчазну згоду членів організації, які переконані, що тільки досвідчена у політичних взаємовідносинах верхівка може забезпечити збільшення фінансування, а також типовий «низький больовий поріг» самих інвалідів, які звикли терпіти обмеження і вдовольнялись мінімальним покращенням.

Щодо можливості реформування та модернізації цих організацій, то варто дослідити відповідь на запитання: (1) Чи наявні хоч якісь можливості реформування УТОС, УТОГ ізсередини в рамках демократичних процедур? (2) Чи потрібне зовнішнє урядове втручання у процес модернізації «гігантів»?

Стратегії реформування «ізсередини» та «іззовні» мають високі ризики, а тому не можуть запроваджуватись простими рішеннями. Зовнішній державний вплив обмежений гарантіями невтручання в діяльність громадських організацій, негативними політичними наслідками запровадження обмежень у доступі до державної допомоги. Водночас держава має право захищати та вимагати ефективного використання інвестицій, здійснених за рахунок платників податків. Зміни всередині організацій малоімовірні через їх автономність та політико-економічну збалансованість. Проте залежність від державної допомоги залишається потужним стимулом для реформування.

Поступова зміна умов державної підтримки, яка погоджена демократичним шляхом із більшістю членів організації, може стати основним стимулом реформування.

I. Можливе рішення (альтернатива політики) за стратегією реформування «ізсередини» (Альтернатива 1)

1. Щодо форми рішення необхідно розпочати процес розробки та ухвалення державної цільової програми забезпечення прав інвалідів на громадське життя, в якій передбачити окремим напрямом демократизацію та модернізацію УТОС/УТОГ. Програмно-цільовий підхід може забезпечити поступальне та безболісне реформування.
2. Провести відкриті консультації між УТОС/УТОГ у форматі великих публічних заходів чи серії регіональних заходів, які дозволяють залучити безпосередніх членів організації до можливостей реформування та модернізації УТОС/УТОГ. Основне питання консультацій: можливості реформування «ізсередини» та відповідна зміна форми державної підтримки. Задовільними для державних органів умовами стратегії реформування «ізсередини» можуть бути такі: (1) здійснення внутрішнього моніторингу та зовнішньої оцінки (аудиту) ресурсів та управлінських процесів організацій; (2) прийняття організаціями стратегії реформування УТОС/УТОГ із чітко визначеними орієнтирами на потреби та інтереси інвалідів цільових нозологій; (3) розробка та прийняття антикорупційних програм; (4) організаційна модернізація за запровадження сучасних управлінських процесів, які гарантують демократичність, ефективність, відкритість прийняття та впровадження рішень, мінімізацію адміністративних витрат, відповідність організаційної та ресурсної бази стратегічним цілям

²(http://ru.golos.ua/social_problem/14_09_05_verhushka_utos_voruet_u_samih_invalidov)

прогресу права членів організації на громадське життя (запровадження системи PerformanceManagement); (5) перехід на багатоканальне фінансування та запровадження сучасної програми фандрейзингу; (6) прийняття комунікаційної стратегії та налагодження взаємодії та співпраці з іншими ВГОІ інвалідів, іншими зацікавленими сторонами, включаючи бізнес, міжнародні організації, громадські та благодійні організації як для ефективного використання інфраструктури УТОС, так і для залучення інших зовнішніх ресурсів та інновацій, реалізація спільних партнерських проектів; (7) залучення консультативної підтримки (зовнішні експерти та консультанти) для забезпечення ефективності процесу модернізації.

3. Здійснити державну підтримку відповідно до прийнятої стратегії реформування та модернізації, а також інших показників результативності, які демонструють прогрес прав інвалідів на.

II. Можливе рішення щодо стратегії реформування «іззовні» (Альтернатива 2).

У рамках цієї стратегії також можливі два подібні варіанти рішення: (а) встановлення жорсткого контролю з боку державних органів та здійснення реформування чиновниками (тимчасове зовнішнє управління) в рамках державної цільової програми на тій підставі, що інфраструктура знаходиться у кризовому стані і відсутні можливості реформування «зсередини»; (б) націоналізація чи встановлення прямого державного управління об'єктами інфраструктури УТОС/УТОГ на основі прийняття окремого законодавчого акта.

Альтернатива 2 може гарантувати виключно цільове використання об'єктів інфраструктури для потреб інвалідів. Об'єкти інфраструктури надаються організаціям інвалідів на підставі угод чи планів, відповідно до програми їх заходів. Гарантії цільового використання об'єктів гарантуються державним контролем та державною антикорупційною політикою, яка на цьому етапі активно формується.

III. Можливе рішення щодо державного невтручання (мінімального втручання) та обумовлення допомоги переважно показниками вигод бенефіціарів, тобто інвалідів (Альтернатива 3).

Альтернатива реалізується в рамках процесу адміністративної реформи та децентралізації державного управління, передачі повноважень на місцевий рівень. Державна допомога розподіляється в рамках субвенцій ОМС, які здійснюватимуть розподіл допомоги між осередками УТОС/УТОГ відповідно до кількості інвалідів, які охоплюються заходами громадського життя.

Групи 2, 3 – організації представницького характеру із сучасною організаційною базою.

Зазначені організації відрізняються гнучкістю управління, орієнтацією на політичний вплив, спроможністю забезпечувати багатоканальне фінансування, налагоджувати співпрацю з міжнародними організаціями, реалізувати партнерські проекти з організаціями, які не спеціалізуються на правах інвалідів.

Для підвищення ефективності таких організацій також доцільно рекомендувати їм розробляти стратегії та програми діяльності, на основі яких буде здійснюватись державна підтримка; запроваджувати програми антикорупційного контролю. Ключовим інструментом стимулювання повинно стати чітке визначення показників результативності державної підтримки, зокрема показників прогресу прав інвалідів на громадське життя та соціальну інтеграцію.

Група 4 – невеликі організації, які потребують незначних обсягів фінансування та інституційної підтримки.

Серед таких організацій присутні представницькі організації, які орієнтуються на певні нозології, групи із спеціальним соціальним чи професійним статусом («чорнобильці», шахтарі), організації соціально-економічного спрямування, аналітичні центри та організації культурного спрямування. У тих випадках, якщо ці організації користуються підтримкою своїх цільових груп, запроваджують інноваційні послуги та заходи, доцільно спрямовувати державні кошти на розвиток їх організаційної, кадрової та матеріально-технічної бази.

Висновки та рекомендації щодо програм підтримки та створення робочих місць для інвалідів

I. Питання ефективності різних інструментів сприяння зайнятості інвалідів в Україні

За даними Центрального сховища баз даних Мінсоцполітики, станом на 1 січня 2014 року в Україні нараховувалось 1 495, 277 тис. інвалідів працездатного віку. Працюючих інвалідів нараховується 749,66 тис. осіб, або майже 30% від загального числа інвалідів. З них працюючих інвалідів працездатного віку - 545,9 тис., або 36% від загального числа працездатних. Відповідно майже 27% працюючих інвалідів належать до категорії інвалідів непрацездатного віку. Таким чином, на порядку денному є питання щодо спроможності держави інструментами політики зайнятості забезпечити робочими місцями 949,377 тис. інвалідів на рік, або 64% працездатних інвалідів.

Виходячи із зазначеного цільового показника в майже **950 тис. робочих місць**, можна оцінювати результати діяльності Державної служби зайнятості (далі - ДСЗ) та Фонду соціального захисту інвалідів (далі - ФСЗІ).

У 2013 році статус безробітного мали 40,9 тис. інвалідів. Ще 2,1 тис. інвалідів перебували на обліку в ДСЗ, але мали статус безробітних. Таким чином, послугами ДСЗ скористались 43 тис. інвалідів, або **4,5%** від незайнятих інвалідів працездатного віку. Із 40,9 тис. безробітних інвалідів були працевлаштовані за направленням ДСЗ **12,182 тис.** інвалідів, або майже **30%** від зареєстрованих безробітних інвалідів, або **1,2%** від незайнятих інвалідів. Це ключовий результат спроможності служб зайнятості працевлаштовувати інвалідів. Із зазначеного числа працевлаштованих інвалідів 772 особи, або 6%, були працевлаштовані як *приватні підприємці*, вони отримали одноразову допомогу по безробіттю та пройшли навчання із засад підприємницької діяльності. У *громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру* взяли участь 2,46 тис. безробітних, або **6%** від загального числа безробітних. 4,281 тис. безробітних інвалідів, або **10%**, були направлені на *професійне навчання*.

Таким чином, **ДСЗ** спроможна працевлаштувати на відкриті вакансії 11,44 тис. безробітних інвалідів, або 28% від зареєстрованих безробітних та 1,2% від незайнятих інвалідів. Нові робочі місця фізичних осіб підприємців створені для 772 інвалідів, або 1,8% від загального числа безробітних, 0,08% - від незайнятих. Це більш ніж скромні результати, враховуючи потреби у сприянні зайнятості майже мільйона осіб.

Фонд соціального захисту інвалідів надав інформацію щодо планів та фактичних показників створення робочих місць на підприємствах, які отримують допомогу.

Таблиця 1. Інформація щодо створення роботодавцями робочих місць для працевлаштування інвалідів за рахунок коштів ФСЗІ за всіма напрямками фінансування (у тому числі навчання та перекваліфікація інвалідів)

Рік створення робочого місця	План створення робочих місць (од.)	Кількість створених робочих місць (од.)	% виконання плану
2012	432	437	101,2
2013*	627	370	59,0
2014*	359	57 (станом на 01.09.2014)	15,9

*Причиною, яка стримує створення робочих місць за рахунок коштів ФСЗІ у 2013-2014 роках, є відсутність рішень щодо доцільності надання фінансової допомоги, дотацій, позик підприємствам та організаціям ГОІ за рахунок коштів ФСЗІ у 2013 році.

Таким чином, у 2013 році **ФСЗІ** створив 370 робочих місць, що становить **0,04%** від незайнятих інвалідів. При цьому варто врахувати, що служба зайнятості направляє безробітних інвалідів на підприємства інвалідів, які отримують підтримку від ФСЗІ.

Політика сприяння зайнятості інвалідів є неспроможною забезпечити інвалідів робочими місцями, оскільки при потребі працевлаштувати 950 тис. незайнятих інвалідів, або 64% від всіх інвалідів працездатного віку, працевлаштовується 12,552 тис. інвалідів, або **1,3% від потреби**. При цьому кількість **новостворених робочих місць** мізерна – 1 142 робочих місця, або 0,1% від потреби, з яких переважають робочі місця приватних підприємців – 772, або 67% від загального числа новостворених робочих місць.

Результативність поточної політики зайнятості інвалідів 2013 року можна представити таким чином.

Таблиця 2. Результативність політики зайнятості інвалідів відносно потреби у робочих місцях у 2013 році

Потреба у робочих місцях	Зайняті вакансії за направленням ДЗС	Новостворені робочі місця (ФОП)	Новостворені робочі місця за підтримки ФСЗІ	Всього робочих місць
950 тис.	11,44 тис.	772	370	12,552 тис.
100%	1,2%	0,08%	0,04%	1,3%

За кількісними показниками політика є неефективною, але варто оцінити ефективність окремих інструментів створення робочих місць. *Витрати на заповнення вакансій* за направленням ДЗС є мінімальними і пов'язані із загальними адміністративними видатками центрів зайнятості. У цьому випадку основні видатки на створення робочих місць уже здійснив роботодавець. *Витрати на відкриття безробітними підприємницької справи* також невисокі, оскільки передбачають перетворення інструменту соціального захисту (допомоги по безробіттю) на інвестицію у робоче місце підприємця. Умовно можна обрахувати витрати за цим видом допомоги з врахуванням мінімального розміру допомоги по безробіттю у 2013 році близько 900 грн/міс. Відповідно видатки на створення робочого місця ФОП становлять майже 11 тис. грн, або 8,5 млн грн для 772 інвалідів. На видатки на *допомогу підприємствам інвалідів* для утримання та створення робочих місць у 2013 році ФСЗІ інвалідів витратив 16,869 млн грн для 370 робочих місць (плановий показник - 627). Отже, ефективність видатків на створення робочих місць умовно можна представити таким чином.

Таблиця 3. Ефективність інструментів сприяння зайнятості інвалідів у 2013 році

Інструмент	Вакансії та новостворені місця	Загальні видатки	Видатки у розрахунку на одне робоче місце
Направлення на відкриті вакансії	11,44	-	-
Одноразова допомога (ФОП)	772	8,5 млн грн*	11 тис. грн
Допомога підприємствам інвалідів на створення робочих місць	370 (план - 627)	16,87 млн грн **	45,6 тис. грн (план - 26,9 тис. грн)

*Умовна сума на основі показника мінімальної допомоги по безробіттю та числа інвалідів, які отримали одноразову допомогу.

**Видатки за трьома програми ФСЗІ: «Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів», «Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов», «Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів». Видатки є насправді дещо більшими, оскільки робочі місця створювались також у рамках програм професійного навчання та перекваліфікації, які не враховуються у розрахунках.

Отже, за порівняльними показниками ефективності інструментів зайнятості інвалідів допомога підприємствам інвалідів є найбільш затратною та порівняно з іншими інструментами малоефективною. Працевлаштування на відкритому ринку праці є найбільш ефективним інструментом, оскільки передбачає мінімальні видатки держави. Ефективне за видатками і надання одноразової допомоги по безробіттю для відкриття підприємницької справи, оскільки передбачає використання страхових коштів і незначні видатки на навчання безробітних.

Указаний висновок жодним чином не означає, що видатки на підтримку підприємств інвалідів щодо створення робочих місць не мають права на існування. Створення нових робочих місць за визначенням є більш затратним. Зазначені показники вартості робочого місця (11 тис. для ФОП та 27 тис. для підприємств) загалом є ефективними відповідно до стандартів вартості робочого місця, визначеними, наприклад, у Наказі Державного комітету будівництва та архітектури № 13 від 19.07.2002 зі змінами у 2004 році. У зазначених стандартах вартість робочого місця коливається від 11 до 200 тис. грн залежно від галузі та виду економічної діяльності. Крім того, державна підтримка підприємств інвалідів щодо створення робочих місць дає більші гарантії зайнятості інвалідів, оскільки ця допомога є цільовою і передбачає здійснення державного контролю за результатами програм підтримки.

Це важливо, оскільки інші інструменти зайнятості інвалідів пов'язані з більшими економічними та ринковими ризиками. Навіть у період економічного зростання підприємства відкритого ринку праці прагнуть мінімізувати витрати на робочу силу. Як наслідок, 4-відсоткова квота створення робочих місць може приходити до поступового скорочення робочих місць для інвалідів на відкритому ринку праці. В умовах економічного спаду ризики такого скорочення суттєво збільшуються. Діяльність малого бізнесу (ФОП) пов'язана із ще більшими ризиками забезпечення зайнятості інвалідів та сталості їх доходів від підприємництва через високу залежність від ситуації на ринку, низьку кредитоспроможність малого бізнесу та високі ризики закриття бізнесу. Державна підтримка підприємств інвалідів мінімізує зазначені ризики, а тому варто особливу увагу приділяти програмам створення робочих місць, які реалізує ФСЗІ.

II. Проблема ефективності програм підтримки підприємств щодо створення робочих місць для інвалідів ФСЗІ

Ключовим індикатором результативності програм ФСЗІ є кількість створених робочих місць. ФСЗІ інвалідів визначає планові показники кількості робочих місць за всіма програмами та аналізує фактично отримані результати.

У поданій вище Таблиці 1 представлені дані щодо результативності діяльності ФСЗІ за критерієм кількості робочих місць. Варто звернути увагу на значну нестабільність планів щодо створення робочих місць. На 2013 рік заплановано збільшення кількості робочих місць у 1,5 раза порівняно з показником 2012 року, а на 2014 рік - зменшення у 1,7 раза. Аналогічно нестабільні фактичні результати створення робочих місць. План не виконується на 40% у 2013 році, із високим ризиком невиконання на 85% - у 2014 році. Причина невиконання - неприйняття рішень ФСЗІ щодо виділення допомоги підприємствам. Керівництво ФСЗІ інвалідів у 2013 році серед причин неприйняття рішень називали низьку ефективність підприємств за показниками кількості та якості (заробітна плата) робочих місць інвалідів.

Варто звернути увагу на співвідношення затрат ФСЗІ та кількості робочих місць.

Таблиця 4. Співвідношення витрат ФСЗІ та кількості робочих місць

Рік	Кількість робочих місць	Загальна вартість	Витрати у розрахунку на одне робоче місце
2012	437 (план - 432)	54,711 млн грн*	125,2 тис. грн (план - 126,6 тис. грн)
2013	370 (план - 627)	16,87 млн грн	45,6 тис. грн. (план - 26,9 тис. грн)

* Видатки за чотирма програми ФСЗІ: «Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів», «Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов», «Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів», «Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні».

Видатки 2013 року в 3 рази менші, ніж 2012 року, при тому що кількість фактично створених робочих місць менша лише на 15%, а планові - у 1,5 рази. Відповідно і середні витрати у розрахунку на одне робоче місце менші у 2,7 рази. За цим показником ефективність видатків у 2013 році набагато вища. Цілком можливо, що такий висновок є передчасним і більш глибокого аналізу потребує причина зміни показника середніх витрат на одне робоче місце практично у 3 рази. Такий аналіз необхідно здійснювати у розрізі окремих програм і підприємств, які брали у них участь. Цілком можливо, що робочі місця у 2013 році могли створюватись за інерцією чи як ефект від попереднього фінансування. Тим не менше, ФСЗІ необхідно орієнтуватись на показник середніх витрат на одне робоче місце як ключовий показник ефективності.

Потребує врахування і якісний показник середньої заробітної плати за створеними робочими місцями. Якщо нове робоче місце гарантує високий дохід інваліда від заробітної плати, то і більш високі витрати на таке робоче місце стають виправданими. Малі витрати на робоче місце із зарплатою нижче мінімальних стандартів оплати праці навпаки є неефективними. Аналіз кейсу ефективності державної підтримки створення робочих місць буде подано нижче.

III. Проблема цільового спрямування чи ефективності розподілу коштів за програмами підтримки підприємств щодо створення робочих місць для інвалідів у розрізі регіонів

Принцип цільового спрямування програм державної підтримки передбачає, що більше видатків спрямовуються на регіональні ринки праці, де проблема зайнятості інвалідів є гострішою, тобто туди, де більше інвалідів працездатного віку та більше безробітних інвалідів.

Аналіз програм регіонального розподілу програм фінансової підтримки підприємств показує брак їх цільового спрямування з відповідним ігноруванням масштабу та гостроти проблеми зайнятості інвалідів.

Таблиця 5. Рейтингові показники 11-ти регіонів за кількістю працездатних інвалідів, зареєстрованих безробітних інвалідів та одержувачів допомоги

№	Рейтинг за обсягами фінансування, розмір допомоги за 4 роки, грн, кількість програм, частка, %	Рейтинг за кількістю інвалідів, кількість інвалідів, (частка,%)	Рейтинг за кількістю безробітних інвалідів, кількість інвалідів, (частка,%)
1	АР Крим - 23 млн грн (2 програми), 18,5%	Донецька - 162,583 (10,8%)	Донецька - 4,525 (11%)
2	Львівська - 17,43 млн грн (2 програми), 14%	Львівська - 110,26 (7%)	Житомирська - 2,514 (6%)
3	Одеська - 14,993 млн грн (1 програма), 12%	Дніпропетровська - 89,305 (6%)	Львівська - 2,418 (5,9%)
4	Рівненська область - 12,7 млн грн (1 програма), 10%	Харківська - 76,125 (5%)	Хмельницька - 2,267 (5,5%)
5	Дніпропетровська область - 11,834 млн грн (3 програми), 9,5%	Одеська - 72,194 (4,8%)	Черкаська - 2,218 (5,4%)
6	Чернівецька область - 11,306 млн грн (2 програми), 9%	Луганська - 66,6 (44,%)	Полтавська - 2,139 (5,2%)
7	Запорізька область - 6,66 млн грн (2 програми), 5,3%	Хмельницька - 66,3 (4,4%)	Запорізька - 2,095 (5,1%)
8	Вінницька область - 1 млн грн (1 програма), 0,4%	Вінницька - 59,972 (4%)	Дніпропетровська - 2,057 (5%)
9	Чернігівська область - 510 тис. грн (1 програма), 0,8%	Київська - 58,634 (3,9%)	Вінницька - 2,057 (5%)
10	Миколаївська область - 396 тис. грн (1 програма), 0,3%	АР Крим - 57,654 (3,8%)	Луганська - 1,562 (3,8%)
11	Закарпатська область: 376 тис. грн (1 програма), 0,3%	Житомирська - 57,3 (3,8%)	Рівненська - 1,547 (3,7%)

Таблиця 5 представляє рейтинги регіонів за обсягами фінансування програм створення робочих місць для інвалідів, кількості інвалідів працездатного віку та кількості підприємств інвалідів.

Рейтинг регіонів за кількістю інвалідів дозволяє сформулювати **критерії ефективного цільового спрямування** для всієї політики зайнятості інвалідів, зокрема інструментів направлення на відкриті вакансії у роботодавців вільного ринку, підтримки малого бізнесу інвалідів та підтримки підприємств щодо створення робочих місць для інвалідів. При цьому для програми підтримки підприємств має стати пріоритетним критерій цільового спрямування – кількість безробітних інвалідів. Аргументи такого пріоритету наступні: (1) інструмент направлення на відкриті вакансії є

найдешевшим і найоперативнішим і дає найкращі показники зайнятості інвалідів; (2) інструмент підтримки підприємств має кращі можливості цільового спрямування і дозволяє створювати робочі місця для інвалідів, які зіштовхуються із найбільшими перешкодами працевлаштування на відкритому ринку праці.

За даними таблиці 5 (колонка 3), краще цільове спрямування програми відбувається у випадку спрямування коштів у зазначені 11 областей. Але 6 із 11 областей із найбільшим безробіттям інвалідів взагалі не стали пріоритетними для програм підтримки підприємств. Особливо гостро брак цільового спрямування спостерігається у *Донецькій області*, де зосереджено майже 11% інвалідів як працездатного віку, так і безробітних. Натомість у рейтингу одержувачів допомоги Донецька область не входить до 11 найбільших. Аналогічна ситуація і з Житомирською, Хмельницькою, Черкаською та Полтавською областями, в яких зосереджено в середньому по 5% безробітних інвалідів. Точно збігається рейтинг допомоги та безробітних тільки у *Запорізькій області*, яка отримує 5,3% допомоги та має показник безробіття інвалідів – 5%. Відносно коректне цільове спрямування за всіма рейтингами стосується тільки трьох регіонів: Львівська, Дніпропетровська, Вінницька області. При цьому низьку ефективність цільового спрямування варто підкреслити відносно Вінницької області, яка, отримуючи 0,4% допомоги, має 4% працездатних інвалідів та 5% - безробітних. Зворотна ситуація відносно найбільшого одержувача допомоги в *АР Крим*. Споживаючи майже 20% допомоги, регіон має 4% безробітних.

Для ефективного цільового спрямування необхідно намагатись узгоджувати частки допомоги, кількість працездатних інвалідів та безробітних. Таблиця 6 показує фактичне співвідношення цих часток відносно регіонів - найбільших одержувачів допомоги.

Таблиця 6. Регіони - найбільші одержувачі допомоги за показниками часток від кількості інвалідів та безробітних інвалідів

№	Регіони – найбільші одержувачі допомоги (2010-2013) (11 регіонів за 4-ма програмами, які освоїли 70% допомоги)	Частка у загальному обсязі допомоги, %	Частка працездатних інвалідів, 2013, %	Частка безробітних інвалідів, 2013, %
1	АР Крим - 23 млн грн (2 програми)	18,5	3,8	2,8
2	Львівська область – 17,43 млн грн (2 програми)	14	7	5,9
3	Одеська область – 14,993 млн грн (1 програма)	12	4,8	2,7
4	Рівненська область – 12,7 млн грн (1 програма)	10	2,7	3,7
5	Дніпропетровська область – 11,834 млн грн (3 програми)	9,5	6	5
6	Чернівецька область – 11,306 млн грн (2 програми)	9	1,8	1,7
7	Запорізька область – 6,66 млн грн (2 програми)	5,3	3,3	5,1
8	Вінницька область – 1 млн грн (1 програма)	0,4	4	5
9	Чернігівська область – 510 тис. грн (1 програма)	0,8	2,5	2,9
10	Миколаївська область - 396 тис. грн (1 програма)	0,3	2,3	2,6
11	Закарпатська область : 376 тис. грн (1 програма)	0,3	2,9	1,6

Згідно з таблицею 6, відносно позитивне цільове спрямування програм відбувається у Дніпропетровській області. Особливої уваги щодо вирівнювання обсягів фінансування потребують АР Крим та Чернівецька область.

Таблиця 6.1 (у кінці параграфа) демонструє можливість врахування додаткових показників для кращого цільового спрямування програм. Зокрема, можна враховувати **показники працевлаштування інвалідів**. Менше допомоги можуть отримувати регіони, де показники працевлаштування досить високі, зокрема Рівненська (69% працевлаштованих), Дніпропетровська (43%), Одеська (40%), та інші регіони, де показник працевлаштування перевищує середній по країні – 29,7%. Логіка такого корегування очевидна: там, де кращі можливості для зайняття інвалідами відкритих вакансій, необхідна менша підтримка підприємств щодо створення нових робочих місць, і навпаки, де менші можливості працевлаштування, там необхідно збільшувати допомогу.

Схожа ситуація і з показником кількості **інвалідів, які скористались одноразовою допомогою**. Показник великої кількості **інвалідів, направлених на навчання**, свідчить про можливість працевлаштування цих інвалідів на відкритому ринку праці у наступному році/роках, після завершення навчальних програм. Відповідно можна планувати менші видатки на програму підтримки підприємств у наступному періоді.

Варто також намагатись дотримуватися **критеріїв справедливого чи рівномірного розподілу між регіонами**. Для всіх програм допомоги підприємствам характерна ситуація, за якої декілька регіонів отримують більше половини допомоги.

Дані колонки 3 таблиці 6 показують, що 4 регіони отримали 54% фінансування. Серед 11-ти найбільших одержувачів допомоги різниця між найбільшим одержувачем допомоги (АР Крим – 18,5%) та найменшим (Закарпатська - 0,3%) становить 61 раз.

IV. Ефективність відповідно до стабільності фінансування програм допомоги підприємствам (динаміка щорічних обсягів фінансування, кількості регіонів, залучених підприємств)

Для утримання та створення робочих місць пропонувалось 5 програм. Найбільшою популярністю користувалась програма технічного переоснащення виробництва для створення додаткових робочих місць, на яку спрямовано 73% загального обсягу допомоги. Наразі не отримано інформації щодо кількості робочих місць у розрізі кожної програми, проте очевидно є суттєва диспропорція між різними програмами.

Попитом користуються програми, які не передбачають повернення коштів. Щоправда, це пов'язано з додатковими труднощами у процедурі отримання допомоги. На цей момент необхідно отримати погодження рішень робочої групи ФСЗІ з місцевими державними адміністраціями. Позитивним чинником є те, що більшість коштів – 95% – спрямується саме на створення робочих місць.

Разом із тим у подальшому необхідно оцінювати ефектність кожної програми у розрізі кількості робочих місць, заробітної плати та інших умов праці. Варто зазначити, що у 2013 році Держфінінспекція, відповідаючи на запит народного депутата України О.В. Кужель, надала інформацію про порушення підприємствами, які брали участь у різних програмах, умов угод із ФСЗІ щодо створення робочих місць інвалідів. Цікаво, що використання коштів, яке не має результатом створення робочих місць, характерне як для програм позик, так і для програм безповоротної допомоги.

Таблиця 7. Обсяги фінансування за програмами допомоги підприємствам на підтримання та створення робочих місць для інвалідів (2010-2013 рр.)

№	Обсяги	млн грн	%
1	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	91,6	73
2	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні	13,251	10
3	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	8,722	7
4	Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	6,6	5
5	Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	4,2	3
Всього:		124,373	100

Таблиця 7.1 (у кінці параграфа) засвідчує, що стабільність щорічних видатків за всіма програмами підтримки підприємств не є характерною. Постійно протягом 4-х років фінансувались **дві програми - технічного переоснащення виробництва для створення додаткових робочих місць та технічного оснащення діючих робочих місць**.

Для цих двох програм характерне стрімке зростання обсягів фінансування з 2010 до 2012 року: у середньому на 40% щорічно за програмою технічного переоснащення виробництва та у 2-3 рази за програмою технічного оснащення діючих робочих місць. Також характерним є стрімке падіння обсягів фінансування у 2013 році: майже у 3 рази (технічне переоснащення виробництва) та 1,5 рази (технічне оснащення діючих робочих місць).

У розрізі показників кількості охоплених підприємств та регіонів ситуація подібна. Щодо залучених підприємств, то в середньому за програмою технічного переоснащення виробництва щорічно охоплювалось 22 підприємства з відносно рівною кількістю у 2010-2011 рр.. У 2012 році відбулося стрімке зростання на 40% - до 35 підприємств, а у 2013-му - стрімке падіння у 3 рази - до 12 підприємств. Програма технічного оснащення діючих робочих місць характеризується малою кількістю залучених підприємств, у середньому 3 підприємства щорічно.

Динаміка змін відносно стабільна: збільшення в 2011 на одне підприємство, скорочення з 2012 року на одне підприємство. У розрізі залучених регіонів динаміка за зазначеними програмами змін також подібна.

Три інші програми за 4 роки не реалізовувались щорічно:

- Програма «Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов» не фінансувалась у 2010 році. В середньому 5 підприємств приймали участь у програмі протягом трьох років. Динаміка за всіма показниками подібна до групи програм, які мали щорічне фінансування: зростання на третину до 2012 року і падіння у декілька раз у 2013 році;
- Програма «Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів» фінансувалась виключно у 2010 році із залученням 2 підприємств, одне з яких отримало 93% допомоги.
- Програма «Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ, як безробітні» фінансувалась два роки (2011,2012) із заростанням обсягів фінансування у 3 рази в 2012 році. Кількість залучених підприємств – 2 у 2011, 1 у 2012.

Варто застерегти, що дані представлені по програмам позики та дотацій можуть бути неточними щодо кількості підприємств. В деяких аналітичних матеріалах зазначаються інші дані стосовно кількості підприємств, але ми користуємось даними ФСЗІ, наданими на запит.

У перспективі для оцінки ефективності програм варто також застосовувати показник видатків на одне підприємство та порівнювати його із показником видатків на одне робоче місце. Це дозволить визначити найбільш ефективні програми і визначити їх як пріоритетні. Наприклад, за 4 роки показник видатків на одне підприємство виглядає таким чином.

Таблиця 8. Видатки на одне робоче місце за програмами допомоги підприємствам на підтримання та створення робочих місць для інвалідів (2010-2013 рр.)

Програма	Середній щорічний обсяг фінансування, млн грн	Середня кількість залучених підприємств	Видатки на одне підприємство, млн грн	Видатки на одне робоче місце, тис. грн
Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	22,9	22	1	172*
Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні	6,6	2	3,3	-
Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	2,2	3	0,727	-
Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	6,6	2	3,3	187*
Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	1,5	5	0,3	

**Дані доступні тільки щодо одного підприємства за програмою позики на створення спеціальних робочих місць (30 робочих місць) у 2010 році та за програмою технічного переоснащення виробництва (40 робочих місць) у 2011 році.*

Варто підкреслити, що таблиця 8 носить ілюстративний рекомендаційний характер, хоча і спирається на фактичні середні показники. Вона не може застосовуватись, оскільки не враховує колосальних диспропорцій у щорічній динаміці фінансування та диспропорцій у видатках для різних груп підприємств, які будуть представлені у параграфі V. Ефективною політика буде тоді, коли диспропорції будуть усуватись, враховуючи, що значних диспропорцій по кількості інвалідів та безробітних немає. Обсяги фінансування за програмами повинні бути закладені у відповідну стратегію чи цільову програму, яка матиме за мету створення 1 млн робочих місць для працездатних інвалідів.

Згідно з таблицею 8 за показником витрат на одне підприємство є програма технічного оснащення діючих робочих місць, а за наявними показниками витрат програми на одне робоче місце більш ефективною є програма технічного переоснащення виробництва. Оцінюючи ефективність програм за цими показниками, можна визначити найбільші перспективні інструменти створення та збереження робочих місць.

Загалом у контексті динамічних показників реалізації програм можна говорити про низьку ефективність, зумовлену значними і малообґрунтованими коливаннями обсягів фінансування та кількості залучених підприємств, що може мати наступні негативні наслідки для політики створення робочих місць для інвалідів. Передусім це недовіра до політики з боку тих підприємств, які мають можливість створювати робочі місця для інвалідів, але не можуть розраховувати на державну підтримку з огляду на нестабільність та непрогнозованість обсягів фінансування.

V. Ефективність та рівність розподілу фінансування у розрізі підприємств

Таблиця 9 (знаходиться в кінці параграфа) демонструє істотні диспропорції у обсязі фінансування окремих підприємств. Перш за все привертає увагу той факт, що незначна частка підприємств отримує більше половини видатків кожної програми. Мова йде практично про «елітарний» підхід до фінансування, коли декілька найпотужніших підприємств систематично отримують більше допомоги, не здійснюючи системного впливу на вирішення проблеми безробіття інвалідів.

У програмі *позики на створення робочих місць* одне підприємство УВП УТОС «Крим-Пак» отримує 93% фінансів програми на 30 робочих місць. Подібна тенденція стосується і програми *дотацій на створення спеціальних робочих місць*. Як наслідок зазначені програми демонструють найгірші показники ефективності програми за середнім показником видатків на одного учасника програми: 3,3–4,4 млн грн на одне підприємство. Варто враховувати, що мова йде про видатки на 5 підприємств майже з 90, на які спрямовано 20% видатків за 4-ма програмами за 4 роки. 5% підприємств отримали 20% допомоги.

Найкращі показники розподілу допомоги між підприємствами продемонструвала *програма технічного переоснащення виробництва*, де 51% фінансування програми освоїли 12% (8 підприємств із 62). Проте такий показник також підтверджує «елітарний» підхід до фінансування. Ефективність за середнім показником видатків на одне підприємство надзвичайно низька – 1 підприємство/1,5 млн грн.

Враховуючи значні диспропорції у розподілі допомоги, оцінювати ефективність програм доцільно на підставі групового аналізу. З критеріями чисельності підприємств та виділених коштів конкретним підприємствам виділено 3 групи: найбільші, середні та найменші одержувачі, чи реципієнти, допомоги. Варто застерегти, що в ході аналізу не застосовувався строгий статистичний аналіз, оскільки відмінності між групами настільки суттєві, що достатньо було застосовувати більш загальні підходи до визначення груп. Окрім груп, окремо аналізувались позиції лідера у рейтингу найбільших одержувачів допомоги.

Як зазначалось, у розподілі допомоги між окремими підприємствами панує елітарний підхід, за яким серед одержувачів завжди є **лідер**, який отримує більшу частку коштів програм. Таблиця 10 представляє таких лідерів за 5-ма програмами.

Таблиця 10. Організації - лідери рейтингу одержувачів допомоги

Програма	2010	2011	2012	2013	Загальні показники
Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	<i>«Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ</i> – 2,886 млн грн, або 19,4%	УВП УТОС «Крим-Пак» – 6,933 млн грн, або 28,5%	УВП УТОС «Крим-Пак» - 5,509 млн грн, або 14,2%	Чернівецьке УВП УТОГ – 3,95 млн грн, або 30%	Середня частка - 23%
Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	-	НЕОН УТОГ – 800 тис. грн, або 44%	Мелітопольське УВП № 2 УТОС – 640,8 тис. грн, або 35%	Мелітопольське УВП-2 УТОС – 358,668 тис. грн, або 66%	Середня частка – 48%
Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	ПОГ « <i>Центр реабілітації «Палітра» Вінницької обласної ГО «Центр реабілітації»</i> » – 396,8 тис. грн, або 57%	Дніпропетровське УВО «Луч», УТОС - 550 тис. грн, або 45%	Колективне підприємство « <i>Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ СОІУ</i> – 2,18 млн грн, або 52%	Колективне підприємство « <i>Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ СОІУ</i> – 2,17 млн грн, або 80%	Середня частка – 58%
Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	УВП УТОС «Крим-Пак» - 5,6 млн грн, або 93%	-	-	-	Середня частка – 93%
Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні	-	Мале колективне підприємство « <i>Олівік-1»</i> РОО СОІУ – 2,741 млн грн, або 84%	ПОГ « <i>АВМ і К» Рівненського товариства інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату</i> – 9,97 млн грн, або 100%	-	Середня частка - 92%

Таблиця 10.1 (знаходиться в кінці параграфа) показує, що в середньому за 5-ма програмами **лідер отримує 62% загального обсягу фінансування**. Крім того, тенденція лідерства посилювалась протягом періоду моніторингу, оскільки у кінцевому підсумку частка лідерів за 4 роки збільшилась на 18 відсоткових пунктів загального обсягу фінансування. Серед лідерів виділяється підприємство УВП «Крим-Пак», яке займає лідерські позиції за 2-ма програмами.

Група 1 (найбільші одержувачі) представлена в середньому 2-ма підприємствами і освоює 69% допомоги зі зростанням на 15 відсоткових пунктів за 4 роки.

Група 2 (середні одержувачі) представлена переважно 3-ма підприємствами і освоює в середньому 20% допомоги, і її частка скоротилась на 7 відсоткових пунктів за 4 роки.

Група 3 (найменші одержувачі) представлена в середньому 4-ма підприємствами у розрізі всіх програм із часткою 10% від загального обсягу фінансування за 4 роки. У двох програмах цю групу не можна виділити через малу кількість підприємств-учасників. Варто зазначити, що переважна більшість підприємств цієї групи освоювали менше 1% програми.

Соціально-економічні показники підприємств кожної групи потребують додаткового аналізу, проте можна стверджувати, що орієнтація програм на малу кількість підприємств з врахуванням малого регіонального охоплення програми та необхідності створення майже 1 млн робочих місць не є ефективною.

В перспективі доцільно групувати підприємства за розмірами (кількість працівників) та економічними показниками: великі підприємства, середні та малі. При цьому варто віддавати пріоритет малим підприємствам, які демонструють більшу гнучкість та стійкість у складних економічних умовах.

Такий висновок підтверджує аналіз ефективності державної підтримки найбільшого одержувача допомоги **УВП «Крим-Пак»**, який подано у окремому додатку.

За двома програмами (позика на створення робочих місць для інвалідів та технічне переоснащення виробництва для створення додаткових робочих місць для інвалідів) у період 2010-2013 рр. УВП УТОС «Крим-Пак» отримало **18 млн грн на 100 робочих місць**. Враховуючи податкові пільги, державна підтримка складає **34,2 млн грн за 4 роки**. У цьому випадку середня вартість робочого місця, точніше видатки державної допомоги у розрахунку на одне робоче місце, істотно зростає до **342 тис. грн**. Варто також згадати, що на середину 2013 року підприємство забезпечило створення 57 додаткових робочих місць інвалідів, або більше половини, із запевненням у високій вірогідності виконання графіку створення робочих місць до 2014 року. Враховуючи політичні обставини, наразі важко встановити, чи ці плани здійснились.

Роль державної допомоги у дохідності необхідно аналізувати окремо, проте, використовуючи некоректне, але ілюстративне, обчислення частки обсягів допомоги, включаючи пільги за 3 роки (34,2 млн грн), та сумарного валового доходу за 3 роки (267 млн грн), визначимо, що частка державної допомоги становитиме **13%**. Тобто інвестиція є суттєвою. Цікаво, що кількість робочих місць інвалідів збільшилась також на 13%, але цей збіг є випадковим, і на його основі не можна робити будь-яких висновків. Про значну роль державної допомоги може свідчити *динаміка валового доходу*. З 2010 до 2013 року валовий дохід скоротився на 40%: зі 115,4 млн грн до 66,6 млн грн. Обсяги виробництва та реалізації продукції впали майже на 34%. Прибуток підприємства впав майже на 42%. Державна підтримка, по суті, спрямовувалась на розширення виробництва підприємства, яке почало занепадати, погіршивши майже наполовину свої економічні показники. Якби тренд падіння обсягів виробництва зберігався, то можна було б прогнозувати зупинку виробництва та банкрутство за 4 роки, хоча такий висновок є умовним, бо немає можливості здійснити повноцінне прогнозування економічних показників підприємства. За таких умов державні інвестиції у робочі місця найбільшого реципієнта зводяться до нуля, оскільки всі створені робочі місця для інвалідів втрачаються. Кризова економічна ситуація на підприємстві може власне і пояснювати мізерну заробітну плату інвалідів на новостворених робочих місцях.

Випадок із УВП УТОС «Крим-Пак» показує, що велике підприємство, 50% продукції якого експортувалось, із вражаючими річними доходами та найбільшою державною підтримкою не може забезпечити належні доходи інвалідів від зарплати відповідно до соціальних стандартів.

З точки зору соціального ефекту заробітної плати інвалідів варто зазначити, що відносно середньої заробітної плати по регіону в 3 тис. грн усередині 2013 року реально виплачена *середня заробітна плата інваліда* становить **28%**. Відносно прожиткового мінімуму зарплата інваліда становить 74%, або нижча на **26%**. Якби інваліди працювали на умовах повної зайнятості, то частка їх заробітної плати була б рівною прожитковому мінімуму і становила б **38%** від середньої зарплати по регіону. Варто також оцінити частку *матеріальної допомоги працівникам*, яка включно із видатками на певні соціальні послуги у 2012 році становила 75 тис. грн на рік. З розрахунку на 407 працівників-інвалідів на одну особу припадало 184 грн на рік, що навіть не варто враховувати як суттєву

соціальну підтримку, оскільки на місці вона становить 15 грн на працівника. Для врахування значення *житлового забезпечення* потрібні точні дані щодо кількості працівників, які проживають у гуртожитку. Для орієнтовного уявлення про значення цього виду підтримки можна вказати видатки на утримання гуртожитку в розрахунку на одного працівника-інваліда – 501 грн на рік або 41 грн на місяць, що також не свідчить про високе соціальне значення цієї підтримки. Втім, сам факт забезпечення житлом є суттєвою соціальною підтримкою.

Таким чином, фінансування великих підприємств, навіть з високими оборотами, є ризикованим і може звести ефективність державної підтримки до нуля. Під час прийняття рішення про надання допомоги необхідно, окрім банківської гарантії, поточних економічних показників, намагаться спрогнозувати та врахувати всі можливі ризики падіння виробництва. Така діяльність вимагає належної фахової підготовки фахівців Фонду соціального захисту інвалідів чи іншої установи, яка ухвалює рішення. Як альтернатива може розглядатись можливість уповноваження контролю за економічною діяльністю підприємства та цільовим використанням коштів державної допомоги банківської установи, яка має належний досвід контролю ризиків. У форматі соціальної благодійної діяльності декілька провідних банків України надають таку підтримку громадським організаціям, які підтримують розвиток малого підприємництва. У випадку, коли підприємство після одержання допомоги зіштовхується із ризиками падіння рентабельності, державна допомога на створення робочих місць повинна повністю або тимчасово прийнятись для уникнення більш високих втрат держави.

Такий підхід дозволить уникнути використання державних коштів не за цільовим призначенням, а направить їх на відновлення економічної спроможності підприємства. Також знімають соціальні ризики працевлаштування інвалідів на умовах, які порушують їх соціальні права, а саме – отримання доходу від зарплати, який на третину менший за прожитковий мінімум.

Необхідно також вжити інших заходів для мінімізації ризиків неефективності програм допомоги на технічне переоснащення виробництва для створення робочих місць та позик на створення робочих місць. Підготовка бізнес-плану як гарантії впливу інвестицій на створення робочих місць може не давати необхідних гарантій. Бізнес-плани часто пишуться по шаблону і формально. Як працівникам Фонду соціального захисту інвалідів, так і підприємствам, які претендують на допомогу, можна використовувати більш простий механізм планування – *дорожню карту створення робочих місць*, яка повинна чітко відображати взаємозв'язок інвестиції (допомоги), робочого місця, заробітної плати та належних умов праці інваліда.

Цей документ дозволить більш явно побачити можливості та ризики ефективності інвестиції і при цьому не вимагає значних витрат на підготовку. Основний показник, який має бути очевидним у дорожній карті, – *вартість робочого місця*. За цим показником повинні оцінюватись альтернативи створення робочих місць.

Крім того, для гарантій ефективності допомоги на створення робочих місць необхідно більш чітко сформулювати соціальні вимоги до робочих місць, які створюються. Необхідно застосовувати підхід до підтримки, орієнтованої на клієнта, чи бенефіціара, державної підтримки. При цьому кількість показників вигід має орієнтуватись на державні соціальні стандарти.

1. **Заробітна плата**, яка перевищує прожитковий мінімум та соціальну допомогу інваліду. Із самими інвалідами необхідно погодити оптимальний стимулюючий показник зарплати, наприклад, 60% від середньої зарплати по промисловості чи виду економічної діяльності у регіоні. Варто орієнтуватись не стільки на прожитковий мінімум, скільки на середню заробітну плату, оскільки саме вона співвідноситься з вартістю життя в регіоні, зокрема споживчими цінами. Прожитковий мінімум часто є неадекватним рівню життя показником через політичні маніпуляції. Крім того, орієнтація на середній показник зарплати по

галузі/регіону відповідає стандартам Ради Європи, визначеним у ратифікованій Україною Європейській соціальній хартії (переглянутій). Також необхідно гнучко підходити до визначення стандарту заробітної плати, застосовуючи аналіз вигід та витрат. Здійснюючи інвестиції у виробництво, вигоди від таких інвестицій у формі заробітної плати можна отримати через певний час, часто 3-5 років, коли підприємство почне отримувати сталі прибутки. Якісний (а не формальний) бізнес-план, оцінений за стандартами провідних банківських чи інших фінансово-кредитних установ, дозволяє дати відповідь, коли саме настане можливість виплачувати більш високу заробітну плату. За такої ситуації також не припустимо надавати щорічно державну підтримку за іншими бізнес-планами, не переконавшись в успішності попереднього. Відповідні показники зростання заробітної плати інваліда повинні бути чітко відображені у колективному та індивідуальному трудових договорах і бути підставою для реагування профспілок та організацій інвалідів, які уповноважені здійснювати контроль за дотриманням трудових прав.

2. **Умови праці та соціальний захист працівника з інвалідністю.** Більшість інвалідів не може працювати повний робочий день, але це не повинно впливати на їх дохід від заробітної плати, враховуючи той факт, що вони користуються пільгами у частині сплати податків та внесків на соціальне страхування. Або матеріальна допомога, або соціальний пакет повинен компенсувати втрату доходів інваліда у зв'язку з інвалідністю. Ці видатки повинні бути чітко розраховані й відображені у колективних та індивідуальних трудових договорах, а також у звітах підприємства. У перспективі варто розглядати можливість удосконалення законодавства, яке могло б передбачати можливість отримання пенсії чи соціальної допомоги працюючого інваліда як компенсацію за втрати від інвалідності та стимулювання зайнятості. Дохід від зарплати та соціальна допомога повинні бути обернено пропорційними, але із стимулюючою соціальною допомогою, яка виплачується як премія за зусилля працевлаштування. Відповідний досвід використовується у розвинених країнах і може бути використаний в Україні.

3. **Професійна підготовка та кар'єра працівника з інвалідністю.** Причиною низької зарплати інваліда часто є низька кваліфікація або кваліфікація за спеціальністю, яка не користується попитом у роботодавців і передбачає низьку оплату. Відповідно підприємство претендент на державну підтримку повинно мати переваги у випадку пропозиції інваліду програм підвищення кваліфікації, професійного навчання чи кар'єрного зростання. Програми на підприємстві є завжди ефективнішими за програми державних служб, оскільки безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства. Це мінімізуватиме ризик низьких доходів, пов'язаних із низькою кваліфікацією.

VI. Ефективність та рівність розподілу допомоги у розрізі організацій - засновників підприємств та нозологій інвалідів

Ефективність та рівність у розподілі допомоги також повинна розглядатись у контексті причетності підприємств до організацій інвалідів, які заснували ці підприємства. У цьому випадку організації варто розподілити на всеукраїнські організації, які мають можливість впливати на виділення обсягів фінансування для своїх підприємств. Такий вплив може порушувати справедливість та ефективність розподілу, оскільки допомогу можуть отримувати економічно та соціально неефективні підприємства, які мають політичну підтримку. Підприємства, які засновані регіональними чи місцевими організаціями, навіть у випадку ефективності, мають обмежений вплив на ухвалення рішень щодо фінансування. Крім того, організації-засновники часто демонструють розподіл фінансування на створення робочих місць для різних нозологій. Великі організації, які представляють певні нозології, мають можливість лобювати орієнтацію програм саме на такі нозології.

За результатами аналізу, які представлені у таблиці 11, можна зробити такі висновки.

1. Протягом 2010-2013 років частка підприємств, які засновані всеукраїнськими організаціями та їх регіональними підприємствами, за всіма програмами збільшувалась і вклала в середньому 65%. Відповідно підприємства регіональних та місцевих організацій освоїли в середньому 35%. Отже, вплив всеукраїнських організацій постійно зростає. Така диспропорція дозволяє робити висновок про нерівність між підприємствами за ознакою належності до організацій інвалідів різного масштабу.
2. Із 88 всеукраїнських організацій підприємства тільки 5-ти організацій брали участь у програмах зі створення робочих місць. При цьому підприємства тільки **3-х всеукраїнських організацій освоїли 84,363 млн грн, або 68%** за всіма програмами.
3. Із 5-ти організацій, підприємства яких брали участь у програмах, 2 організації мають чітко виражену нозологічну орієнтацію: УТОС – інваліди з вадами зору, УТОГ – інваліди із вадами слуху. Ці організації та нозології отримали на свої підприємства за всіма програмами 72 млн грн, або 58% допомоги. **Відповідно дві нозології, які за різними даними охоплюють не більше ніж 10% інвалідів працездатного віку, отримують майже 60% допомоги.** На 3 інші організації, які представляють усі інші нозології, припадає 8% допомоги. Несправедливість розподілу очевидна. При цьому немає переконання у тому, що на підприємства УТОС та УТОГ не працевлаштовуються інваліди інших нозологій. Проте цей показник необхідно враховувати у плануванні програм державної підтримки.
4. Лідерство за обсягами фінансування утримують підприємства **УТОС**, які в середньому за кожною програмою освоювали по 57% фінансування. У підсумку вони отримали 47,5 млн грн., або 38%, допомоги за 4 роки.

У зв'язку з низькою ефективністю розподілу між підприємствами, які спеціалізуються на різних нозологіях, та з метою уникнення негативного політичного впливу всеукраїнських організацій рекомендується:

А) передбачити врахування нозологій при розподілі допомоги на створення робочих місць для гарантій права на працю всіх специфічних груп інвалідів відповідно до їх частки у загальній кількості працездатних інвалідів.

Б) Враховуючи той факт, що дані стосовно інвалідів у розрізі нозологій не збираються жодним державним органом, передбачити збір, узагальнення та надання у відкритий доступ таких даних.

В) Під час прийняття рішень щодо виділення допомоги необхідно здійснювати аналіз конфлікту інтересів та корупційних ризиків, пов'язаних із належністю підприємства до тієї чи іншої організації. При цьому чинник належності підприємства інвалідів до тієї чи тієї організації інвалідів взагалі не варто враховувати. Врахування потребує тільки нозологія працівників, які працевлаштовуються.

VII. Ефективність податкових пільг для підприємств інвалідів

Для оцінки ситуації щодо надання пільг було проаналізовано:

- обсяг втрат бюджету від надання зазначеної пільги у розрізі регіонів на основі інформації Міндоходів (додатки),
- інформацію про діяльність Комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів³,
- положення законодавства України, що регулюють надання цієї пільги: Податковий кодекс України, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів», Порядок надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів (постанова КМУ від 8 серпня 2007 р. № 1010).

а) Аналіз розподілу фінансової вигоди між регіонами

³http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=111128

За інформацією Міндоходів, у 2010 році підприємства інвалідів одержали вигоду від застосування пільги зі сплати податку на прибуток підприємств на загальну суму майже 76 млн грн, у 2011 – майже на 19 млн грн, тобто у 4 рази менше. Дані за 2012 рік відсутні.

Має місце значний дисбаланс у питомій вазі вигоди від користування пільгою та чисельністю інвалідів у регіонах. У 2010 році 33% усього обсягу втрат бюджету від надання пільги (отже, вигоди підприємств-одержувачів) було зосереджено у Харківській області, 31% - у місті Києві. У 2011 році ці показники становили відповідно 49% для Харківської області та 21% - для міста Києва. При цьому, згідно з даними Мінсоцполітики, на Харківську область та м. Київ припадає 6% та 5% від усієї кількості інвалідів в Україні.

Аналогічна ситуація, хоча і в менших масштабах, характерна і для деяких інших регіонів України.

- У м. Севастополь питома вага вигод від користування пільгою становила 4% у 2010 році та 5% у 2011 році, при тому що у місті проживає 1% інвалідів України.
- У Черкаській області – 4% та 5,7% відповідно при 3% від усієї кількості інвалідів України.
- У Донецькій області проживає 10% інвалідів України, однак обсяг вигід, одержаних місцевими підприємствами інвалідів, становив 1,44% у 2010 році та 0,76% у 2011 році.

Таким чином, чисельність інвалідів у регіоні не корелюється з обсягами підтримки у вигляді податкової пільги, що надається для створення робочих місць для інвалідів.

б) Аналіз критеріїв для одержання дозволу на користування пільгою

Пільга зі сплати податку на прибуток підприємств передбачена статтею 154.1 Податкового кодексу України для підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів. Основними умовами надання пільги відповідно до цієї статті є:

- протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість інвалідів, які мають на таких підприємствах і організаціях основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу;
- фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

Разом з тим у Порядку надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів з 2007 року міститься розширений перелік вимог, який, крім двох вищезазначених, включає:

- сума витрат підприємства, організації з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами, організаціями, становить не менш як 8% ціни постачання таких виготовлених товарів (наданих послуг);
- розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості інвалідів, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, повинен бути не менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;
- виконання підприємствами, організаціями рішень Мінсоцполітики та обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим (крім підприємств, організацій, які звернулися вперше).

Положення згаданого Порядку, який залишається без змін з 2007 року, у частині розширеного переліку критеріїв надання пільги формально не відповідають положенням Податкового кодексу України.

Наведені критерії надання пільги не передбачають урахування динаміки кількості робочих місць на підприємствах та організаціях інвалідів.

в) Аналіз попередньої практики надання дозволів

Стаття 14-2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів» на основі показника господарської діяльності – доходу підприємства та організація інвалідів розмежує компетенцію органів національного та регіонального рівнів у наданні дозволу на користування пільгою. Для підприємства та організацій, дохід яких перевищує 8400 мінімальних заробітних плат, до червня 2013 року цей дозвіл надавався Комісією з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, а з червня 2013 року надається Мінсоцполітики. Для інших підприємств та організацій до червня 2013 року це рішення ухвалювали відповідні регіональні комісії, нині ця функція покладена на обласні державні адміністрації та орган виконавчої влади АР Крим з питань соціальної політики.

Тобто підприємства, які отримують значні прибутки, отримують дозволи на користування пільгами у столиці, а інші – на місцях. У такий спосіб розгляд питань на центральному рівні відбувається при певній асиметрії інформації, коли не завжди є можливість врахувати всі особливості ситуації конкретного підприємства, які відомі представникам зацікавлених сторін на місцях.

Досить загальні критерії надання пільги, які не враховують динаміки показників, що безпосередньо стосуються праці інвалідів, у минулому призводили до надання преференцій певним організаціям чи регіонам.

Наприклад, у червні 2009 року Комісією були надані дозволи 23 підприємствам, з них 9 належать до УТОГ, 5 - до Союзу організацій інвалідів України, 5 – до УТОС. Підприємствам Харківської області було надано 4 дозволи, що і призвело до вищенаведеного дисбалансу в користуванні податковою пільгою в 2010-2011 роках.

Хоча в подальшому (2010-2012 роки) при наданні відповідних дозволів громадські організації та регіони були представлені більш збалансовано, нормативні критерії надання пільг все одно залишають можливість для переваги суб'єктивних мотивів при прийнятті відповідних рішень уповноваженим органом – Мінсоцполітики.

До того ж окремі підприємства одночасно користувалися пільгою в оподаткуванні та прямою бюджетною підтримкою.

Так, у червні 2009 року УВП УТОС "Крим-Пак" одержало дозвіл на користування податковою пільгою, а у 2010 році – ще й позику на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів на суму 5,6 млн грн. Більше того, це підприємство і надалі одержувало бюджетну підтримку на технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів (2011 рік – 5,2 млн грн, 2012 рік – 5 млн грн).

Сімферопольське УВО «КримПласт» одержало дозволи на користування податковою пільгою на 2012 та 2013 роки, при цьому 2012 року на технічне переоснащення виробництво одержало 5 млн грн бюджетних коштів.

Білоцерківське виробниче підприємство «Весна» УТОС у 2012 році скористалося як пільгою в оподаткуванні прибутку підприємств, так і бюджетною підтримкою майже на 1 млн грн. Аналогічна ситуація і по Дніпропетровському УВО «Луч» (пільга та 1,9 млн грн підтримки у 2012 році).

VIII. Польський досвід систем сприяння зайнятості інвалідів

Порівняльний аналіз польської та української систем сприяння зайнятості інвалідів показав, що польський механізм державної підтримки є:

- повністю відкритим для всіх суб'єктів ринку;
- орієнтованим на позитивне стимулювання, а не на накладення санкцій;
- більш конкретним щодо напрямів державної підтримки, що сприяє її ефективності та прозорості.

Особливостями системи державної підтримки інвалідів у Польщі є такі:

- **Пріоритет грошового внеску до Фонду реабілітації інвалідів.** Профільний закон спочатку зобов'язує роботодавця сплатити внесок. Далі, за текстом Закону, встановлюється квота для працевлаштування інвалідів, і відповідно звільнення від сплати внеску для тих, хто заповнив цю квоту. На відміну від українського законодавства, внесок не є адміністративним штрафом.
- **Всеосяжний та позитивний характер механізмів стимулювання роботодавців до використання найманої праці інвалідів.** Будь-який суб'єкт господарювання, що виконує умови, передбачені профільним Законом, може отримати різні види грошової компенсації. Важливо, що ці умови вписані відповідно до базових правил державної допомоги ЄС у сфері працевлаштування, які містять спеціальний розділ щодо стимулювання створення робочих місць для інвалідів.
- Такий ключовий елемент **загальнодоступності** державної підтримки є принциповою відмінністю європейського підходу від українського. Всі підприємства, а не тільки засновані громадськими організаціями інвалідів, можуть одержати державну допомогу на створення робочих місць для інвалідів. Цей підхід відповідає принципу сприяння можливостям зайнятості інвалідів на **відкритому ринку праці**, який встановлений у статті 3 Конвенції про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів (ратифікована Україною у 2003 році).
- **Переліки основних витрат**, які підлягають частковому або повному відшкодуванню за рахунок держави, а також **базовий підхід щодо їх розрахунків встановлені законом.**
- **Непряме стимулювання попиту** на товари і послуги, вироблені підприємствами, де працює принаймні 30% інвалідів, шляхом надання дотації підприємствам-споживачам цих товарів та послуг.
- Процедура надання державної підтримки передбачає **участь органів місцевого самоврядування** – старости (керівника повіту) як розпорядника коштів на виплату компенсації, а також державної інспекції з питань праці. Відділення Фонду реабілітації інвалідів працюють на рівні воєводств (відповідає рівню області в Україні), а безпосередньо витрачання коштів відбувається за участі органів місцевого самоврядування нижчого рівня – повітів (найближча відповідність – район в Україні).

Ключові проблемні питання державної підтримки зайнятості інвалідів в Україні у контексті міжнародного досвіду.

- Український базовий механізм стимулювання працевлаштування інвалідів⁴ полягає у встановленні для роботодавців квоти у розмірі 4% найманих працівників, а у разі невиконання цієї вимоги накладає досить високе адміністративно-господарське стягнення у річному розмірі середньої заробітної плати. При цьому **підприємства, що створюють робочі місця для інвалідів, фактично позбавлені рівного доступу до механізмів державної підтримки.** Створювати робочі місця зобов'язані всі суб'єкти господарювання, а одержати державну підтримку у вигляді податкових пільг та бюджетних позик можуть лише

⁴ Статті 19, 20 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»

підприємства **громадських організацій інвалідів** (стаття 14-1 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів»).

- **Звільнення від сплати податку на прибуток підприємств**, що засновані громадськими організаціями інвалідів, характеризується тим, що значну частину вигоди від цієї пільги мають підприємства лише низки регіонів України. Має місце **значний дисбаланс як між регіонами**, так і у порівнянні з питомою вагою загальної кількості інвалідів. **Окремі підприємства одночасно користувалися пільгами та прямою бюджетною підтримкою.**

Пропозиції щодо удосконалення політики підтримки підприємств на основі польського досвіду

А) Варіант-максимум

1. Запровадження внеску до Фонду соціального захисту інвалідів для всіх суб'єктів господарювання, які не виконують норми закону щодо квоти у розмірі 4% для найманих працівників-інвалідів.
2. Поширення механізму користування бюджетними позиками та податковими пільгами у зв'язку зі створенням робочих місць для інвалідів на всіх суб'єктів господарювання.

Б) Варіант-мінімум

3. Перелік критеріїв прийняття рішення про надання дозволу на користування пільгою та надання бюджетних позик потрібно удосконалити, запровадивши оцінку динаміки робочих місць для інвалідів, фактичного розміру заробітної плати інвалідів, переліку прямих витрат на створення робочих місць для інвалідів.

Таблиці

Таблиця 6.1. Найбільші регіони - одержувачі допомоги на підтримку та створення робочих місць для безробітних інвалідів у порівнянні з регіональним розподілом

№	Регіони – найбільші одержувачі допомоги (2010-2013) (11 регіонів за 4-ма програмами, які освоїли 70% допомоги)*	Частка у загальному обсязі, % допомоги/ % працездатні / % безробітні	Регіони з найбільшою кількістю працездатних інвалідів, 2013, тис. осіб	Частка у загальному обсязі інвалідів, %	Регіони з найбільшою кількістю безробітних інвалідів, 2013, тис. осіб. Частка працевлаштованих, %, кількість учасників програм навчання та одноразової допомоги для ФОП	Частка у загальному обсязі безробітних інвалідів, %, місце в рейтингу, (місце)
	Україна		1 495 млн грн		40,902 тис. грн (працевл. – 12,182 – 29,7% ; <u>0,8% від загального числа інвалідів працездатного віку.</u> Навч. - 4,281 Одн. доп. - 772)	27% від загального числа інвалідів працездатного віку
1	АР Крим - 23 млн грн (2 програми)	18,5/3,8/2,8	Донецька – 162,583	10,8	4,525 (Працевл. – 906 – 20% Навч. - 364 Одн. доп. - 49)	11 (1 м.)
2	Львівська область – 17,43 млн грн (2 програми)	14/7/5,9	Львівська- 110,26	7	2,418 (Працевл. – 669 – 27% Навч. - 379 Одн. доп. - 38)	5,9 (3 м.)
3	Одеська область – 14,993 млн грн (1 програма)	12/4,8/2,7	Дніпропетровська - 89,305	6	2,057 (Працевл. – 823 – 40% Навч. - 160 Одн. доп. - 27)	5 (8 м.)
4	Рівненська область – 12,7 млн грн (1 програма)	10/2,7/3,7	Харківська – 76,125	5	1,004 (Працевл. – 701 – 69% Навч. - 3 05 Одн. доп. - 47)	2,4 (20 м.)
5	Дніпропетровська область – 11,834 млн грн (3 програми)	9,5/6/5	Одеська – 72,194	4,8	1,115 (Працевл. – 485 – 43% Навч. - 171 Одн. доп. - 63)	2,7 (17 м.)
6	Чернівецька область – 11,306 млн грн (2 програми)	9/1,8/1,7	Луганська – 66,6	4,4	1,562 (Працевл. – 589 – 37% Навч. - 127 Одн. доп. - 31)	3,8 (10 м.)
7	Запорізька область – 6,66 млн грн (2 програми)	5,3/3,3/5,1	Хмельницька 66,3	4,4	2,267 (Працевл. – 656 – 28% Навч. - 256 Одн. доп. - 55)	5,5 (4 м.)
8	Вінницька область – 1 млн грн (1 програма)	0,4/4/5	Вінницька – 59,972	4	2,057 (Працевл. – 643 – 31% Навч. - 159 Одн. доп. - 33)	5 (9 м.)

9	Чернігівська область – 510 тис. грн (1 програма)	0,8/2,5/2,9	Київська – 58,634	3,9	1,192 (Працевл. – 293 – 24% Навч. - 97 Одн. доп. - 23)	2,9 (14 м.)
10	Миколаївська область- 396 тис. грн (1 програма)	0,3/2,3/2,6	АР Крим – 57,654	3,8	1,183 (Працевл. – 342 – 29% Навч. - 89 Одн. доп. - 7)	2,8 (15 м.)
11	Закарпатська область: 376 тис. грн (1 програма)	0,3/2,9/1,6	Житомирська – 57,3	3,8	2, 514 (Працевл. – 511 - 20% Навч. - 178 Одн. доп. - 18)	6 (2 м.)
12			Київ – 55,944	3,7	0,855 (Працевл. – 231 – 27% Навч. - 113 Одн. доп. - 20)	2 (23 м.)
13			Івано-Франківська - 53,153	3,5	0,970 (Працевл. –327– 33% Навч. - 209 Одн. доп. - 32)	2,3 (22 м.)
14			Черкаська - 50,9	3,4	2,218 (Працевл. – 639 – 28% Навч. - 211 Одн. доп. - 63)	5,4 (5 м.)
15			Запорізька – 49,7	3,3	2,095 (Працевл. – 633 – 28% Навч. - 157 Одн. доп. - 31)	5,1 (7 м.)
16			Полтавська – 49,7	3,3	2,139 (Працевл. – 474 – 22% Навч. - 156Одн. доп. - 18)	5,2 (6 м.)
17			Волинська – 45,758	3	1,308 (Працевл. – 294 – 22% Навч. - 144 Одн. доп. - 22)	3,2 (12 м.)
18			Закарпатська - 43,315	2,9	0,670 (Працевл. – 238– 35% Навч. - 91 Одн. доп. - 12)	1,6 (26 м.)
19			Рівненська – 41,411	2,7	1,547 (Працевл. 443 – 28% Навч. - 215 Одн. доп. - 41)	3,7 (11 м.)
20			Тернопільська – 37,592	2,5	1,154 (Працевл. – 438 – 37% Навч.-124 Одн. доп. - 17)	2,8 (16 м.)
21			Чернігівська – 37,408	2,5	1,196 (Працевл. – 397 – 33% Навч. - 102 Одн. доп. - 35)	2,9 (13 м.)
22			Миколаївська – 34,632	2,3	1,096 (Працевл. – 306 – 28% Навч. - 126 Одн. доп. - 12)	2,6 (19 м.)

23		Кіровоградська – 30,2	2	1,017 (Працевл. – 345 – 28% Навч. - 114 Одн. доп. - 33)	2,4 (21 м.)
24		Сумська – 28,6	1,9	1,114 (Працевл. – 323 – 29% Навч. - 75 Одн. доп. - 19)	2,7 (18 м.)
25		Чернівецька – 27,331	1,8	0,707 (Працевл. – 159 – 22% Навч. - 95 Одн. доп. - 3)	1,7 (25 м.)
26		Херсонська – 25,68	1,7	0,751 (Працевл. – 267 – 35% Навч. - 51 Одн. доп. - 14)	1,8 (24 м.)
27		м. Севастополь – 6,8	0,4	0,177 (Працевл. – 50 – 28% Навч. - 14 Одн. доп. - 9)	0,4 (27 м.)

*124,373 млн грн – загальний обсяг витрат на програми підтримки та створення робочих місць за 4 роки.

Таблиця 7.1. Динаміка обсягів допомоги, кількості підприємств, регіонів за програмами підтримки та створення робочих місць

Програма	Показники	2010	2011	Динаміка до попереднього року	2012	Динаміка до попереднього року	2013	Динаміка до попереднього року
Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів, 91,6 млн грн	Кількість підприємств	22	21	-5%	35	+40%	12	-3 рази
	Обсяг допомоги, млн грн	14,868	24,306	+40%	38,796	+37	13,623	-2,8 рази
	Кількість регіонів	13	14	+8%	19	+26%	8	-2
Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, 4,2 млн грн	Кількість підприємств	0	5	-	7	+30%	3	-2,3 рази
	Обсяг допомоги, млн грн	0	1,827	-	1,826	0	0,542	-3,3 рази
	Кількість регіонів	0	5	-	6	+20%	3	-2 рази
Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів, 8,722 млн грн	Кількість підприємств	3	5	+40%	4	-20%	3	+25%
	Обсяг допомоги, млн грн	0,695	1,204	+1,7 рази	4,119	+3,4 рази	2,704	-1,5 рази
	Кількість регіонів	3	4	+25%	3	-25%	2	-35%

Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів, 6,6 млн грн	Кількість підприємств	2	-	-	-	-	-	-
	Обсяг допомоги, млн грн	6,6	-	-	-	-	-	-
	Кількість регіонів	2	-	-	-	-	-	-
Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні, 13,251 млн грн	Кількість підприємств	-	2	-	1	-50%	-	-
	Обсяг допомоги, млн грн	-	3,251	-	9,97	+3 рази	-	-
	Кількість регіонів	-	2	-	1	-50%	-	-

Таблиця 9. Підприємства – найбільші реципієнти допомоги за програмами підтримки/збереження та створення робочих місць з 2010 до 2014 року

Програма	Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні
Обсяг фінансування	4,2 млн грн	91,6 млн грн	8,722 млн грн	6,6 млн грн	13,251 млн грн
Кількість підприємств	13	62	11	2	3
Середні видатки на одне підприємство	0,323 млн грн	1,5 млн грн	0,792 млн грн	3,3 млн грн	4,4 млн грн
Найбільші реципієнти за 4 роки	5 підприємств - 74% 1. Мелітопольське УВП № 2 УТОС 999,5 тис. грн, 24% 2. Неон УТОГ 800 тис. грн, 19% 3. Дніпродзержи	8 підприємств – 51,6% 1. УВП УТОС «Крим-Пак» 12 млн грн, або 13%. 2. Чернівецьке УВП УТОГ – 7,9 млн грн, або 8,6% 3. «Спецбуд-УТОГ» ЛОО УТОГ – 7,4 млн грн, або 8% 4. «Гарант» ЛОО УТОГ	2 підприємства – 72%. 1. Колективне підприємство «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України» – 4,35 млн грн, або	Одне підприємство освоїло практично всю програму УВП УТОС «Крим-Пак» - 5,6 млн грн, або 93%	Одне підприємство - 76% 1. Підприємство об'єднання громадян «АВМ і К» Рівненського міського товариства інвалідів з порушеннями

	нське УВП УТОС 452,8 тис. грн, 11% 4. Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС 450 тис. грн, 10% 5. Миколаївське УВП УТОС 396,3 тис. грн, 9%	5,68 млн грн, або 6,2% 5. УВП УТОС «Кримпласт» - 5 млн грн, або 5% 6. Дніпропетровське УВП «Луч» УТОС – 4,4 млн, або 4,8% 7.«Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ – 2,886 млн грн, або 3,2% 8.Науково-виробнича компанія «Соціум плюс» ГО «Товариства реабілітації жінок- інвалідів та жінок, які виховують дітей- інвалідів «Асоль» - 2,783 млн. грн. – 3%	50% (за 2 роки) 2.Дніпропетровський УВП УТОС – 1,94 млн грн, або 22% (за 2 роки)		опорно- рухового апарату – 9,97 млн грн, або 76% 2. Мале колективне підприємство «Олвік-1» РОО СОІУ – 2,741 млн грн, або 20% 3. ТОВ «Фабрика “Аврора”» - 510 тис. грн, або 4% <i>(не є підприємством інвалідів)</i>
--	--	---	--	--	--

Таблиця 10.1 Розподіл підприємств – одержувачів допомоги за групами у розрізі 4-х програм

Програма	Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні	Загальні та середні показники
Обсяг фінансування за 4 роки	4,2 млн грн	91,6 млн грн	8,722 млн грн	6,6 млн грн	13,251 млн грн	124,4 млн грн
Лідер*	Середня частка – 48% Зростання на 22%	Середня частка - 23% Зростання на 10%	Середня частка – 58% Зростання на 23%	Частка - 93%	Середня частка - 92% Зростання на 16%	Середня частка - 62% Середнє зростання - 18% (4 програми)
Група 1**	<u>1 підприємство - лідер</u> Середня частка – 48% Зростання на 22%	4,5 підприємства Середня частка – 55% Збільшення на 1%	<u>1 підприємство - лідер</u> Середня частка – 58% Зростання на 23%	1 підприємство - лідер Частка – 93%	Всього 2 підприємства Середня частка - 92%	Середня частка - 69% Середнє зростання - 15% (3 програми)
Група 2**	<u>2 підприємства</u> Середня частка – 26% Падіння на 13%	9 підприємств Середня частка - 32% Скорочення на 2,5%	1,5 підприємства <u>Середня частка</u> – 30% 2010-2011: зростання на 23% 2011-2013: скорочення на 29% Загалом скорочення на 5%	1 підприємство Частка - 7%	Всього 1 підприємство Частка - 8%	Середня частка - 20% Середнє скорочення - 7% (3 програми)
Група 3**	<u>2 підприємства</u> Середня частка – 18% Зростання на 1%	8 підприємств Середня частка – 4% Збільшення на 2%	1,25 підприємства Середня частка – 10% Скорочення на 18%	-	-	Середня частка – 10% Скорочення на 15%

*Подано дані щодо середньої частки виділеної допомоги.

**Подано дані щодо середньої кількості підприємств у групі, середньої частки допомоги та динаміки у відсоткових пунктах обсягу допомоги.

Таблиця 11. Розподіл підприємств у розрізі організацій інвалідів засновників

Програма	Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів	Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні	Загальні середні показники
Обсяг фінансування за 4 роки	4,2 млн грн	91,6 млн грн	8,722 млн грн	6,6 млн грн	13,251 млн грн	124,4 млн грн
УТОС*	3,6 підприємства Загальний обсяг коштів – 2,83 млн грн Середня частка – 67%. Зростання на 15% п	6 підприємств Загальний обсяг коштів – 36,4 млн грн Середня частка - 31% Збільшення на 50% (2010/2011) Скорочення на 41% (2012/2013) Загальне зростання на 9%	1 підприємство Загальний обсяг коштів - 2,669 млн грн Середня частка – 33% Скорочення частки на 28%	1 підприємство Обсяг коштів – 5,6 млн грн	-	3 підприємства Загальний обсяг коштів – 47,499 млн грн, або 38% Середня частка – 57% Скорочення на 4% (3 програми)
УТОГ*	2 підприємства Загальний обсяг коштів – 1,337 млн. грн. Середня частка – 33%. Скорочення частки на 15%	4 підприємства Загальний обсяг коштів – 23,6 млн грн Середня частка – 30% Збільшення на 20%	1 підприємство 207,5 тис. грн, 17%	-	-	2 підприємства Загальний обсяг коштів – 25,144 млн грн, або 20% Середня частка – 26% Збільшення на 22% (3 програми)
ВОІ СОІУ*	-	3 підприємства Загальний обсяг коштів - 7,37 млн грн	1 підприємство Загальний обсяг коштів – 4,35 млн грн	-	-	2 підприємства Загальний обсяг коштів – 11,72 млн грн,

		Середня частка – 9,7% Падіння частки на 10%	<u>Середня частка</u> – 66%. Збільшення частки на 28%			або 9% Середня частка – 37% Збільшення - 18%
ВАПІ*	-	<u>1,5 підприємства</u> Загальний обсяг коштів – 259 тис. грн Середня частка – 0,9% Відсутнє фінансування у 2013 році	-	-	-	<u>1,5 підприємства</u> Загальний обсяг коштів – 259 тис. грн Середня частка – 0,9%
Всього всеукраїнські	Частка - 100%	Середня частка – 72% Збільшення частки на 27%	Середня частка – 63% Збільшення на 98%	Середня частка - 93%	-	Середня частка - 65%
Всього регіональні	-	7 підприємств Середня частка – 28% Скорочення частки на 27%	Середня частка – 36% Скорочення на 98%	1 підприємство Частка - 7%	100%	Середня частка – 35%

*Подано дані щодо середньої кількості підприємств у групі, середньої частки допомоги та динаміки у відсоткових пунктах обсягу допомоги.

ДОДАТОК 1

Аналіз фінансування ВГОІ

Використовуючи дані Державної служби у справах ветеранів та інвалідів, можна відзначити такі тенденції фінансування з держбюджету ВГОІ.

З 2006 до 2014 року щорічні показники фінансування з держбюджету ВГОІ збільшилися з 27,11 млн грн до 60,353 млн грн, або у 2,2 раза. Загальний обсяг фінансування за 8 років склав 384,7 млн грн.

При цьому найбільш стрімке зростання фінансування відбувалось у 2007 році з 27,11 млн грн до 40,448 млн грн, або у 1,5 раза, а також у 2009 – 2010 рр. з 37,352 млн грн до 55,952 млн грн, або у 1,5 раза. У кризовому 2009 році фінансування скоротилось з 46,69 млн грн (2008) до 37,353 млн грн, або на 20%. У два інші періоди обсяг фінансування збільшувався в середньому на 5 млн грн щорічно. У відсотковому співвідношенні зазначена тенденція помірною зростання склала у період 2007/2008 – 13%, у період 2011/2012 – 9%.

Збереження обсягів фінансування практично у незмінному вигляді характерне для двох періодів 2010/2011 та 2012/2013.

Чи корелюються ці тенденції із збільшенням кількості одержувачів допомоги – ВГОІ, чи мають значення інші чинники?

А. Періоди стрімкого зростання (у 1,5 раза)

А.1. У періоді **2006/2007** кількість ВГОІ одержувачів допомоги збільшилась із 10 організацій до 17, або у 1,7 раза. Обсяг фінансування нових одержувачів допомоги склав у 2007 році 990 тис. грн, або 2,4% від загального обсягу фінансування. Збільшення обсягу фінансування 10 ВГОІ – традиційних одержувачів – склало 1,45 раза. Висновок: збільшення обсягу фінансування пов'язано не зі збільшенням кількості одержувачів, а зі збільшенням обсягів фінансування попередніх одержувачів допомоги.

У розрізі організацій збільшення стосувалось таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *Українське товариство сліпих* – у **1,3 раза** (26,5%), з 13,05 млн грн до 17,748 млн грн.
2. *Українське товариство глухих* – у **1,65 раза** (40%), з 5,56 млн грн до 9,17 млн грн.
3. *ВОІ «Союз організацій інвалідів»* - у **2 раза**, з 1,5 млн до 3 млн грн.
4. *Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання «Національна Асамблея інвалідів України»* - у **4,3 раза**, з 0,7 млн грн до 3 млн грн.
5. *ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»* - у **1,3 раза** (25%), з 0,15 млн грн до 0,2 млн грн.
6. *ВГО «Союз Чорнобиль Україна»* - у **3 рази**, з 90 тис. грн до 270,7 тис. грн.
7. *ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»»* - у **2,6 раза**, з 30 тис. грн до 80 тис. грн.
8. *ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля»* - у **1,3 раза** (25%), з 30 до 40 тис. грн.

Незначне скорочення фінансування стосувалось ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України» - майже на 1%: з 6 млн грн до 5,95 млн грн.

А.2. У період **2009/2010** кількість одержувачів допомоги збільшилась на одну організацію, і їх загальне число склало 18 ВГОІ. При цьому було відновлено фінансування ГО жінок-інвалідів «Донна», яка не отримувала кошти у 2009 році. Відповідно кількість організацій-одержувачів збільшилась умовно на 5%. Фінансування нового реципієнта склало 0,3 млн грн, або 0,5% від загального обсягу. Збільшення обсягу фінансування 17-ти традиційних реципієнтів склало 1,49 рази, що практично відповідає загальному обсягу збільшення фінансування. Висновок: збільшення обсягу фінансування пов'язано не зі збільшенням кількості одержувачів, а зі збільшенням обсягів фінансування попередніх одержувачів допомоги.

У розрізі організацій збільшення стосувалось таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *Українське товариство сліпих* – на 5%, з 19,833 млн грн до 20, 846 млн грн.
2. *Українське товариство глухих* – на 5%, з 9,563 млн грн до 10,05 млн грн.
3. *ВОІ «Союз організацій інвалідів України»* - у **1,9 рази**, з 2,11 млн грн до 4,1 млн грн.
4. *ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України»* - у **3,6 рази**, з 2,05 млн грн до 7,516 млн грн. При цьому варто відзначити значне скорочення у період кризи (2009/2010) - з 5,7 млн до 2,05 млн, або у 2,7 рази.
5. *Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання «Національна Асамблея інвалідів України»* - у **2,1 рази**, з 2,05 млн грн до 4,4 млн грн.
6. *ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»* - у **3 рази**, з 0,536 млн грн до 1,66 млн грн.
7. *ВГО «Союз Чорнобиль Україна»* - у **2 рази**, з 0,243 млн грн до 0,487 млн грн.
8. *ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів»* - у **15 разів**, з 0,232 млн грн до 3,5 млн грн.
9. *ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України»* - у **5,3 рази**, з 0,132 млн грн до 0,7 млн грн.
10. *ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України»* - у **2,6 рази**, з 0,191млн грн до 500 млн грн.
11. *ВГОІ «Гармонія»* - у **5,4 рази**, з 0,188 млн грн до 1,03 млн грн.
12. *ВГО «Наукове товариство інвалідів “Інститут соціальної політики”»* - у **2 рази**, з 78 тис. грн до 160 тис. грн.
13. *ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля»* - у **1,5 рази**, з 39,9 тис. грн до 60 тис. грн.
14. *ВГО «Спілка онкоінвалідів»* - у **1,8 рази**, з 37,6 тис. грн до 70 тис. грн.
15. *ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів»* - у **3,3 рази**, з 29,9 тис. грн до 100 тис. грн.
16. *ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність»* - у **3,3 рази**, з 29,5 тис. грн до 100 тис. грн.

Б. Періоди незначного зростання

Б.1. У період **2007/2008** (зростання 13%) кількість організацій, які отримали допомогу, не змінилась і становила 18.

Збільшені обсяги фінансування отримали такі організації (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *Українське товариство сліпих* – на **19%**, з 17,748 млн грн до 21,874 млн грн.
2. *Українське товариство глухих* – на **18%**, з 9,17 млн грн до 11,17 млн грн.
3. *ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»* - у **2,7 рази**, з 0,2 млн грн до 0,535 млн грн.
4. *ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України»* - у **2,2 рази**, з 60 до 132 тис. грн.

Всупереч тенденції загального зростання, деякі організації отримали скорочені обсяги фінансування (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів»* - на 4%, з 5,95 млн грн до 5,720 млн грн.

2. *ВОІ «Союз організацій інвалідів»* - на 0,01%, з 3 млн грн до 2,998 млн грн.
3. *ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»* - на 0,01%, з 3 млн грн до 2,988 млн грн.
4. *ВГОІ «Гармонія»* - на 0,01%, з 0,28 млн грн до 0,279 млн грн.
5. *ВГО «Союз Чорнобиль України»* - на 10%, з 0,27 млн грн до 0,243 млн грн.
6. *ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України»* - на 4%, з 0,2 млн грн до 0,191 млн грн.
7. *ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»* - у **4,4 рази**, з 80 тис. грн до 18,2 тис. грн.
8. *ГО жінок-інвалідів «Донна»* - у **13 разів**, з 60 тис. грн до 4,6 тис. грн.
9. *ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів»* - 1,4%, з 30 тис. грн до 29,9 тис. грн.
10. *ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність»* - на 1,8%, з 30 тис. грн до 29,5 тис. грн.

Не змінилися обсяги фінансування у *ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів»* - 330 тис. грн.

Б.2. У період **2011/2012** кількість одержувачів допомоги порівняно з переліком 2011 року, який нараховував 21 організацію, скоротилась на 2 організації, зокрема, не отримали фінансування *ВГО «Спілка онкоінвалідів», Всеукраїнська молодіжна громадська організація інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії»*. До переліку одержувачів допомоги у 2012 році додався новий реципієнт – *ВГО «Народна академія творчості інвалідів»*.

У розрізі конкретних організацій збільшення, в тому числі одержання допомоги вперше, стосувалось таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *Українське товариство сліпих* – на **14%**, з 20,846 млн грн до 24,212 млн грн.
2. *Українське товариство глухих* – на **14%**, з 10 млн грн до 11,685 млн грн.
3. *ВОІ «Союз організацій інвалідів України»* - на 5%, з 4,7 млн грн на 4,95 млн грн.
4. *ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»* - на 2%, з 4,5 млн грн до 4,6 млн грн.
5. *ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій»* - на 34%, з 0,4 млн грн до 0,6 млн грн.
6. *ВГО «Народна академія творчості інвалідів»* - на **100%**, з 0 до 50 тис. грн.

Скоротилися обсяги допомоги або припинено фінансування таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *ВГО «Союз Чорнобиль України»* - на 15%, з 1,3 млн грн до 1,1 млн грн.
2. *ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів»* - на 7%, з 1,4 млн грн до 1,3 млн грн.
3. *ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України»* – на 17%, з 0,6 млн грн до 0,5 млн грн.
4. *ВГО «Спілка онкоінвалідів»* – на **100%**, з 0,1 млн грн до 0 млн грн.
5. *Всеукраїнська молодіжна ГОІ з вадами зору «Генерація успішної дії»* - на **100%**, з 0,1 млн грн до 0 (з 2011 року допомогу отримує вперше).

Не змінилися обсяги фінансування таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів»* - 6,4 млн грн.
2. *ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»* - 1,86 млн грн.
3. *ВГОІ «Гармонія»* - 1,1 млн грн.
4. *ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників»* - 1 млн грн.
5. *Громадська організація жінок-інвалідів «Донна»* - 0,6 млн грн.
6. *ВГОІ «Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України»* - 0,42 млн грн (з 2011 року допомогу отримує вперше).
7. *ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів»* - 0,1 млн грн.
8. *ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність»* - 0,1 млн грн.
9. *ВГОІ «Берегиня-Україна»* - 0,1 млн грн (з 2011 року допомогу отримує вперше).

В. Періоди незмінного обсягу фінансування

Абсолютно ідентичний обсяг фінансування зберігався в періоді 2010/2011. До такого самого класу періодів можна зарахувати і період 2012/2013, в якому насправді обсяг фінансування скоротився, але скорочення є настільки незначним (менше 0,9%), що його не доцільно враховувати. Найцікавіше те, що саме в періоди незмінного обсягу фінансування кількість реципієнтів допомоги збільшувалась.

В.1. До переліку одержувачів допомоги у період **2010/2011** році додалися 3 організації: *Всеукраїнська молодіжна громадська організація інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії»*, *ВГО «Берегиня-Україна»*, *«Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України»*. Ці організації одержали 0,62 млн грн, або 1,1% від загального обсягу фінансування. Висновок: збільшення числа реципієнтів відбувалось за рахунок незначного скорочення фінансування інших.

У розрізі конкретних організацій збільшення, у тому числі одержання допомоги вперше, стосувалось таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. *ВОІ «Союз організацій інвалідів»* - на **13%**, від 4,1 млн грн до 4,7 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 3,4 млн грн, або 82%.
2. *ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»* - на 2%, з 4,4 млн грн до 4,5 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 4,3 млн, або 98%.
3. *ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»* - на **11%**, з 1,66 млн грн до 1,86 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 1,242 млн грн, або 75%.
4. *ВГОІ «Гармонія»* - на 6%, з 1,032 млн грн до 1,1 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,928 млн грн, або 90%.
5. *ВГОІ «Асоціація інвалідів-спинальників»* - на **30%**, з 0,7 млн грн до 1 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,631 млн грн, або 90%.
6. *ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України»* - на **17%**, з 0,5 млн грн до 0,6 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,255 млн, або **51%**.
7. *ВГО «Союз Чорнобиль Україна»* - у **2,6 рази**, з 0,487 млн грн до 1,3 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,384 млн, або 79%.
8. *ГО жінок-інвалідів «Донна»* - у **1,6 рази**, (39%) з 0,370 млн грн до 0,6 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,233 млн грн, або **62%**.
9. *ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій»* - на **25%**, з 0,3 млн грн до 0,4 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,276 млн, або 92%.
10. *ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»»* - на **20%**, з 0,16 млн грн до 0,2 млн грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 0,131 млн грн, або 82%.
11. *ВГО «Спілка онкоінвалідів»* - на **30%**, з 70 тис. грн до 100 тис. грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 37,6 тис. грн, або **54%**.
12. *ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобилья»* - на **20%**, або з 60 тис. грн до 75 тис. грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 51,1 тис. грн, або 85%.
13. *Всеукраїнська молодіжна громадська організація інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії»* - на 100%, вперше отримано 0,1 млн грн.
14. *ВГОІ «Берегиня-Україна»* - на 100%, вперше отримано 0,1 млн грн.
15. *«Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України»* – на 100%, вперше отримано 0,42 млн грн.

Скоротились обсяги допомоги (у порядку найбільших реципієнтів допомоги) наступним організаціям:

1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - на 15%, з 7,516 млн грн до 6,4 млн грн при показнику фактично використаних коштів у 2010 році 7,3 млн грн, або **97%**
2. ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів» - у **2,5 рази**, з 3,5 млн грн до 1,4 млн грн при фактичному використанні коштів на рівні 2,9 млн грн, або **83%**.

Не змінилися обсяги фінансування таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. Всеукраїнське товариство сліпих – 20,846 млн.. грн при фактичному використанні 19,8 млн грн, або 95%.
2. Українське товариство глухих – 10,051 млн грн при фактичному використанні 9,6 млн грн, або 96%.
3. ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів» - 0,1 млн грн при фактичному використанні всієї суми на 100%.
4. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 0,1 млн грн при фактичному використанні 76,9 тис., або 77%.

В.2. У період **2012/2013** число реципієнтів допомоги дещо збільшилось: у 2012 – ВГО «Народна академія творчості інвалідів», у 2013 – ВГО «Спортивна федерація глухих», яка отримала 30 тис. грн. Зазначена сума підтримки нової організації є мізерною і загалом не вплинула на тенденцію зростання обсягів допомоги за рахунок нових реципієнтів. Загальне число реципієнтів допомоги складає 19 організацій. 4 організації не отримали фінансування, зокрема «новачки» періоду 2011/2012: ВГОІ «Берегиня України», ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів», ВМГОІ з вадами зору «Генерація успішної дії» та ВГО «Спілка онкоінвалідів». **Висновок:** збільшення числа реципієнтів допомоги відбувалось за рахунок незначного скорочення фінансування інших реципієнтів, а не за рахунок збільшення загального обсягу фінансування.

У розрізі конкретних організацій збільшення, в тому числі одержання допомоги вперше, стосувалось таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. Українське товариство сліпих – на 1,5%, з 24,212 млн грн до 24,563 млн грн.
2. Українське товариство глухих – на **3%**, з 11,685 млн грн до 12,036 млн грн.
3. ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на **2%**, з 4,6 млн грн до 4,7 млн грн.
4. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - на 1,1%, з 1,86 млн грн до 1,88 млн грн.
5. ВГО «Народна академія творчості інвалідів» - на **45%**, з 50 тис. грн до 90 тис. грн.
6. ВГО «Спортивна федерація глухих» - на 100% - 30 тис. грн.

Скоротились обсяги допомоги наступним організаціям (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. ВОІ «Союз організацій інвалідів» - на 5%, з 4,95 млн грн до 4,7 млн грн.
2. ВГОІ «Гармонія» - на **21%**, з 1,1 млн грн до 0,868 млн грн.
3. ГО жінок-інвалідів «Донна» - у **2 рази**, з 0,6 млн грн до 0,3 млн грн.
4. ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» - на 2%, з 0,6 млн грн до 0,59 млн грн.
5. ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики» - на **25%**, з 0,2 млн грн до 0,15 млн грн.

Не змінилися обсяги фінансування таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - 6,4 млн грн.
2. ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів» - 1,3 млн грн.
3. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - 1,1 млн грн.
4. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - 1 млн грн.
5. Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України – 0,42 млн грн.
6. ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів» - 0,1 млн грн.
7. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 0,1 млн грн.

8. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідів України» - 75 тис. грн.

Г. Період скорочення допомоги в умовах фінансово-економічної кризи 2008/2009

Період 2008/2009 є випадком стрімкого скорочення фінансування більшості бюджетних програм, у тому числі й програми підтримки організацій інвалідів. Число організацій скоротилось на 1 - до 16. Втратила фінансування організація жінок-інвалідів «Донна», яка попереднього року зазнала скорочення фінансування у 13 разів, до мізерних 4,6 тис. грн. Таким чином, скорочення фінансування не відбувалось за рахунок зменшення переліку реципієнтів.

При загальному скороченні видатків на 20% деякі організації одержали збільшення фінансування, зокрема такі (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - 0,2%, з 0,535 млн грн до 0,536 млн грн.
2. ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів» - на 0,9%, з 0,23 млн грн до 0,232 млн грн.
3. ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики» - у 4,3 раза, з 18,2 тис. грн до 78 тис. грн.

Скоротились обсяги допомоги таким організаціям (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. Українське товариство сліпих – на 9%, з 21,874 млн грн. до 19,833 млн грн.
2. Українське товариство глухих – на 15%, з 11,176 млн грн до 9,563 млн грн.
3. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України» - у **2,7** раза, з 5,72 млн грн до 2,054 млн грн.
4. ВОІ «Союз організацій інвалідів України» - на **30%**, з 2,998 млн грн до 2,11 млн грн.
5. ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на **32%**, з 2,988 млн грн до 2,051 млн грн.
6. ВГОІ «Гармонія» - на **33%**, з 0,28 млн грн до 0,188 млн грн.

Не змінилися обсяги фінансування для таких організацій (у порядку найбільших реципієнтів допомоги):

1. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - 0,243 млн грн.
2. ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України» - 0,191 млн грн.
3. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - 0,132 млн грн.
4. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля» - 39,9 тис. грн.
5. ВГО «Спілка онкоінвалідів» - 37,6 тис. грн.
6. ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів» - 29,9 тис. грн.
7. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 29,5 тис. грн.

Таблиця 11. Показники фінансування ВГОІ за період з 2006 по 2014 роки

Група	Обсяг фінансування за 8 років (кількість років фінансування)	Частка фінансування у загальному обсязі за 8 років	Середньорічний обсяг фінансування	Середньорічна частка фінансування у загальному обсязі
Група 1. Найбільші реципієнти допомоги (2 організації)	242 млн грн	63%	30,2 млн грн	63%
Українське товариство сліпих	162,972 млн грн	42%	20,4 млн грн	42%
Українське товариство глухих	79,751 млн грн	21%	9,9 млн грн	20,6%
Група 2. Великі реципієнти допомоги (3 організації)	101,85 млн грн	26%	12,7 млн грн	26%
ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України»	46,44 млн грн	12%	5,8 млн грн	12%
ВОІ «Союз організацій інвалідів України»	28 млн грн	7,3 %	3,5 млн грн	7,3%
ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»	27,41 млн грн	7%	3,4 млн грн	7%
Група 3. Малі реципієнти допомоги (5 організацій)	30,781 млн грн	8%	3,8 млн грн – група 813 тис. грн – у середньому на організацію	1,6%
ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»	8,682 млн грн	2,2%	1 млн грн	2%
ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів»	8,392 млн грн. (7 років)	2,1%	1,2 млн грн	2,5%
ВГО «Гармонія»	4,849 млн грн. (7 років)	1,2%	0,692 млн грн	1,4%
ВГО «Союз Чорнобиль Україна»	4,834 млн грн	1,2%	0,6 млн грн	1,2%
ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників»	4,024 млн грн. (7 років)	1%	0,575 млн грн	1,2%
Група	Обсяг фінансування за 8 років (кількість років фінансування) -	Частка фінансування у загальному обсязі за 8 років	Середньорічний обсяг фінансування	Середньорічна частка фінансування у загальному обсязі

Група 4. (12 організацій)	10 млн грн	2,5%	1,25 млн грн - група 180 тис. грн – у середньому на організацію	0,3%
ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України»	2, 182 млн грн (6 років)	0,5%	363,7 тис. грн. (6 років)	0,5%
Громадська організація жінок-інвалідів «Донна»	1,934 млн грн. (6 років)	0,5%	322 тис. грн (6 років)	0,6 %
ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій»	1,890 млн грн (4 роки)	0,4%	472,5 тис. грн. (4 роки)	0,8%
Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України	1,260 млн грн (3 роки)	0,3%	420 тис. грн (3 роки)	0,7%
ВГО Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»	916 тис. грн. (8 років)	0,2%	114 тис. грн (8 років)	0,2%
ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів»	490 тис. грн. (7 років)	0,1%	70 тис. грн (7 років)	0,1%
ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність»	489 тис. грн (7 років)	0,1%	70 тис. грн (7 років)	0,1%
ВГОІ «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля»	435 тис. грн (8 років)	0,1%	54 тис. грн. (8 років)	0,1%
ВГОІ «Берегиня – Україна»	200 тис. грн (2 роки)	0,05%	100 тис. грн (2 роки)	0,2%
ВГО «Академія народної творчості інвалідів»	110 тис. грн (2 роки)	-	55 тис. грн (2 роки)	0,09%
ВМГО інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії»	100 тис. грн. (1 рік)	-	100 тис. грн. (1 рік)	0,01%
ВГО «Спортивна федерація глухих»	30 тис. грн (1 рік)	-	30 тис. грн. (1 рік)	0,005%

Таблиця 12. Карта ВГОІ за характером динаміки зростання допомоги та групами періодів

ВГОІ у періоди стрімкого зростання допомоги (у 1,5 раза)		
Період	2006/2007	2009/2010
Загальні характеристики періоду	<p>Кількість ВГОІ одержувачів допомоги збільшилась із 10 організацій до 17, або у 1,7 раза.</p> <p>Обсяг фінансування 7-ми нових одержувачів допомоги склав у 2007 році 990 тис. грн, або 2,4% від загального обсягу фінансування. Збільшення обсягу фінансування 10 ВГОІ – традиційних одержувачів – склало 1,45 раза.</p> <p>Висновок: збільшення обсягу фінансування <u>пов'язано не зі збільшенням кількості одержувачів</u>, а зі збільшенням обсягів фінансування попередніх одержувачів допомоги.</p>	<p>Кількість одержувачів допомоги збільшилась на 1 організацію, і загальне число склало 18 ВГОІ. При цьому було відновлено фінансування ГО жінок-інвалідів «Донна», яка не отримувала кошти у 2009 році. Відповідно кількість організацій-одержувачів збільшилась умовно на 5%.</p> <p>Фінансування нового реципієнта склало 0,3 млн грн, або 0,5% від загального обсягу.</p> <p>Збільшення обсягу фінансування 17 традиційних реципієнтів склало 1,49 раза, що практично відповідає загальному обсягу збільшення фінансування. Висновок: збільшення обсягу фінансування <u>не пов'язане зі збільшенням кількості одержувачів</u>, а зі збільшенням обсягів фінансування попередніх одержувачів допомоги.</p>
ВГОІ, які отримали <u>збільшені</u> обсяги допомоги	<p>Група 1</p> <ol style="list-style-type: none"> Українське товариство сліпих – у 1,3 раза (26,5%), з 13,05 млн грн до 17,748 млн грн. Українське товариство глухих – у 1,65 раза (40%), з 5,56 млн грн до 9,17 млн грн. 	<p>Група 1</p> <ol style="list-style-type: none"> Українське товариство сліпих – на 5%, з 19,833 млн грн до 20,846 млн грн. Українське товариство глухих – на 5%, з 9,563 млн грн до 10,05 млн грн.
	<p>Група 2</p> <ol style="list-style-type: none"> ВОІ «Союз організацій інвалідів» - у 2 рази, з 1,5 млн до 3 млн грн. Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання «Національна Асамблея інвалідів України» - у 4,3 раза, з 0,7 млн грн до 3 млн грн. 	<p>Група 2</p> <ol style="list-style-type: none"> ВОІ «Союз організацій інвалідів України» - у 1,9 раза, з 2,11 млн грн до 4,1 млн грн. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України» - у 3,6 раза, з 2,05 млн грн до 7,516 млн грн. Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання «Національна Асамблея інвалідів України» -

		у 2,1 раз , з 2,05 млн грн до 4,4 млн. грн.
	<p>Група 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - у 1,3 раз (25%), з 0,15 млн грн до 0,2 млн грн. 2. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - у 3 рази, з 90 тис. грн до 270,7 тис. грн. 	<p>Група 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - у 3 рази, з 0,536 млн грн до 1,66 млн грн. 2. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - у 2 рази, з 0,243 млн грн до 0,487 млн грн. 3. ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів» - у 15 разів, з 0,232 млн грн до 3,5 млн грн. 4. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - у 5,3 раз, з 0,132 млн грн до 0,7 млн грн. 5. ВГОІ «Гармонія» - у 5,4 раз, з 0,188 млн грн до 1,03 млн грн.
	<p>Група 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики» - у 2,6 раз, з 30 тис. грн до 80 тис. грн. 2. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля» - у 1,3 раз (25%), з 30 до 40 тис. грн. 	<p>Група 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики» - у 2 рази, з 78 тис. грн до 160 тис. грн. 2. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля» - у 1,5 раз, з 39,9 тис. грн до 60 тис. грн. 3. ВГО «Спілка онкоінвалідів» - у 1,8 раз, з 37,6 тис. грн до 70 тис. грн. 4. ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів» - у 3,3 раз, з 29,9 тис. грн до 100 тис. грн. 5. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - у 3,3 раз, з 29,5 тис. грн до 100 тис. грн.
ВГОІ, які зазнали скорочення обсягів допомоги	<p>Група 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України» - скорочення майже на 1% - з 6 	Скорочення не відбувалось.

	млн грн до 5,95 млн грн.	
Б. Періоди незначного зростання		
Період	2007/2008	2011/2012
Характеристика періоду	Загальний обсяг зростання склав 13%. Кількість організацій, які отримують допомогу, не змінилась і становила 18.	Кількість одержувачів допомоги порівняно з переліком 2011 року, який нараховував 21 організацію, скоротилась на 2 організації, зокрема, не отримали фінансування ВГО «Спілка онкоінвалідів», Всеукраїнська молодіжна громадська організація інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії». До переліку одержувачів допомоги у 2012 році додався новий реципієнт – ВГО «Народна академія творчості інвалідів».
ВГОІ, які отримали збільшені обсяги допомоги	Група 1 <ul style="list-style-type: none"> 1. Українське товариство сліпих – на 19%, з 17,748 млн грн до 21,874 млн грн. 2. Українське товариство глухих – на 18%, з 9,17 млн грн до 11,17 млн грн. 	Група 1 <ul style="list-style-type: none"> 1. Українське товариство сліпих – на 14%, з 20,846 млн грн до 24,212 млн грн. 2. Українське товариство глухих – на 14%, з 10 млн грн до 11,685 млн грн.
	Група 2	Група 2 <ul style="list-style-type: none"> 1. ВОІ «Союз організацій інвалідів України» - на 5%, з 4,7 млн грн на 4,95 млн грн. 2. ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на 2%, з 4,5 млн грн до 4,6 млн грн.
	Група 3 <ul style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - у 2,7 рази, з 0,2 млн грн до 0,535 млн грн. 2. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - у 2,2 рази, з 60 до 132 тис. грн. 	Група 3 <ul style="list-style-type: none"> 1. ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» - на 34%, з 0,4 млн грн до 0,6 млн грн. 2. ВГО «Народна академія творчості інвалідів» - на 100%, з 0 до 50 тис. грн.
	Група 4	Група 4
ВГОІ, які зазнали скорочення обсягів допомоги	Група 1	Група 1
	Група 2 <ul style="list-style-type: none"> 1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - на 4%, з 5,95 млн грн до 5,720 млн грн. 2. ВОІ «Союз організацій 	Група 2

	<p><i>інвалідів» - на 0,01%, з 3 млн грн до 2,998 млн грн.</i></p> <p>3. <i>ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на 0,01%, з 3 млн грн до 2,988 млн грн.</i></p>	
	<p>Група 3</p> <p>1. <i>ВГОІ «Гармонія» - на 0,01%, з 0,28 млн грн до 0,279 млн грн.</i></p> <p>2. <i>ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - на 10%, з 0,27 млн грн до 0,243 млн грн.</i></p>	<p>Група 3</p> <p>1. <i>ВГО «Союз Чорнобиль України» - на 15%, з 1,3 млн грн до 1,1 млн грн.</i></p> <p>2. <i>ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів» - на 7%, з 1,4 млн грн до 1,3 млн грн.</i></p>
	<p>Група 4</p> <p>1. <i>ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України» - на 4%, з 0,2 млн грн до 0,191 млн грн.</i></p> <p>2. <i>ВГО «Наукове товариство інвалідів “Інститут соціальної політики”» - у 4,4 рази, з 80 тис. грн до 18,2 тис. грн.</i></p> <p>3. <i>ГО жінок-інвалідів «Донна» - у 13 разів, з 60 тис. грн до 4,6 тис. грн.</i></p> <p>4. <i>ВГО «Всеукраїнська профспілка працевдатних інвалідів» - 1,4%, з 30 тис. грн до 29,9 тис. грн.</i></p> <p>5. <i>ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - на 1,8%, з 30 тис. грн до 29,5 тис. грн.</i></p>	<p>Група 4</p> <p>1. <i>ВГО «Спілка онкоінвалідів» – на 100%, з 0,1 млн грн до 0.</i></p> <p>2. <i>Всеукраїнська молодіжна ГОІ з вадами зору «Генерація успішної дії» - 100%, з 0,1 млн грн до 0 (з 2011 року допомогу отримує вперше).</i></p>
ВГОІ з <u>незмінним</u> обсягом фінансування		<p>Група 2</p> <p>1. <i>ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - 6,4 млн грн.</i></p>
	<p>Група 3</p> <p><i>ВГО «Всеукраїнська асоціація працевдатних інвалідів»</i></p>	<p>Група 3</p> <p>1. <i>ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - 1,86 млн грн.</i></p> <p>2. <i>ВГОІ «Гармонія» - 1,1 млн грн.</i></p> <p>3. <i>ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників» - 1 млн грн.</i></p>
		<p>Група 4</p> <p>1. <i>Громадська організація жінок-інвалідів «Донна» - 0,6 млн</i></p>

		<p>грн.</p> <ol style="list-style-type: none"> ВГОІ «Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України» - 0,42 млн грн (<u>з 2011 року допомогу отримує вперше</u>). ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів» - 0,1 млн грн. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 0,1 млн грн. ВГОІ «Берегиня-Україна» - 0,1 млн грн (<u>з 2011 року допомогу отримує вперше</u>).
В. Періоди незмінного обсягу фінансування		
	2010/2011	2012/2013
Характеристика періоду	До переліку одержувачів допомоги у зазначений період додалися 3 організації. Ці організації одержали 0,62 млн грн, або 1,1% від загального обсягу фінансування. <u>Висновок:</u> збільшення числа реципієнтів відбувалось за рахунок незначного скорочення фінансування інших.	Загальне число реципієнтів допомоги складає 19 організацій. 4 організації не отримали фінансування. <u>Висновок:</u> збільшення числа реципієнтів відбувалось за рахунок незначного скорочення фінансування інших, а не за рахунок збільшення загального обсягу фінансування.
ВГОІ, які отримали збільшені обсяги допомоги	Група 1 -	Група 1 <ol style="list-style-type: none"> Українське товариство сліпих – на 1,5%, з 24,212 млн грн до 24,563 млн грн. Українське товариство глухих – на 3%, з 11,685 млн грн до 12,036 млн грн.
	Група 2 <ol style="list-style-type: none"> ВОІ «Союз організацій інвалідів» - на 13%, від 4,1 млн грн до 4,7 млн грн. ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на 2%, з 4,4 до 4,5 млн грн. 	Група 2 <ol style="list-style-type: none"> ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на 2%, з 4,6 млн грн до 4,7 млн грн.
	Група 3 <ol style="list-style-type: none"> ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - на 11%, з 1,66 млн грн до 1,86 млн грн. ВГОІ «Гармонія» - на 6%, з 1,032 млн грн до 1,1 млн грн. ВГОІ «Асоціація інвалідів-спинальників» - на 30%, з 0,7 	Група 3 <ol style="list-style-type: none"> ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - на 1,1%, з 1,86 млн грн до 1,88 млн грн.

	<p>млн грн до 1 млн грн.</p> <p>4. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - у 2,6 раз, з 0,487 млн грн до 1,3 млн грн.</p>	
	<p>Група 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України» - на 17%, з 0,5 млн грн до 0,6 млн грн. 2. ГО жінок-інвалідів «Донна» - у 1,6 раз (39%), з 0,370 до 0,6 млн грн. 3. ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» - на 25%, з 0,3 млн грн до 0,4 млн грн. 4. ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики» - на 20%, з 0,16 млн грн до 0,2 млн грн. 5. ВГО «Спілка онкоінвалідів» - на 30%, з 70 тис. грн до 100 тис. грн. 6. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля» - на 20%, з 60 тис. грн до 75 тис. грн. Збільшення відбулось при тому, що сума фактично використаних коштів у 2010 році становила 51,1 тис. грн, або 85%. 7. Всеукраїнська молодіжна громадська організація інвалідів з вадами зору «Генерація успішної дії» - на 100%, вперше отримано 0,1 млн грн. 8. ВГОІ «Берегиня-Україна» - на 100%, вперше отримано 0,1 млн грн. 9. Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України – на 100%, вперше отримано 0,42 млн грн. 	<p>Група 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ВГО «Народна академія творчості інвалідів» - на 45%, з 50 тис. грн до 90 тис. грн. 2. ВГО «Спортивна федерація глухих» - на 100% - 30 тис. грн.
ВГОІ, які зазнали скорочення обсягів допомоги	Група 1 -	Група 1 -
	Група 2 ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - на 15% , з	Група 2 1. ВОІ «Союз організацій інвалідів» - на 5% , з 4,95 млн

	7,516 млн грн до 6,4 млн грн.	грн до 4,7 млн грн.
	Група 3 ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів» - у 2,5 рази , з 3,5 млн грн до 1,4 млн грн.	Група 3 1. ВГО «Гармонія» - на 21% , з 1,1 млн грн до 0,868 млн грн.
	Група 4 -	Група 4 1. ГО жінок-інвалідів «Донна» - у 2 рази , з 0,6 млн грн до 0,3 млн грн. 2. ВГО «Інститут реабілітації та соціальних технологій» - на 2%, з 0,6 млн грн до 0,59 млн грн. 3. ВГО «Наукове товариство інвалідів "Інститут соціальної політики"» - на 25% , з 0,2 млн грн до 0,15 млн грн.
ВГОІ з незмінними обсягами фінансування	Група 1 1. Всеукраїнське товариство сліпих – 20,846 млн грн. 2. Українське товариство глухих – 10,051 млн грн.	Група 2 1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів» - 6,4 млн грн.
	Група 4 1. ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів» - 0,1 млн грн. 2. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 0,1 млн грн.	Група 3 1. ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів» - 1,3 млн грн. 2. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - 1,1 млн грн. 3. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - 1 млн грн. 4. Спілка шахтарів-інвалідів, потерпілих на виробництві, та козацтва України – 0,42 млн грн. 5. ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів» - 0,1 млн грн. 6. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 0,1 млн грн. 7. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідів України» - 75 тис. грн.

Г. Період скорочення допомоги в умовах фінансово-економічної кризи 2008/2009	
Характеристика періоду	Період 2008/2009 є випадком стрімкого скорочення фінансування більшості бюджетних програм, у тому числі й програми підтримки організацій інвалідів. Число організацій скоротилось на 1 - до 16. Втратила фінансування організація жінок-інвалідів «Донна», яка попереднього року зазнала скорочення фінансування у 13 разів, до мізерних 4,6 тис. грн. Таким чином, скорочення фінансування не відбувалось за рахунок зменшення переліку реципієнтів. При загальному скороченні видатків на 20% деякі організації одержали <u>збільшення фінансування</u> .
ВГОІ, які отримали збільшені обсяги допомоги	Група 1 -
	Група 2 -
	Група 3 4. ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю» - 0,2% , з 0,535 млн грн до 0,536 млн грн. 5. ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів» - на 0,9% , з 0,23 млн грн до 0,232 млн грн.
	Група 4 1. ВГО «Наукове товариство інвалідів "Інститут соціальної політики"» - у 4,3 рази , з 18,2 тис. грн до 78 тис. грн.
ВГОІ, які зазнали скорочення обсягів допомоги	Група 1 7. Українське товариство сліпих – на 9% , з 21,874 млн грн до 19,833 млн грн. 8. Українське товариство глухих – на 15% , з 11,176 млн грн до 9,563 млн грн.
	Група 2 1. ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України» - у 2,7 рази , з 5,72 млн грн до 2,054 млн грн. 2. ВОІ «Союз організацій інвалідів України» - на 30% , з 2,998 млн грн до 2,11 млн грн. 3. ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України» - на 32% , з 2,988 млн грн до 2,051 млн грн.
	Група 3 1. ВГОІ «Гармонія» - на 33% , з 0,28 млн грн до 0,188 млн грн.
	Група 4 -
ВГОІ з незмінними обсягами фінансування	Група 1 -
	Група 2 -
	Група 3 3. ВГО «Союз Чорнобиль Україна» - 0,243 млн грн. 4. ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників України» - 0,132 млн грн.
	Група 4 1. ВГО «Спілка шахтарів-інвалідів України» - 0,191 млн грн. 2. ВГО «Український Національний Фонд допомоги інвалідам Чорнобиля» - 39,9 тис. грн. 3. ВГО «Спілка онкоінвалідів» - 37,6 тис. грн. 4. ВГО «Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів» - 29,9 тис. грн. 5. ВГОІ Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-Єдність» - 29,5 тис. грн.

Таблиця 12.1 Динаміка обсягів фінансування ВГОІ з 2006 до 2014 року в розрізі основних груп

№ групи; №) – рейтинг у групі за обсягами фінансування; Назва організації	Граничний річний обсяг фінансування (співвідношення першого та останнього років періоду)	Пік зростання	Пік падіння	Динаміка частки фінансування
Група 1	Відносне співпадіння: середнє (+ 2 рази)	Співпадіння – відсутні піки. Поступове зростання	Відносне співпадіння (– 12%)	Унікальність УТОС (- 8) УТОГ - стала
2) Українське товариство глухих	+ 2,2 рази	Поступове зростання	2008/2009 (– 14%)	Практично стала
1) Українське товариство сліпих	+ 1,9 рази	Відсутні. Поступове зростання	2008/2009 (– 10%)	(– 8%)
Група 2	Співпадіння (3 орг.) Стрімке зростання + 3 та + 6,7 Унікальність: мінімальне зростання +6%	Співпадіння (всі орг.): 2009/2010 (від +2 до +3,7 разів) Співпадіння (2 орг.): 2006/2007 (від +2 до +4,2 разів)	Співпадіння за періодом (всі орг.) – 2008/2009 Відносне співпадіння за показником (2 орг.) : середнє (-32%) Унікальність за показником: (-2,8 рази)	Співпадіння: Скорочення: 35%, 2 рази Унікальність: Зростання у 3 рази
3) ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»	+ 6,7 рази	2006/2007 + 4,2 рази 2009/2010 + 2,2 рази	2008/2009 (- 35%)	+ 3 рази
2) ВОІ «Союз організацій інвалідів України»	+ 3 рази	2006/2007 + 2 рази 2009/2010 + 2 рази	2008/2009 (- 30%)	(- 35%)
1) ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України»	+ 6%	2009/2010 + 3,7 рази	2008/2009 (- 2,8 рази)	(- 2 рази)
Група 3	Співпадіння (2 орг.) +12 разів Співпадіння (2 орг.) +3 рази Унікальність (1 орг.) + 16 разів	Співпадіння (4 орг.): 2009/2010 (від +3 до + 15 разів); Співпадіння (2 орг.): 2010/2011 (від +30% до + 2,6 рази) Унікальність (2	Співпадіння (2 орг.) скорочення не відбувалось Унікальність (3 орг.): 2010/2011 - 2,5 рази 2012/2013 - 21%	Співпадіння відносне (2 орг.) + 6 разів Співпадіння відносне (2 орг.) + 2 рази Унікальність (1 орг.) +16 разів

		<u>орг.)</u> 2006/2007 (+ 3 рази) 2007/2008 (+ 2,2 рази)	2011/2012 - 15%	
5) ВГО «Асоціація інвалідів-спинальників»	+ 16 разів	2009/2010 + 5,3 рази 2007/2008 + 2,2 рази 2010/2011 + 30%	Не відбувались. Допомога весь час зростала	+ 16 разів
4) ВГО «Союз Чорнобиль Україна»	+ 12 разів	2006/2007 + 3 рази 2010/2011 + 2,6 рази	2011/2012 - 15%	+ 6 разів
1) ВГО «Коаліція захисту прав інвалідів та осіб з інтелектуальною недостатністю»	+12 разів	2009/2010 + 3 рази	Не відбувались. Допомога весь час зростала.	+ 6,2 рази
2) ВГО «Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів»	+ 3 рази	2009/2010 + 15 разів	2010/2011 - 2,5 рази	+ 2,6 рази
3) ВГО «Гармонія»:	+ 3 рази	2009/2010 + 5 разів	2012/2013 - 21%	+ 2 рази
Група 4	Динаміка не аналізується через суттєві розбіжності у тривалості фінансування від 1 до 8 років для різних організацій. Відповідно тенденції визначити не можливо через відсутність відносно сталих часових рядів.			

ДОДАТОК 2

Фінансування заходів зі створення робочих місць інвалідів

Про пріоритети фінансування заходів щодо створення робочих місць для інвалідів можуть свідчити результати аналізу видатків Фонду соціального захисту інвалідів у 2010-2013 роках у розрізі основних інструментів підтримки підприємств, конкретних підприємств - одержувачів допомоги та їх регіонального розташування.

У 2010-2013 роках фінансова підтримка підприємств щодо створення та утримання робочих місць для інвалідів здійснювалася за 5-ма програмами:

- Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів (далі – технічне оснащення).
- Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів (далі – технічне переоснащення).
- Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів (далі – позика).
- Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов (далі – створення умов).
- Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні (далі – надання дотацій).

I. Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів

У **2010** році загальна сума видатків за програмою технічного оснащення склала майже **695 тис. грн** на таких 3-х підприємствах у **3-х регіонах** (у порядку найбільших одержувачів допомоги):

1. Підприємство об'єднання громадян «Центр реабілітації "Палітра" Вінницької обласної ГОІ «Центр реабілітації» (Вінницька область) – 396,8 тис. грн, або **57%** від загального обсягу фінансування.
2. КП «Центр соціально-трудової реабілітації інвалідів "Закарпаття" Закарпатського відділення ВГО «Українська спілка інвалідів» (Закарпатська область) - 160 тис. грн, або **23%**.
3. Підприємство «Харчовик-2» Підволочиської районної ГОІ (Тернопільська область) – 138,155 тис. грн, або **20%**.

У розрізі регіонів допомога розподілилась такими частками:

Вінницька область – 57%;
 Закарпатська область – 23%;
 Тернопільська область – 20%.

У **2011** році фінансування збільшилось до **1,204 млн грн**, або у **1,7 раз** (на 42%). Підприємства фінансувалися тільки у 4-х регіонах. У розрізі регіонів фінансування розподілилось таким чином:

- *Дніпропетровська область* (2 підприємства: Дніпропетровське УВО «Луч», УТОС - 550 тис. грн; ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів» – 99,5 тис. грн) – 649,5 тис. грн, або **46%** від загального обсягу фінансування за програмою.
- *Закарпатська область* (1 підприємство: Ужгородське УВП-2 УТОГ) – 207,535 тис. грн або **17%**.
- *Черкаська область* (1 підприємство: «Інтроліга ТОР» ЧООГОЛОМ «День») – 177,713 тис. грн, або **15%**.
- *Херсонська область* (1 Підприємство об'єднання громадян-інвалідів «Фавор» Херсонської обласної ГОІ «За рівні можливості») – 168,7 тис. грн, або **14%**.

У розрізі підприємств допомога розподілялася таким чином (у порядку найбільших одержувачів допомоги):

1. *Дніпропетровське УВО «Луч», УТОС* - 550 тис. грн, або **45%** від загального обсягу допомоги.
2. *Ужгородське УВП-2 УТОГ* – 207,535 тис. грн, або **17%**.
3. *Підприємство «Інтроліга ТОР» ЧООГОЛОМ «День»* (Черкаська область) – 177,713 тис. грн, або **15%**.
4. *Підприємство об'єднання громадян-інвалідів «Фавор» Херсонської обласної ГОІ «За рівні можливості»* – 168,7 тис. грн, або **14%**.
5. *ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів»* (Дніпропетровська область) – 99,5 тис. грн, або **8%**.

У **2012** році загальний обсяг фінансування за програмою сягнув **4,119 млн грн** і порівняно з попереднім роком зріс у **3,4** рази.

Допомогу було розподілено по **3-х регіонах**. У розрізі регіонів допомога розподілилась таким чином (у порядку найбільших одержувачів):

- *Львівська область* (1 підприємство: Колективне підприємство «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України») – 2,18 млн грн, або **52%**.
- *Дніпропетровська область* (2 підприємства: Дніпропетровський УВП УТОС – 1,46 млн грн; ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів» - 300 тис. грн) – 1,76 млн грн, або **43%** від загального обсягу фінансування за програмою.
- *м. Київ* (1 підприємство: Колективне підприємство «Навчально-інформаційний комп'ютерний центр» УТОС) – 179 тис. грн, або **4%**.

Кількість підприємств-одержувачів скоротилась до 4-х, і допомога між ними розподілилась таким чином (у порядку найбільших одержувачів допомоги):

1. *Колективне підприємство «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України»* – 2,18 млн грн, або **52%** від загального обсягу фінансування за програмою.
2. *Дніпропетровський УВП УТОС* – 1,46 млн грн, або **33%**.
3. *ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів»* - 300 тис. грн, або **7%**.
4. *Колективне підприємство «Навчально-інформаційний комп'ютерний центр» УТОС* – 179 тис. грн, або **4%**.

У **2013** році загальне фінансування за програмою скоротилось у **1,5** рази до 2,704 млн грн.

Допомога розподілялася по 2-х регіонах:

- *Львівська область* (1 підприємство: Колективне підприємство «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України») – 2,17 млн грн, або **80%**.
- *Дніпропетровська область* (2 підприємства: Дніпропетровський УВП УТОС – 480 тис. грн; ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів» - 54,74 тис. грн) – 534,762 тис. грн, або **20%**.

Допомогу отримали **3** підприємства:

1. *Колективне підприємство «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України»* – 2,17 млн грн, або **80%**.
2. *Дніпропетровський УВП УТОС* – 480 тис. грн, або **17%**.
3. *ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів»* - 54,74 тис. грн, або **2%**.

Висновок: сумарний обсяг допомоги за програмою за цей період склав **8,722 млн грн**, і з 2010 до 2013 року обсяг фінансування за програмою зріс у 12 разів. Зростання не є стабільним, оскільки після 2-х років подвоєння обсягів на останньому році відбулося скорочення у 1,5 раза.

За програмою технічного оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів допомогу отримують виключно підприємства інвалідів реабілітаційного та навчального спрямування (учбово-виробничі підприємства), робочі місця на яких за визначенням повинні бути створені для інвалідів. Відповідно можна припустити, що ця програма замінює очікувану більшістю підприємствами інвалідів допомогу на утримання створених робочих місць, яка не передбачена нормативно-правовою базою.

З 4 роки допомогу отримали **11 підприємств**, заснованих громадськими організаціями інвалідів. З них одне підприємство (*ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів», Дніпропетровська область*) отримувало допомогу майже систематично протягом 3-х років, починаючи з 2011 року, на загальну суму 454 тис. грн, що становить 5% від загального обсягу фінансування за 4 роки. За регулярністю допомоги далі йдуть найбільші реципієнти допомоги, які, починаючи з 2012 року, поглинули понад 70% половини всіх видатків за програмою. КП «Центр Комплекс» ЛОАІ ВОІ «Союз організацій інвалідів України» сумарно практично рівними долями отримало 4,35 млн, або 50% загального обсягу фінансування за 4 роки. *Дніпропетровський УВП УТОС* отримало за 2 роки 1,94 млн грн, або 22%, проте 2013 року допомога скоротилась майже утричі. Інші 8 організацій сумарно за 4 роки освоїли допомогу на рівні 28% коштів програми, отримуючи допомогу 1 раз за 4 роки.

Щодо **приналежності підприємств до організацій** інвалідів за 4 роки прослідковується тенденція освоєння допомоги підприємствами, які засновані всеукраїнськими організаціями інвалідів і у свою чергу є найбільшими одержувачами допомоги на виконання своїх статутних цілей. Так, 2010 року всі реципієнти представляли регіональні чи місцеві організації інвалідів. З 2011 року ситуація змінюється. З 5-ти організацій одне підприємство УТОС отримує 45% річного обсягу допомоги. Загалом підприємства, які засновані УТОС, за 4 роки отримали 2,49 млн грн, або 28% всього обсягу допомоги. З 2012 року лідером стає підприємство ВОІ «Союз організацій інвалідів України», яке отримує 52% річного обсягу допомоги за програмою. Загалом за 4 роки це підприємство освоїло 50% допомоги.

Таким чином, з 2011 року визначилась тенденція, коли 3 підприємства, 2 з яких представляють найбільші *всеукраїнські організації інвалідів*, отримують весь обсяг фінансування за програмою. Така тенденція доводить посилення ролі в програмі одних із найбільш впливових організацій інвалідів.

Регіональний розподіл допомоги за програмою є досить обмеженим. Щорічно переважно підприємства 3-х регіонів отримують допомогу, тобто у програмі представлено тільки десятку частину регіонів. Лідером є **Дніпропетровська область**, яку щорічно, окрім 2010 року, представляло 2 підприємства. Сумарно область отримала 2,944 млн грн, або **34%** від загального обсягу допомоги, за програмою за 4 роки. На одне підприємство **Львівської області** протягом двох років направлено 4,43 млн грн, або **50%** загального обсягу допомоги за 4 роки. Двічі у 2010-2011 роках брали участь у програмі підприємства **Закарпатської області**. За 4 роки допомогу отримували 11 підприємств із 8 регіонів.

Таблиця 13. Динаміка обсягів допомоги, кількості підприємств та регіонів за програмою технічного оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів

	2010	2011	Динаміка	2012	Динаміка	2013	Динаміка
Кількість підприємств	3	5	+40%	4	-20%	3	+25%
Обсяг допомоги	0,695	1,204	+40%	4,119	+3,4 раза	2,704	-35%
Кількість регіонів	3	4	+25%	3	-25%	2	-35%

II. Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих та технічних умов (далі - програма створення умов на робочому місці).

У **2010** році видатки за програмою не здійснювались.

У **2011** році загальний обсяг фінансування програми склав трохи більше 1,827 млн грн. Програма фінансувалась у 5-ти регіонах. У розрізі регіонів фінансування розподілялось таким чином (у порядку найбільших одержувачів):

- *Запорізька область* - 1 підприємство: НЕОН УТОГ – 800 тис. грн, або **44%** від загального обсягу фінансування за програмою.
- *Дніпропетровська область* (3 підприємства: Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС – 293,532 тис. грн, яке також отримало у цьому році допомогу по програмі технічного оснащення 550 тис. грн; ПОГ Криворізьке УВП УТОС – 238,661 тис. грн; Дніпродзержинське УВП УТОС – 222,835 тис. грн) – 755,028 тис. грн, або **41%** всього обсягу допомоги за програмою.
- *Чернігівська область* – 1 підприємство: Чернігівське УВП УТОГ - 99,031 тис. грн, або **5,4%**.
- *Миколаївська область* – 1 підприємство: Миколаївське УВП УТОС – 90 тис. грн, або **5%**.
- *Сумська область* – 1 підприємство: Кролевецьке УВП УТОС – 83,329 тис. грн, або **4,5%**.

Отже, дві області з п'яти отримали 85% всієї допомоги за програмою.

У розрізі підприємств реципієнтами допомоги були (у порядку найбільших одержувачів):

1. *НЕОН УТОГ* – 800 тис. грн, або **44%** від загального обсягу фінансування за програмою.
2. *Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС* – 293,532 тис. грн, або **16%**, яке також отримало у цьому році допомогу по програмі технічного оснащення 550 тис. грн.
3. *ПОГ Криворізьке УВП УТОС* – 238,661 тис. грн, або **13%**.
4. *Дніпродзержинське УВП УТОС* – 222,835 тис. грн, або **12%**.
5. *Чернігівське УВП УТОГ* - 99,031 тис. грн, або **5,4%**.
6. *Миколаївське УВП УТОС* – 90 тис. грн, або **5%**.
7. *Кролевецьке УВП УТОС* – 83,329 тис. грн, або **4,5%**.

Отже, одне підприємство отримало майже половину всього обсягу допомоги.

У розрізі організацій інвалідів 5 підприємств, заснованих УТОС, отримали 50,6% допомоги за програмою, та 2 підприємства УТОГ із часткою 49,4%.

6 підприємств є учбово-виробничими.

У **2012** році обсяг фінансування програми практично не змінився і становив 1,826 млн грн. У розрізі областей допомога підприємствам розподілилась таким чином:

- *Запорізька область* – 1 підприємство: Мелітопольське УВП № 2 УТОС – 640,8 тис. грн, або **35%**
- *Дніпропетровська область* (2 підприємства: Дніпродзержинське УВП УТОС – 230 тис. грн; Дніпропетровське УВО «Луч» - 156,958 тис. грн) – 386,958 тис. грн, або **22%**.
- *Миколаївська область* – 1 підприємство: Миколаївське УВП УТОС – 306,324 тис. грн, або **17%**.
- *Рівненська область* – 1 підприємство: Рівненське УВП УТОС – 210 тис. грн, або **11,5%**.
- *Закарпатська область* – 1 підприємство: Ужгородське УВП-2 УТОГ – 182,8 тис. грн, або **10%**.
- *Чернівецька область* – 1 підприємство: Чернівецьке ВП «Черемош» УТОГ – 98,9 тис. грн, або **5%**.

Отже, дві області із шести отримали 57% усього обсягу допомоги за програмою. Загалом допомога розподілялася з більшою рівномірністю порівняно з 2011 роком.

У розрізі підприємств допомога розподілялася таким чином:

1. *Мелітопольське УВП № 2 УТОС* – 640,8 тис. грн, або **35%**.
2. *Миколаївське УВП УТОС* – 306,324 тис. грн, або **17%**.
3. *Дніпродзержинське УВП УТОС* – 230 тис. грн, або **12,6%**.
4. *Рівненське УВП УТОС* – 210 тис. грн, або **11,5%**.
5. *Ужгородське УВП-2 УТОГ* – 182,8 тис. грн, або **10%**.

6. Дніпропетровське УВО «Луч»УТОС - 156,958 тис. грн, або **8,5%**.
7. Чернівецьке ВП «Черемош» УТОГ – 98,9 тис. грн, або **5%**.

Отже, 2 підприємства із 7-ми отримали 52% допомоги, а з-поміж інших допомога розподілялась відносно рівномірно - від 5% до 12%.

У розрізі організацій інвалідів 5 підприємств, заснованих УТОС, отримали 85% допомоги за програмою, та 2 підприємства УТОГ із часткою 15%. Порівняно з 2011 роком розподіл підприємств не змінився, але частка підприємств УТОС у загальному обсязі фінансування збільшилась на 35%.

Як і 2011 року 6 підприємств є учбово-виробничими.

У **2013** році обсяг допомоги за програмою скоротився до 541,764 тис. грн, або у 3,3 раза порівняно з 2012 роком. У цілому за 3 роки фінансування програми у загальному обсязі фінансування (4,2 млн грн) видатки 2013 року становили 13%, що є катастрофічним падінням.

У розрізі регіонів допомога розподілялась таким чином:

- *Запорізька область* – 1 підприємство: Мелітопольське УВП-2 УТОС – 358,668 тис. грн, або **66%**
- *Чернівецька область* – 1 підприємство: Чернівецьке ВП «Черемош» УТОГ – 98,9 тис. грн, або **18%**.
- *Закарпатська область* – 1 підприємство: Ужгородське УВП-2 УТОГ – 84,196 тис. грн, або **16%**.

Отже, число областей, у яких розподілялась допомога, скоротилось удвічі, при цьому одна область та відповідно одне підприємство, яке належить до **УТОС**, отримала 66% допомоги. Дві інші області та підприємства отримали практично однакову допомогу на середньому рівні 17%. Частка підприємств **УТОС** скоротилась відповідно на 19% порівняно з 2012 роком до 66%, а частка підприємств УТОГ склала 34%.

Два підприємства з 3-х є учбово-виробничими.

Висновок: обсяги фінансування програми створення умов на робочому місці за 4 роки змінювались катастрофічно: від відсутності фінансування у 2010 році, зростання та відносній стабілізації на рівні 1,8 млн грн у 2011-2012 роках до падіння у 3,3 раза 2013 року до рівня 550 тис. грн. Сумарний обсяг фінансування склав 4,2 млн грн.

На відміну від програми технічного оснащення робочих місць, допомогу на створення умов розподіляли між собою виключно підприємства, які засновані УТОС та УТОГ. У період найбільшого фінансування програми (2011-2012 роки) співвідношення підприємств складало 5 УТОС/2 УТОГ. У 2013 році співвідношення склало 1 УТОС/2 УТОГ. Проте співвідношення кількості підприємств не позначалось на співвідношенні обсягів фінансування. Від відносно рівного співвідношення 50/50 у 2011 році з 2012 року сформувалась тенденція збільшення фінансування підприємств УТОС (2012 – 85/15; 2013 – 66/34). Саме для підприємств цих організацій особливо гострою є проблема утримання робочих місць в умовах низької чи негативної рентабельності виробництва. Цілком можливо, що програма створення умов забезпечує утримання робочих місць найкраще. Причини низької зацікавленості цією програмою підприємствами інших організацій пояснити важко.

Загалом за 3 роки програмою скористались **13 підприємств**. Жодне з них не отримувало допомоги постійно протягом 3-х років. При цьому 7 організацій отримували фінансування два роки поспіль і тільки 5 - один раз за 3 роки. Серед організацій, які отримували допомогу один раз за весь період, найбільшим реципієнтом стало підприємство **Неон УТОГ**, яке 2011 року отримало 800 тис. грн, або **19%** сумарного обсягу допомоги за 2010-2014 роки. За весь період найбільшим споживачем допомоги стало **Мелітопольське УВП № 2 УТОС**, яке отримало допомогу в 2012 (1 місце – 35% від загального обсягу) та 2013 (1 місце – 66%) роках загальним обсягом 999,5 тис. грн, або **24%** від загального обсягу

допомоги за 3 роки. При цьому обсяг допомоги 2013 року скоротився 1,7 раза при загальному скороченні програми у 3,3 раза. На 3-му місці серед найбільших одержувачів допомоги **Дніпродзержинське УВП УТОС**, яке отримало у 2011 (4 місце – 222,8 тис. грн) та у 2012 (3 місце – 230 тис. грн) роках загальним обсягом 452,8 тис. грн, або майже **11%** від сумарного обсягу допомоги за програмою. **Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС** отримувало допомогу в 2011 (2 місце – 293,5 тис. грн) та у 2012 (6 місце – 157 тис. грн) роках загальним обсягом 450 тис. грн, або **10%** від сумарного обсягу допомоги. **Миколаївське УВП УТОС** отримувало допомогу в 2011 (6 місце – 90 тис. грн) та у 2012 (2 місце – 306,3 тис. грн) роках загальним обсягом 396,3 тис. грн, або **9%** допомоги. Таким чином, п'ятірка лідерів освоїла 74% допомоги, а 8 інших підприємств – 26%.

За весь період програма охопила 8 областей. Найбільшим реципієнтом стала **Запорізька область** із двома підприємствами, які сумарно отримали 1,799 млн грн, або **43%**. **Дніпропетровська область** із 4-ма підприємствами, які сумарно отримали 1,141 млн грн, або **27%**. **Миколаївська область** з 1-м підприємством одержала 396 тис. грн, або 9%. Таким чином, три області отримали майже 80% допомоги за програмою.

Динаміка кількості підприємств, які отримали допомогу, обсягів допомоги та регіонів представлена у таблиці 14.

Таблиця 14. Динаміка обсягів допомоги, кількості підприємств, регіонів за програмою створення на робочому місці інваліда належних умов

	2010	2011	Динаміка	2012	Динаміка	2013	Динаміка
Кількість підприємств	0	5	-	7	+30%	3	-2,3 раза
Обсяг допомоги	0	1,827	-	1,826	0	0,542	-3,3 раза
Кількість регіонів	0	5	-	6	+20%	3	-2 раза

III. Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів (далі – технічне переоснащення).

2010 рік

У 2010 році загальний обсяг фінансування за програмою технічного переоснащення становить **14,868 млн грн.**

У розрізі областей допомога розподілялася таким чином:

- **Чернівецька область** – 1 підприємство: «Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ – 2,886 млн грн, або **19,4%**.
- **м. Київ** – 1 підприємство: Науково-виробнича компанія «Соціум плюс» ГО «Товариства реабілітації жінок-інвалідів та жінок, які виховують дітей-інвалідів “Асоль”» - 2,783 млн грн, або **19%**.
- **Львівська область** – 1 підприємство: «Гарант» ЛОО УТОГ – 2,478 млн грн, або **16%**.
- **Запорізька область** – 4 підприємства: Неон УТОГ (1,070 млн грн), Злагода ВОІ СОІУ (800 тис. грн), Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ (78,699 тис. грн), Нова Прес ЗОО УТОС (70 тис. грн) – 2,019 тис. грн, або **13,6%**
- **Харківська область** – 2 підприємства: ПОГ «Укрпостач» ВОІ СОІУ (1,6 млн грн), ПП «Милосердя» ХОО УТОГ (200 тис. грн) – 1,8 млн грн, або **12%**.
- **Одеська область** – 3 підприємства: ПОГ «Мега-інформ» ГОІ «Мега» (515 тис. грн), ПОГ «Одісей» УТОГ (450,231 тис. грн), ПОГ «ІБІС» ГО «Добре серце» (350 тис. грн) – 1,315 млн грн, або **8,8%**.

- *Черкаська область* – 2 підприємства: Проектбудсервіс районної ГО спілки інвалідів «Надія» (258 тис. грн), «Благодія-Центр» ЧМГОІ «Благодія» (197 тис. грн) – 455,8 тис. грн, або **3%**.
- *Миколаївська область* – 1 підприємство: Миколаївське УВП УТОС – 429,173 тис. грн, або **2,8%**.
- *Івано-Франківська область* – 1 підприємство: Центр соціально-трудової і професійної реабілітації інвалідів «ІНІН» ВОІ СОІУ – 265 тис. грн, або **1,7%**.
- *м. Севастополь* – 3 підприємства: ПОГ «Інваком» ВОІ СОІУ (93 тис. грн), ПОГ «Асклепій» Севастопольської міської організації Всеукраїнської асоціації працездатних інвалідів СМО ВАПІ (84 тис. грн), ПОГ «Оріон» СМОО ІЛК (23 тис. грн) – 200,9 тис. грн, або **1,3%**.
- *Полтавська область* – 1 підприємство: Полтавське ВП «Універсал» УТОГ – 99,45 тис. грн, або **0,7%**.
- *Волинська область* – 1 підприємство: ПОГ «Зоря-плюс» Волинської обласної організації ВОІ СОІУ – 98,452 тис. грн, або **0,7%**.
- *Житомирська область* – 1 підприємство: «Учбово-виробничий центр» Житомирської обласної асоціації інвалідів – 37 тис. грн, або **0,2%**.

Загалом допомога розподілялась по 13 регіонах. Три регіони (Чернівецька обл., м. Київ, Львівська обл.) одержують 54% всієї програми, тобто програма не має пропорційного розподілу між регіонами. Розподіл по регіонах є нерівномірним, і можна виділити групу найбільших реципієнтів, які отримали 16-19% (Чернівецька, м. Київ, Львівська), середніх – 8-13% (Запорізька, Харківська, Одеська), дрібних – 0,2-3% (7 областей).

У розрізі підприємств допомога розподілилася таким чином:

1. «Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ – 2,886 млн. грн, або **19,4%**.
2. Науково-виробнича компанія «Соціум плюс» ГО «Товариства реабілітації жінок-інвалідів та жінок, які виховують дітей-інвалідів "Асоль"» - 2,783 млн грн, або **19%**.
3. «Гарант» ЛОО УТОГ – 2,478 млн грн, або **16%**.
4. ПОГ «Укрпостач» ВОІ СОІУ - 1,6 млн грн, або **10,7%**.
5. Неон УТОГ - 1,070 млн грн, або **6,7%**.
6. Злагода ВОІ СОІУ - 800 тис. грн, або **5,3%**.
7. ПОГ «Мега-інформ» ГОІ «Мега» - 515 тис. грн, або **3,4%**.
8. ПОГ «Одісей» УТОГ - 450,231 тис. грн, або **3%**.
9. Миколаївське УВП УТОС – 429,173 тис. грн, або **2,8%**.
10. ПОГ «ІБІС» ГО «Добре серце» - 350 тис. грн, або **2,3%**.
11. Центр соціально-трудової і професійної реабілітації інвалідів «ІНІН» ВОІ СОІУ – 265 тис. грн, або **1,7%**.
12. Проектбудсервіс районної ГО спілки інвалідів «Надія» - 258 тис. грн, або **1,7%**.
13. ПП «Милосердя» ХОО УТОГ - 200 тис. грн, або **1,3%**.
14. «Благодія-Центр» ЧМГОІ «Благодія» - 197 тис. грн, або **1,3%**.
15. Полтавське ВП «Універсал» УТОГ – 99,45 тис. грн, або **0,7%**.
16. ПОГ «Зоря-плюс» Волинської обласної організації ВОІ СОІУ – 98,452 тис. грн, або **0,7%**.
17. ПОГ «Інваком» ВОІ СОІУ - 93 тис. грн, або **0,6%**.
18. ПОГ «Асклепій» Севастопольської міської організації Всеукраїнської асоціації працездатних інвалідів СМО ВАПІ - 84 тис. грн, або **0,5%**.
19. Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ - 78,699 тис. грн, або **0,5%**.
20. Нова Прес ЗОО УТОС - 70 тис. грн, або **0,4%**.
21. «Учбово-виробничий центр» Житомирської обласної асоціації інвалідів – 37 тис. грн, або **0,2%**.
22. ПОГ «Оріон» СМОО ІЛК - 23 тис. грн, або **0,1%**.

З 22 підприємств можна виділити три групи. (1) 3 підприємства отримали 54,4% допомоги. (2) 11 підприємств можна зарахувати до групи, яка отримала від 1,3% до 10,4% допомоги, у сукупності 42%. (3) 8 підприємств отримали кожне від 0,1% до 0,7%, у сукупності - 3,7%. Отже, допомога за програмою не розподілена рівномірно, оскільки 13% підприємств освоїли більше половини коштів програми, а 36% підприємств отримали менше 4%.

У розрізі **організацій інвалідів– засновників підприємств** можна відзначити такі тенденції. 13 підприємств всеукраїнських організацій інвалідів (60% від загальної кількості) освоїли більше половини допомоги, або 50,4%. Підприємства **УТОГ** присутні у кожній групі одержувачів допомоги у розрізі розмірів допомоги. 5 підприємств УТОГ освоїли 27,7% коштів програми, або 4,12 млн грн. 5 підприємств ВОІ «Союз організацій інвалідів України» освоїли 18,9% коштів програми, або 2,8 млн грн. **УТОС** представлене тільки двома підприємствами, які освоїли **3,2%** допомоги, або майже 500 тис. грн. Підприємство **Всеукраїнської асоціації працездатних інвалідів** освоїло **0,5%** допомоги, або 84 тис. грн.

9 підприємств регіональних організацій інвалідів освоїли майже половину ресурсів програми. При цьому 2 підприємства місцевих організацій є найбільшими одержувачами допомоги, вони освоїли майже 40% коштів.

2011 рік

У 2011 році загальний обсяг допомоги за програмою склав **24,306 млн грн**, що у 1,6 раза (на 40%) більше, ніж у 2010 році. У розрізі регіонів найбільшими реципієнтами допомоги були такі.

- *АР Крим* – 1 підприємство: УВП УТОС «Крим-Пак» – 6,933 млн грн, або **28,5%** від загального фінансування програми.
- *Дніпропетровська область* – 2 підприємства: Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС (2,3 млн грн, або 9,4%), ПОГ Криворізьке УВП УТОС (1 млн грн, або 4%) – 3,3 млн грн, або **13,5%**.
- *Львівська область* – 1 підприємство: «Гарант» ЛОО УТОГ – 3,18 млн грн, або **13%**.
- *Одеська область* – 4 підприємства: ПОГ «АСТРА» ООГОІ «Спорт Ора» (1,8 млн грн, або 7,4%), ПОГ «Вілена» ООГОІ «Вікторія» (498,969 тис. грн, або 0,2%), ПОГ «ТРІО» ГО Автомобіліст (350 тис. грн, або 1,4%), ПОГ «ІБРІС» ГО Автомобіліст (349,983 тис. грн, або 1,4%) – 2,999 млн. грн, або **12%**.
- *Полтавська область* – 1 підприємство: Кременчуцьке УВП УТОС – 1,986 млн грн, або **8,2%**.
- *м. Київ* – 1 підприємство: Київське УВП № 3 УТОС – 1,594 млн грн, або **6,6%**.
- *Запорізька область* - 3 підприємства: Злагода ВОІ СОІУ (800 тис. грн, або 3,2%), Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ (389 тис. грн, або 1,6%), Підприємство Гудзон ВМ ГОІ «Генерація успішної дії» (85 тис. грн, або 0,3%) – 1,274 млн грн, або **5,2%**.
- *Київська область* – 1 підприємство: ПОГ «Автотранспортне підприємство інвалідів “Інватранс” Броварського міського товариства інвалідів “Прагнення”» - 1,07 млн грн, або **4,4%**.
- *Донецька область* – 1 підприємство: Мале колективне підприємство інвалідів «Друг» - 500 тис. грн, або **2%**.
- *Миколаївська область* – 1 підприємство: Миколаївське УВП УТОС – 485,7 тис. грн, або **2%**.
- *Сумська область* – 2 підприємства: ВП Стиль УТОГ (250 тис. грн, або 1%), Конотоп УВП УТОГ (130,741 тис. грн, або 0,5%) – 380,741 тис. грн, або **1,5%**.
- *Рівненська область* – 1 підприємство: Мале колективне підприємство «Олвік-1» РОО СОІУ - 309,912 тис. грн, або **1,2%**.
- *Чернівецька область* – 1 підприємство: ВП «Черемош» УТОГ – 110,595 тис. грн, або **0,4%**.
- *м. Севастополь* – 1 підприємство: ПОГ «Фаворит» СМО ВОІ СОІУ – 110,085 тис. грн, або **0,4%**.

Програма була поширена у **14 регіонах**. При цьому підприємства 3-х регіонів (АР Крим, Дніпропетровська та Львівська області) освоїли 55% коштів програми. Загалом за розмірами допомоги можна виділити 3 групи регіонів: Найбільші реципієнти: 4 регіони від 12% до 28,5%, у сукупності – 67% коштів програми; (2) середні реципієнти: 4 регіони від 4,4% до 8,2%, у сукупності – 24,4%, (3) 6 регіонів від 0,4% до 2%, у сукупності - 6%. Отже, у регіональному розподілі присутні суттєві диспропорції у розмірах програми.

У розрізі підприємств кошти програми розподілялися таким чином:

1. УВП УТОС «Крим-Пак» – 6,933 млн грн, або **28,5%**.
2. «Гарант» ЛОО УТОГ – 3,18 млн грн, або **13%**.
3. Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС - 2,3 млн грн, або **9,4%**.
4. Кременчуцьке УВП УТОС – 1,986 млн грн, або **8,2%**.
5. ПОГ «АСТРА» ООГОІ «Спорт Ора» - 1,8 млн грн, або **7,4%**.
6. Київське УВП № 3 УТОС – 1,594 млн грн, або **6,6%**.
7. ПОГ «Автотранспортне підприємство інвалідів «Інватранс» Броварського міського товариства інвалідів «Прагнення» - 1,07 млн грн, або **4,4%**.
8. ПОГ Криворізьке УВП УТОС - 1 млн грн, або **4%**.
9. Злагода ВОІ СОІУ - 800 тис. грн, або **3,2%**.
10. Мале колективне підприємство інвалідів «Друг» - 500 тис. грн, або **2%**.
11. ПОГ «Вілена» ООГОІ «Вікторія» - 498,969 тис. грн, або **2%**.
12. Миколаївське УВП УТОС – 485,7 тис. грн, або **2%**.
13. Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ - 389 тис. грн, або **1,6%**.
14. ПОГ «ТРІО» ГО Автомобіліст - 350 тис. грн, або **1,4%**.
15. ПОГ «ІБРІС» ГО Автомобіліст - 349,983 тис. грн, або **1,4%**.
16. Мале колективне підприємство «Олвік-1» РОО СОІУ - 309,912 тис. грн, або **1,2%**.
17. ВП Стиль УТОГ - 250 тис. грн, або **1%**.
18. Конотоп УВП УТОГ - 130,741 тис. грн, або **0,5%**.
19. ВП «Черемош» УТОГ – 110,595 тис. грн, або **0,4%**.
20. ПОГ «Фаворит» СМО ВОІСОІУ – 110,085 тис. грн, або **0,4%**.
21. Підприємство Гудзон ВМ ГОІ «Генерація успішної дії» - 85 тис. грн, або **0,3%**.

При зростанні обсягу фінансування у 1,6 раза порівняно з 2010 роком кількість одержувачів допомоги скоротилась на одне підприємство. Аналогічно залишилась ситуація щодо розподілу допомоги між підприємствами. 3 підприємства – найбільші реципієнти – освоїли 51% коштів програми. На відміну від 2010 року, коли найбільші реципієнти одержували приблизно рівні обсяги допомоги, у 2011-му одне підприємство (УВП УТОС «Крим-Пак») стало недосяжним лідером, освоївши третину (28,5%, 6,9 млн грн) коштів програми. Лідер отримує допомогу вдвічі більшу за наступного великого реципієнта. Інші підприємства можна розбити на 3 групи: (1) 7 підприємств - великих реципієнтів, які отримували від 1 до 3,2 млн грн, або від 4% до 13%, що у сукупності становить 53% допомоги; (2) 9 середніх реципієнтів, які одержували від 250 до 800 тис. грн, або від 1% до 3,2% коштів програми, що в сукупності становить 15,8%; (3) 4 найменші реципієнти, які отримали менше 1%, від 0,3% до 0,5%, або від 85 до 130 тис. грн, що в сукупності становить 1,6%. Якщо не враховувати лідера, то порівняно з 2010 роком помітною є тенденція більшої рівномірності допомоги між членами 3-х груп. Тим не менше, різниця між лідером та групою 4-х найменших реципієнтів є колосальною – у 16 разів.

У розрізі **громадських організацій** - засновників підприємств ситуація також докорінно змінилась у порівнянні з 2010 роком. У переліку реципієнтів з'явилося 2 підприємства в Одеській області, заснованих однією ГО «Автомобіліст», яка не є організацією інвалідів. Ці підприємства освоїли **2,8%** коштів програми, або майже 700 тис. грн. Цю тенденцію можна оцінювати і як позитивну, оскільки розширюються можливості працевлаштування інвалідів на базі підприємств більш широкого кола організацій, і як ризиковану - з точки зору корупційної складової.

15 підприємств *всєукраїнських* організацій загалом освоїли 78% коштів програми, або 19 млн грн, і їх частка у програмі збільшилась майже на 28% порівняно з 2010 роком. На відміну від 2010 року, лідером став **УТОС**, 6 підприємств якого освоїли **56,7%** коштів програми, або 13,8 млн грн проти 3,2% (0,5 млн грн) у 2010 році. Відповідно доля УТОС у програмі за рік зросла у 27 разів. При цьому одне підприємство-лідер («Крим-Пак») займає половину зазначеної частки. **УТОГ** втратило позиції. 4 підприємства освоїли **14,9%** допомоги, або 3,6 млн грн, проти 27,7% допомоги та 4,2 млн грн у 2010 році. Відповідно скорочення за обсягами коштів склало 16%, а частка у програмі скоротилась майже удвічі. При цьому одне підприємство («Гарант») займає лідерські позиції з 13% обсягу програми, а 3

інші отримували до 1% кожне. Втратило позиції і **ВОІ «Союз організацій інвалідів України» (СОІУ)**, 4 підприємства якого освоїли **6,4%** коштів програми, або 1,57 млн грн, проти 18,9%, або 2,8 млн грн, у 2010 році. Відповідно обсяг коштів скоротився майже удвічі, а частка майже утричі. Одне підприємство всеукраїнської організації «Генерація успішної дії» отримало найменшу частку допомоги - **0,3%**.

6 підприємств регіональних та місцевих організацій освоїли 22% допомоги, або 5,3 млн грн, і у порівнянні з 2010 роком їх частка скоротилась більш ніж удвічі. При цьому одне одеське підприємство ООГОІ «Спорт Ора» освоїло 7,4%, або 1,8 млн грн.

Таким чином, у 2011 році відбулось значне посилення впливу всеукраїнських організацій на програму технічного переоснащення.

2012 рік

Загальний обсяг витрат за програмою технічного переоснащення виробництва склав майже **38, 796 млн грн**. У порівнянні з 2011 роком програма зросла на 38%, або 1,6 раза, а у порівнянні з 2010 роком - у 2,6 раза.

У розрізі регіонів видатки за програмою розподілялися таким чином:

1. *АР Крим* – 2 підприємства: УВП УТОС «Кримпласт» (5 млн грн, або 12,8%), УВП УТОС «Крим-Пак» (5,509 млн грн, або 14,2%) – 10,509 млн грн, або **27%**.
2. *Одеська область* – 5 підприємств: ПОГ «Елкон-дизайн» ГОІ «Елкон» (1,975 млн грн, або 5%), ПОГ «ОРИОН» ГОІ «Надія» (1,773 млн грн, або 4,6%), ПОГ «ЕКО-ПЛАСТ» ВОІ СОІУ (1,654 млн грн, або 4,2%), ПОГ «ІБІС» ГО ВЗІ «Добре серце» (850 тис. грн, або 2,2%), ПОГ «НИКО-ЮГ» ГО «Товариство інвалідів постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи “Надія”» (130 тис. грн, або 0,3%) – 6,381 млн грн, або **16,4%**.
3. *Чернівецька область* – 2 підприємства: Чернівецьке УВП УТОГ (3,95 млн грн, або 10,2%), Чернівецьке УВО УТОС (85,91 тис. грн, або 0,2%) – 4,36 млн грн, або **10,4%**.
4. *Львівська область* – 1 підприємство: «Спецбуд-УТОГ» ЛОО УТОГ – 3,883 млн грн, або **10%**.
5. *Дніпропетровська область* – 2 підприємства: Дніпропетровське УВП «Луч» УТОС (2 млн грн, або 5,1%), ПОГ Криворізьке УВП УТОС (1,25 млн грн, або 3,2%) – 3,25 млн грн, або **8,4%**.
6. *Київська область* – 2 підприємства: Білоцерківське виробниче підприємство «Весна» УТОС (1 млн грн, або 2,5%), ПОГ «Автотранспортне підприємство інвалідів «Інватранс» Броварського товариства інвалідів «Прагнення» (891,4 тис. грн, або 2,3%) – 1,891 млн грн, або **4,9%**.
7. *м. Київ* – 1 підприємство: Київське УВП № 3 УТОС – 1,795 млн грн, або **4,6%**.
8. *Полтавська область* – 1 підприємство: Полтавське УВП «Полтаваелектро» УТОС – 1,370 млн грн, або **3,5%**.
9. *Запорізька область* – 3 підприємства: «Укрстройцентр» ГОІ «Парус плюс» (770 тис. грн, або 2%), Нова – Прес ЗОО УТОС (348 тис. грн, або 0,9%), «Домінус-5» ГОСІД «Нове життя» (246,4 тис. грн, або 0,6%) – 1,364 млн грн, або **3,5%**.
10. *Сумська область* – 1 підприємство: Кролевецьке УВП УТОС - 1,086 млн грн, або 2,8%.
11. *Донецька область* – 1 підприємство: ПОГ «Краматорське УВП» УТОС – 663 тис. грн, або **1,7%**.
12. *Хмельницька область* – 2 підприємства: Кам'янець-Подільське УВП Чернівецького УВО УТОС (530 тис. грн, або 1,3%), «ЦСТПРІ м. Волочиск» ВОІ СОІУ (119,624 тис. грн, або 0,3%) – 649,624 тис. грн, або **1,6%**.
13. *Луганська область* – 2 підприємства: Краснолуцьке УВП УТОС (300 тис. грн, або 0,8%), Виробничо-комерційне підприємство інвалідів Афганістану м. Стаханів СМОУ СВУ (99,95 тис. грн, або 0,2%) – 399,95 тис. грн, або **1%**.
14. *Чернігівська область* – 2 підприємства: Чернігівське УВП УТОС (289,394 тис. грн, або 0,7%), Чернігівське УВП УТОГ (95 тис. грн, або 0,3%) – 384,446 тис. грн, або **1%**.
15. *Харківська область* – 2 підприємства: Харківське УВП УТОГ (179,745 тис. грн, або 0,5%), ПОГ «Промисловість та сервіс» ГО інваліди Слобожанщини (99 тис. грн, або 0,2%) – 278,745 тис. грн, або **0,7%**.

16. м. Севастополь – 3 підприємства: ПОГ «Асклепій» СМО ВАПІ (135 тис. грн, або 0,3%), ПОГ «Інваком» ВОІ СОІУ (90 тис. грн, або 0,2%), ПОГ «Севастопольські шкіри та хутро» СМО ВАПІ (37 тис. грн, або **0,09%**) - 262,1 тис. грн, або **0,6%**.
17. Житомирська область – 1 підприємство: Житомирське УВП УТОГ – 208,65 тис. грн, або **0,5%**.
18. Черкаська область – 1 підприємство: «Благодія-Центр» ЧМГОІ «Благодія» - 191,2 тис. грн, або **0,5%**.
19. Кіровоградська область – 1 підприємство: Олександрійське УВП УТОС – 190 тис. грн, або **0,5%**.

У 2012 році кількість регіонів - учасників програм зросла з 15 до **19** і склала три чверті (75%). На відміну від попередніх тенденцій, збільшилось число регіонів, які представлені декількома підприємствами. При чому тільки в 6-ти регіонах, або 5-й частині, кількість одержувачів становила 1 підприємство. Серед найбільших регіонів-реципієнтів тільки Львівська область представлена одним підприємством, яке освоїло 10% коштів програми. 7 регіонів представлені двома підприємствами. У цій групі підприємств **АР Крим** є регіоном, який освоїв найбільше коштів програми – 27%. Найбільша кількість підприємств була залучена до програми у трьох областях. **Одеська область** є лідером і представлена 5-ма підприємствами, які освоїли 16,4% коштів програми. При цьому за розмірами отриманої допомоги підприємства суттєво не розрізняються, і більшість із них освоїли 4-5% коштів програми. Трьома підприємствами були представлені Запорізька область, яка освоїла 3,5% коштів програми, та м. Севастополь – 0,6%. Таким чином, кількість підприємств у регіоні прямо не корелюється з обсягами допомоги. Виключення складає тільки Одеська область.

Щодо рівномірності розподілу допомоги між областями, то 3 регіони, або шоста частина, з 19 освоїли більше половини коштів, або 53,4%. Один регіон – АР Крим – є лідером і освоїв майже третину допомоги (27%). Можна виділи інші групи регіонів за обсягами отриманої допомоги: найбільші реципієнти - 4 регіони – від 8,4% до 16,4 % (3,2 – 6,3 млн грн); середні реципієнти – 7 регіонів - від 1,6% до 4,9% (від 0,6 до 1,9 млн грн); найменші реципієнти – 7 регіонів – від 0,5% до 1% (від 190 до 390 тис. грн).

У розрізі підприємств допомога розподілялася таким чином:

1. УВП УТОС «Крим-Пак» - 5,509 млн грн, або **14,2%**.
2. УВП УТОС «Кримпласт» - 5 млн грн, або **12,8%**.
3. Чернівецьке УВП УТОГ - 3,95 млн грн, або **10,2%**.
4. «Спецбуд-УТОГ» ЛОО УТОГ – 3,883 млн грн, або **10%**.
5. Дніпропетровське УВП «Луч» УТОС - 2 млн грн, або **5,1%**.
6. ПОГ «Елкон-дизайн» ГОІ «Елкон» - 1,975 млн грн, або **5%**.
7. Київське УВП № 3 УТОС – 1,795 млн грн, або **4,6%**.
8. ПОГ «ОРІОН» ГОІ «Надія» - 1,773 млн грн, або **4,6%**.
9. ПОГ «ЕКО-ПЛАСТ» ВОІ СОІУ - 1,654 млн грн, або **4,2%**.
10. Полтавське УВП «Полтаваелектро» УТОС – 1,370 млн грн, або **3,5%**.
11. ПОГ Криворізьке УВП УТОС - 1,25 млн грн, або **3,2%**.
12. Кролевецьке УВП УТОС - 1,086 млн грн, або **2,8%**.
13. Білоцерківське виробниче підприємство «Весна» УТОС - 1 млн грн, або **2,5%**.
14. ПОГ «Автотранспортне підприємство інвалідів «Інватранс» Броварського товариства інвалідів «Прагнення» - 891,4 тис. грн, або **2,3%**.
15. ПОГ «ІБІС» ГО ВЗІ «Добре серце» - 850 тис. грн, або **2,2%**.
16. «Укрстройцентр» ГОІ «Парус плюс» - 770 тис. грн, або **2%**.
17. ПОГ «Краматорське УВП» УТОС – 663 тис. грн, або **1,7%**.
18. Кам'янець-Подільське УВП Чернівецького УВО УТОС - 530 тис. грн, або **1,3%**.
19. Нова – Прес ЗОО УТОС - 348 тис. грн, або **0,9%**.
20. Краснолуцьке УВП УТОС - 300 тис. грн, або **0,8%**.
21. «Домінус-5» ГОСІД «Нове життя» - 246,4 тис. грн, або **0,6%**.
22. Житомирське УВП УТОГ – 208,65 тис. грн, або **0,5%**.

23. «Благодія-Центр» ЧМГОІ «Благодія» - 191,2 тис. грн, або **0,5%**.
24. Олександрійське УВП УТОС – 190 тис. грн, або **0,5%**.
25. Харківське УВП УТОГ - 179,745 тис. грн, або **0,5%**.
26. ПОГ «Асклепій» СМО ВАПІ - 135 тис. грн, або **0,3%**.
27. ПОГ «НИКО-ЮГ» ГО «Товариство інвалідів постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи «Надія» - 130 тис. грн, або **0,3%**.
28. «ЦСТПРІ м. Волочиськ» ВОІ СОІУ - 119,624 тис. грн, або **0,3%**.
29. Виробничо-комерційне підприємство інвалідів Афганістану м. Стаханів СМОУ СВУ - 99,95 тис. грн, або **0,2%**.
30. ПОГ «Промисловість та сервіс» ГО інваліди Слобожанщини - 99 тис. грн, або **0,2%**.
31. ПОГ «Інваком» ВОІ СОІУ - 90 тис. грн, або **0,2%**.
32. Чернівецьке УВО УТОС - 85,91 тис. грн, або **0,2%**.
33. ПОГ «Севастопольські шкіри та хутро» СМО ВАПІ - 37 тис. грн, або **0,09%**.

Кількість підприємств-реципієнтів суттєво зросла з 21 до 33, або на 37%. Відповідно, на відміну від попереднього періоду, зростання обсягу допомоги та кількості організацій було практично однаковим – у 1,6 раза. Це перший випадок залежності динаміки обсягу фінансування та кількості підприємств. На відміну від попереднього року, лідер УВП УТОС «Крим – Пак» отримав на 20% менше коштів (скорочення з 6,9 до 5,5 млн грн), а частка у загальному обсязі програми скоротилась у майже у 2 рази - з 28,5% до 14,2%. Відповідно змінився і характер групового розподілу підприємств за розмірами допомоги. 5 підприємств, або 15%, освоїли більше половини коштів програми, або 52,3%. Для порівняння у 2010-2011 роках 3 підприємства освоювали більше половини програми. Відповідно у 2011 році розподіл серед найбільших одержувачів став більш рівномірним. Можна виділити 3 групи підприємств за розмірами допомоги: 6 підприємств – від 5% до 14,2% (від 2 до 5,5 млн грн) освоїли 57,3% допомоги. 12 підприємств – від 1,3% до 4,6% (від 0,5 млн до 1,7 млн грн) освоїли 33,9% коштів програми. 15 підприємств – від 0,1% до 0,9% (від 37 до 348 тис. грн), або 5,6%. У групі найменших реципієнтів найбільш рівномірний розподіл обсягів допомоги. 3–4 підприємства одержували майже однаковий розмір допомоги. Розрив між групою найбільш реципієнтів та найменших за часткою освоєних коштів залишається суттєвим – у 10 разів.

У розрізі **громадських організацій** – засновників підприємств ситуація склалась таким чином. 14 підприємств УТОС отримали 53,1% допомоги, або 20,5 млн грн. При цьому навіть у групі найменших реципієнтів допомоги підприємства УТОС мали частку 2,4%, або майже половину коштів програми. У групі найбільших одержувачів допомоги 3 підприємства УТОС мають частку 32% від загального обсягу коштів програми, що також становить більше половини обсягу по групі. У групі середніх реципієнтів 7 підприємств УТОС мають частку 18,3% від загального обсягу програми, або майже половину по групі. Відповідність загального обсягу частки по програмі та по групах є досить цікавою. При цьому порівняно з 2011 роком частка УТОС скоротилась на 3%, але кількість підприємств зросла більш ніж у 2 рази. 4 підприємства УТОГ отримали 21,2%, або 8,2 млн грн. При цьому два підприємства належать до групи найбільших реципієнтів із часткою 20,2% і два - до групи найменших із часткою 1%. Порівняно з 2011 роком при незмінній кількості підприємств обсяг отриманої допомоги зріс у 2,3 рази – з 3,6 до 8,3 млн грн, а частка у програмі зросла на 6% – з 15% до 21%. Три підприємства ВОІ СОІУ освоїли 4,7% допомоги, або 1,8 млн грн. Порівняно з 2011 роком частка скоротилась на 1,7% (з 6,4 до 4,7%), проте обсяг допомоги номінально зріс на 13% (1,6 до 1,8 млн грн). Два підприємства **ВАПІ** освоїли **1,2%** допомоги (0,175 млн грн).

10 підприємств регіональних та місцевих організацій освоїли **16%** допомоги, або 6,2 млн грн, що на 15% більше ніж 2011 року. Їх частка в порівнянні з всеукраїнськими організаціями скоротилась на 6%. Таким чином, у 2012 році продовжував зростати вплив всеукраїнських організацій на програму.

2013 рік

Загальний обсяг витрат за програмою технічного переоснащення виробництва склав **13,623 млн грн**, що у **2,8 раза** менше ніж 2012 року.

У розрізі регіонів допомога за програмою розподілялась таким чином:

1. *Одеська область* – 3 підприємства: ПОГ «Елкон-дизайн» ГОІ «Елкон» (1,975 млн грн, або 14,5%), ПОГ «ЕКО-ПЛАСТ» ВОІ СОІУ (1,201 млн грн, або 8,8%). ПОГ «ОРІОН» ГОІ «Надія» (1,123 млн грн, або 8,2%) – 4,298 млн грн, або **31,5%**.
2. *Чернівецька область* – 1 підприємство: Чернівецьке УВП УТОГ – 3,95 млн грн, або **30%**.
3. *Львівська область* – 1 підприємство: «Спецбуд-УТОГ» ЛОО УТОГ – 3,483 млн грн, або **25,5%**.
4. *Дніпропетровська область* – 2 підприємства: ПОГ Криворізьке УВП УТОС (1,084 млн грн, або 8%), Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС (115 тис. грн, або 0,8%) – 1,199 млн грн, або **8,8%**.
5. *Запорізька область* – 1 підприємство: Нова-Прес УТОС – 210 тис. грн, або **1,5%**.
6. *Донецька область* – 1 підприємство: ПОГ «Краматорське учбово-виробниче підприємство» УТОС – 198 тис. грн, або **1,4%**.
7. *Харківська область* – 2 підприємства: Харківське УВП-2 УТОГ (118,685 тис. грн, або 0,9%), ПОГ «Промисловість та сервіс» ГО «Інваліди Слобожанщини» (55,2 тис. грн, або 0,4%) – 173,893 тис. грн, або **1,3%**.
8. *Житомирська область* – 1 підприємство: Житомирський УТОГ – 110 тис. грн, або **0,8%**.

Кількість регіонів скоротилась з 19-и до 8-ми, або більш ніж у 2 рази. Лідер попередніх років **АР Крим** взагалі не брав участі у програмі. За кількістю підприємств лідером залишилась **Одеська область** – 3 підприємства (на 2 менше, ніж 2012 року). Дві області (**Дніпропетровська та Харківська**) представлені 2-ма підприємствами, а в інших п'яти областях по одному підприємству.

Дві області, Одеська (3 підприємства) та Чернівецька (1 підприємство) освоїли 61,5% допомоги. Можна виділити такі групи регіонів за обсягами допомоги: 3 великих реципієнти (Донецька, Чернівецька, Львівська): від **25,5%** до **31,5%**; 4 середніх реципієнти: від **1,3%** до **8,8%**; 1 область – малий реципієнт: **0,8%**.

У розрізі підприємств допомога розподілялась таким чином:

1. Чернівецьке УВП УТОГ – 3,95 млн грн, або **30%**.
2. «Спецбуд-УТОГ» ЛОО УТОГ – 3,483 млн грн, або **25,5%**.
3. ПОГ «Елкон-дизайн» ГОІ «Елкон» - 1,975 млн грн, або **14,5%**.
4. ПОГ «ЕКО-ПЛАСТ» ВОІ СОІУ - 1,201 млн грн, або **8,8%**.
5. ПОГ «ОРІОН» ГОІ «Надія» - 1,123 млн грн, або **8,2%**.
6. ПОГ Криворізьке УВП УТОС - 1,084 млн грн, або **8%**.
7. Нова-Прес УТОС – 210 тис. грн, або **1,5%**.
8. ПОГ «Краматорське учбово-виробниче підприємство» УТОС – 198 тис. грн, або **1,4%**.
9. Харківське УВП-2 УТОГ - 118,685 тис. грн, або **0,9%**.
10. Дніпропетровське УВО «Луч» УТОС - 115 тис. грн, або **0,8%**.
11. Житомирський УТОГ – 110 тис. грн, або **0,8%**.
12. ПОГ «Промисловість та сервіс» ГО «Інваліди Слобожанщини» - 55,2 тис. грн, або **0,4%**.

Два підприємства УТОГ освоїли **55,5 %** допомоги, або 7,4 млн грн. Вони ж формують групу найбільших реципієнтів із часткою від 25% до 30,5%. Обсяги допомоги по групі розподілені відносно рівномірно. 4 середніх реципієнти із часткою від 8% до 14,5% освоїли **39,5%**, або 5,4 млн грн. Обсяги допомоги по групі розподілені відносно рівномірно, проте одне підприємство отримало фінансування майже у 2 рази більше за інших. 6 малих реципієнтів із часткою від 0,4% до 1,5% допомоги освоїли **5,8%** допомоги.

У розрізі громадських організацій-засновників підприємства розподіляються таким чином. 4 підприємства **УТОГ** освоїли **57%** допомоги, або 7,66 млн грн. 3 підприємства **УТОС** освоїли **11,7%** допомоги, або 1,6 млн грн. 1 підприємство **ВОІ СОІУ** освоїло **8,8%** допомоги, або 1,2 млн грн. Отже, підприємства **всеукраїнських організацій** освоїли **77%** допомоги.

3 підприємства регіональних та місцевих організацій освоїли **23%** допомоги, тобто їх частка у загальному обсязі допомоги збільшилась порівняно з 2012 роком на 6%.

Загальні висновки щодо програми технічного переоснащення

За 4 роки допомогу за програмою отримали **62 підприємства**, які освоїли **91,6 млн грн**. Щорічно кількість підприємств, які одержували допомогу, істотно коливалась. У 2010-му допомогу було надано 22 підприємствам, 2011 року – 21. У 2012 році кількість підприємств істотно збільшилась майже удвічі – до 35, а вже у 2013-му відбулось скорочення утричі – до 12. У розрізі обсягів допомоги кількість підприємств та регіонів співвідноситься таким чином.

Таблиця 15. Динаміка обсягів допомоги, кількості підприємств, регіонів за програмою технічного переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць

Категорія	2010	2011	Динаміка	2012	Динаміка	2013	Динаміка
Кількість підприємств	22	21	-5%	35	+40%	12	-3 рази
Обсяг допомоги	14,868 млн грн	24,306 млн грн	+40%	38,796 млн грн	+37	13,623 млн грн	-2,8 рази
Кількість регіонів	13	14	+8%	19	+26%	8	-2 рази

Відносна кореляція між кількістю підприємств, регіонів та обсягів допомоги спостерігається у двох періодах. У 2011–2013 рр. кількість підприємств та обсягів допомоги зросли приблизно на 40%, а кількість регіонів – на 26%. У період 2012–2013 рр. обсяги допомоги та кількість підприємств скоротились приблизно у 3 рази, а кількість регіонів – у 2 рази.

Відповідно в цих періодах зростання/падіння допомоги відбувалось переважно за рахунок збільшення/зменшення кількості підприємств. У період 2010–2011 рр. відбувалось збільшення допомоги окремим підприємствам, а масштаб допомоги, тобто кількість підприємств, скорочувався.

Жодне підприємство не отримувало допомоги постійно протягом 4-х років. Три підприємства, або 5% від загального числа, а саме: **Дніпропетровське УВП «Луч» УТОС** (4,8 млн грн, або 4,8%), **ПОГ Криворізьке УВП УТОС** (3,335 млн грн, або 3,6%), **Нова – Прес ЗОО УТОС** (628 тис. грн, або 0,7%) – отримували допомогу протягом **3-х років** і освоїли майже 10% загального обсягу фінансування. Два підприємства належать до групи найбільших одержувачів допомоги. Протягом **2-х років** отримувало допомогу 21 підприємство, або 33%. При цьому двічі отримували допомогу найбільші реципієнти програми: **УВП УТОС «Крим-Пак»** (12 млн грн, або 13%), **Чернівецьке УВП УТОГ** (7,9 млн грн, або 8,6%), **«Спецбуд -УТОГ» ЛОО УТОГ** (7,4 млн грн, або 8%), **«Гарант» ЛОО УТОГ** (5,68 млн грн, або 6,2%). У цій самій групі 8 підприємств, які освоїли менше 1% допомоги. Лише **один раз** за 4 роки отримували допомогу 39 підприємств, або 60%. Серед найбільш реципієнтів програми у цій групі можна виділити 3 підприємства: **УВП УТОС «Кримпласт»** (5 млн грн, або 5%), **«Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ** (2,886 млн грн, або 3,2%), **Науково-виробнича компанія «Соціум плюс» ГО** «Товариства реабілітації жінок-інвалідів та жінок, які виховують дітей-інвалідів «Асоль»» (2,783 млн грн – 3%).

Рейтинг найбільших реципієнтів програми, які отримували від 3% до 13% загального обсягу, виглядає таким чином:

1. УВП УТОС «Крим-Пак» – 12 млн грн, або 13%.
2. Чернівецьке УВП УТОГ – 7,9 млн грн, або 8,6%.
3. «Спецбуд -УТОГ» ЛОО УТОГ – 7,4 млн грн, або 8%.
4. «Гарант» ЛОО УТОГ – 5,68 млн грн, або 6,2%.
5. УВП УТОС «Кримпласт» - 5 млн грн, або 5%.
6. Дніпропетровське УВП «Луч» УТОС – 4,8 млн грн, або 4,8%.
7. ПОГ «Елкон-дизайн» ГОІ «Елкон» – 3,95 млн грн, або 4,3%.
8. Київське УВП № 3 УТОС – 3,389 млн грн, або 3,6%.
9. ПОГ Криворізьке УВП УТОС - 3,335 млн грн, або 3,6%.
10. «Буковинський млин» ГО БЦІПЗІ – 2,886 млн грн, або 3,2%.
11. ПОГ «ОРИОН» ГОІ «Надія» – 2,89 млн грн, або 3,1%.
12. ПОГ «ЕКО-ПЛАСТ» ВОІ СОІУ – 2,85 млн грн, або 3,1%.
13. Науково-виробнича компанія «Соціум плюс» ГО «Товариства реабілітації жінок-інвалідів та жінок, які виховують дітей-інвалідів "Асоль"» – 2,783 млн грн, або 3%.

Таким чином, 20% найбільших реципієнтів освоїли за 4 роки 70% допомоги. Залежно від частки освоєної допомоги можна виділити такі типові групи підприємств.

Група	Кількість підприємств	Часка в програмі
6,2-13%	4	36%
3-5%	9	34%
1-2%	11	16%
Менше ніж 1%	38	14%

Розподіл фінансування підтверджує тенденцію інших програм елітарного розподілу допомоги. **7 підприємств, або 11%, освоїли 50% допомоги**, а 38 підприємств, або 60%, освоїли лише 14% допомоги. Вирізняється лідер - УВП УТОС «Крим-Пак», який освоїв 13%, або практично ту саму частку, що і 60% підприємств.

IV. Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів

Видатки за цією програмою здійснювались у 2010 році.

За програмою позики було витрачено **6,6 млн грн** тільки у двох областях для двох підприємств:

АР Крим – УВП УТОС «Крим-Пак» - 5,6 млн грн, або 93% від сукупних витрат за програмою;

Вінницька область – ПОГ «Центр реабілітації "Палітра" Вінницької обласної ГОІ "Центр реабілітації"» - 1 млн грн, або 7%.

Характерним є надання позик саме підприємствам інвалідів.

Очевидним є те, що програма не користується популярністю у роботодавців на відкритому ринку праці й навіть серед підприємств інвалідів. За 4 роки тільки 2 підприємства взяли участь у програмі. Причин цьому може бути декілька. Хоча позика й безвідсоткова, підприємство вимушене відкривати рахунок у державному казначействі, яке проводить оплату після здійснення необхідних для створення робочих місць видатків. Відповідно підприємство повинно кредитувати видатки, тож втрачається безвідсотковий характер позики. Казначейство також може затримувати виплати через різноманітні причини як фіскального, так і політичного характеру. Крім того, отримання позики супроводжується досить складною процедурою оформлення документів та прийняття рішень, а також жорстким контролем за використанням коштів та створенням робочих місць для інвалідів.

V. Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ як безробітні

Видатки за програмою здійснювались у 2011 та 2012 роках.

У **2011** році за програмою було виділено коштів на суму 3,251 млн грн:

- *Чернігівська область* – ТОВ «Фабрика “Аврора”» - 510 тис. грн, або 16% від загального обсягу програми за рік;
- *Рівненська область* – Мале колективне підприємство «Олвік-1» РОО СОІУ – 2,741 млн грн, або 84%.

У **2012 році** дотацію отримало тільки одне підприємство з *Рівненської області* – Підприємство об'єднання громадян «АВМ і К» Рівненського міського товариства інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату – 9,97 млн грн.

Як і програма позик, програма дотацій не набула популярності. Три підприємства, з яких два підприємства інвалідів, скористались нею за 4 роки. Причини такої ситуації подібні до причин, зазначених щодо програми позик роботода

ДОДАТОК 2

Ефективність програм створення робочих місць: аналіз кейсу УВП УТОС «Крим-Пак»

Варто звернути увагу, який соціальний ефект від пріоритетного фінансування лідера серед реципієнтів програм підтримки та створення робочих місць для інвалідів. За даними Фонду соціального захисту інвалідів, «Крим-Пак» є прибутковим підприємством із валовим оборотом у 2012 році 66,6 млн грн та прибутком 210 тис. грн. З 2010 до середини 2013 року загальна чисельність працівників зросла з 517 до 577, або на 60 осіб, у тому числі інвалідів з 374 до 428, або на 54 особи. Відповідно за 3,5 роки додатково створено **54 робочих місця для інвалідів**. Середньомісячна заробітна плата працівників у 2013 році становила 1513 грн, а інвалідів – **853 грн**, або **56%** від зарплати працівників без інвалідності. Очевидно, що інваліди, відповідно до медичних показань та особливостей інвалідності, часто працюють не повний робочий день, отож необхідно врахувати інші показники зарплати. Так, середньомісячна заробітна плата в еквіваленті повної зайнятості по підприємству становить 1732 грн, у інвалідів цей показник становить 1155 грн, або **67%**. Іншими словами, працівники-інваліди знаходяться у гіршому становищі щодо доходів, ніж працівники без інвалідності. Звичайно, що це не обов'язково пов'язано з дискримінацією, оскільки на розмір заробітної плати впливає і кваліфікація, і характер роботи, а також багато інших чинників.

Варто також звернути увагу на той факт, що середньооблікова кількість працівників з 2010 до середини 2013 року зросла на 60 осіб, а інвалідів - на 54. При цьому в даних перевірки не зазначається, на скільки збільшилась кількість власне працівників без інвалідності. Із зазначених даних виходить, що як мінімум для 6-ти працівників без інвалідності були створені додаткові робочі місця у період одержання допомоги. Відповідно є ризик нецільового використання коштів програми не для вигод інвалідів.

А) Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів.

У 2010 році підприємство отримало **позику в розмірі 5,6 млн грн** на створення **30 робочих місць**. Тож можна визначити орієнтовний показник ефективності програм створення робочих місць для інвалідів – вартість новоствореного робочого місця. Отже, вартість робочого місця становить майже **187 тис. грн**. Ці кошти витрачались на ремонт приміщень, закупівлю обладнання та сировини – власне на облаштування робочих місць.

Чи адекватними є такі видатки на робоче місце? Відповідно до наказу Державного комітету будівництва та архітектури №13 від 19. 07.2002 року, вартість робочого місця у цінах 2004 року в промисловості коливається від 43 тис. грн у деревообробній промисловості до 233 тис. грн у електроенергетиці (ТЕЦ). Також висока вартість у хімічній галузі – 199 тис. грн. Для УВП УТОС «Крим-Пак» найбільш підходящим нормативом є норматив промисловості будівельних матеріалів – 56 тис. грн. Враховуючи зазначені нормативи, інфляційний чинник та необхідність спеціальної підготовки робочого місця саме для інваліда, вартість робочого місця для підприємства УВП УТОС «Крим-Пак» може бути визначена як частково адекватна, оскільки вона перевищує вартість робочого місця по галузі більш ніж утричі.

Підприємство створювало 10-15 робочих місць щорічно за спеціальностями «комплектувальник виробів» (27 робочих місць) та «збиральник склопакетів» (3).

Через проблеми з підготовкою (ремонт) приміщень для обладнання робочих місць підприємство звернулось до КМУ, профільного комітету ВРУ щодо списання позики через ризики її неповернення. В 2013 році був підготовлений спеціальний законопроект, антикорупційна експертиза якого довела

наявність конфлікту інтересів керівництва підприємства та авторів законопроекту. В обґрунтуванні законопроекту також зазначалася суттєва підстава для списання боргу за позикою – падіння реалізації продукції підприємства на експорт. Рішення не було ухвалене.

Визначаючи галузеві пріоритети працевлаштування інвалідів, варто звернути увагу на нормативи вартості робочого місця 2004 року (наказ Державного комітету будівництва та архітектури №13 від 19.07.2002 зі змінами у 2004 році), зважаючи, звичайно, на потребу врахування інфляційного показника.

Найнижча вартість робочого місця визначена у таких галузях та видах економічної діяльності:

Торгівля, громадське харчування та побутове обслуговування населення – 11,8 тис. грн у будівлях павільйонного типу та 26,7 тис. у капітальних будівлях.

Деревообробна промисловість – 43 тис. грн.

Виробництво біомінеральних добрив – 49 тис. грн.

Промисловість будівельних матеріалів – 56 тис. грн.

Макаронне виробництво – 56 тис. грн при реконструкції та 101 тис. грн при новому будівництві

Машинобудування – 59,7 тис. грн.

Борошномельне виробництво – 60 тис. грн при реконструкції підприємств та 102 тис. грн при капітальному будівництві.

Освіта, наука, культура – 70 тис. грн.

Легка промисловість – 74 тис. грн.

Б) Програма технічного переобладнання виробництва для створення робочого місця

У **2011** році виділено **6,9 млн грн** на рік для створення протягом 2011-2013 років додаткових **40 робочих місць**. Вартість робочого місця – **172 тис. грн**, що на 10% нижче, ніж вартість робочого місця за позикою на створення робочих місць. Щорічно створюється 10-15 робочих місць за спеціальністю «комплектувальник виробів». Кошти витрачались на закупівлю обладнання (ріжучих ножів для фігурної різки).

У **2012** році виділено **5,5 млн грн** для створення **30 робочих місць**. Вартість робочого місця – **183 тис. грн**, що на 6% вища, ніж вартість за допомогою 2011 року. Найбільші видатки - придбання машини для виробництва мюзле (2,6 млн грн), лінія по виробництву вікон, дверей та інших конструкцій з алюмінієвого профілю (1,1 млн грн) та 3 автомобілі (0,5 млн грн). Робочі місця створюються за спеціальностями: комплектувальник виробів, укладальник-пакувальник, збирач склопакетів, вантажник, оператор та підсобний працівник. Інваліди набиралися за направленнями центрів зайнятості та громадських організацій інвалідів.

В) Соціальні видатки підприємства

Підприємство здійснювало видатки на не виробничу сферу (клуби, бібліотеки, медичні пункти, соціально-реабілітаційний центр) у обсязі 460 тис. грн (2012 рік), з яких 131 тис. грн – власні кошти. Таким чином, на непромислову сферу підприємства витрачено державних коштів – **329 тис. грн, або 70%** від загальних витрат. До інших соціальних видатків належать: утримання двох гуртожитків (204 тис. грн із державною часткою **80%, або 162 тис. грн**). Таким чином, державні видатки на не виробничу сферу та гуртожитки склали **491 тис. грн**.

Відрахування на матеріальну допомогу інвалідам, їх лікування, навчання, фізкультуру, внески до благодійного фонду склали **75 тис. грн**. Також підприємство надавало допомогу працівнику для придбання квартири (**16 тис. грн**).

Відрахування організації засновнику (УТОС АРК) склали у 2012 році майже **16 тис. грн, або 7%** від чистого прибутку.

Здійснювалися інші видатки на невиробничу та соціальну сфери, з яких державні видатки становлять майже половину.

Г) Доходи від пільг

Для реальної оцінки державної допомоги підприємству УВП УТОС «Крим-Пак» варто врахувати програми пільг із сплати податків та соціальних внесків, які забезпечили дохід за весь досліджуваний період 2010-2013 років у сумі **16,2 млн. грн.**

Висновок

За двома програмами (позики на створення робочих місць для інвалідів та технічне переоснащення виробництва для творення додаткових робочих місць для інвалідів) у період 2010-2013 років УВП УТОС «Крим-Пак» отримало **18 млн грн на 100 робочих місць**. Враховуючи податкові пільги, державна підтримка складає **34,2 млн грн за 4 роки**. У цьому випадку середня вартість робочого місця, точніше видатки державної допомоги у розрахунку на одне робоче місце, істотно зростає до **342 тис. грн**. Варто також згадати, що на середину 2013 року підприємство забезпечило створення 57 додаткових робочих місць інвалідів, або більше половини, із запевненням у високій імовірності виконання графіка створення робочих місць до 2014 року. Наразі важко встановити, чи здійснились такі плани, враховуючи політичні обставини.

ДОДАТОК 3

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ФОНД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ

вул. Глибочицька, 72, м. Київ, 04655 тел.: (044) 417-54-44, факс: (044) 417-70-07 Е-mail: info@ispf.gov.ua, код ЄДРПОУ 00034163

10.04.2014 № 1/8-20/05

Чернікову Денису Олеговичу

на № _____ від _____

Про надання інформації

Шановний Денису Олеговичу!

На електронну пошту дирекції Фонду надійшов Ваш інформаційний запит щодо надання переліку підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, яким упродовж 2010-2013 років Фондом соціального захисту інвалідів надано поворотну, безповоротну фінансову допомогу та позики, який розглянуто у відповідності до умов Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Відповідну інформацію відправлено на Вашу електронну адресу.

Додаток: на 8 аркушах.

З повагою,

В.о. директора

С. Артюх

Інформація щодо підприємств та організацій, які отримали фінансову допомогу у 2010 році за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів

№ п/п	Назва заявника - одержувача фінансової допомоги	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Створення на робочому місці інваліда належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, грн.	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Позика на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.
1	АР КРИМ				
	УВП УТОС "Крим-Пак"				5 600 000
	Разом				5 600 000
2	Вінницька область				
	Підприємство об'єднання громадян "Центр реабілітації "Палітра" Вінницької обласної ГОІ "Центр реабілітації"	396 800			
	Разом	396 800			1 000 000
3	Волинська область				
	Підприємство об'єднання громадян "Зоря-плюс" Волинської обласної організації ВОІ СОІУ			98 452	
	Разом			98 452	
4	Житомирська область				
	Підприємство "Учбово-виробничий центр" Житомирської міської асоціації інвалідів			37 060	
	Разом			37 060	
5	Закарпатська область				
	КП "Центр соціально-трудової реабілітації інвалідів "Закарпаття" Закарпатського відділення Всеукраїнської ГО "Українська спілка інвалідів"	160 000			
	Разом	160 000			
6	Запорізька область				
	Злагода ВОІ СОІУ			800 000	
	Неон УТОГ			1 070 000	
	Нова Прес ЗОО УТОС			70 000	
	Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ			78 699	
	Разом			2 018 699	
7	Івано-Франківська область				
	Центр соціально-трудової і професійної реабілітації інвалідів "ІНІН" Всеукраїнської організації інвалідів "Союз організацій інвалідів України"			265 000	
	Разом			265 000	
8	Львівська область				
	П-во "Гарант" ЛОО УТОГ			2 478 436	
	Разом			2 478 436	
9	Миколаївська область				
	Миколаївське учбово - виробниче підприємство УТОС			429 173	
	Разом			429 173	
10	Одеська область				
	ПОГ «Мега-інформ» ГОІ "Мега"			515 000	
	ПОГ "Одіссей" УТОГ			450 231	
	ПОГ "БІС" ГО "Добре серце"			350 000	
	Разом			1 315 231	
11	Полтавська область				
	Полтавське ВП "Універсал" УТОГ			99 450	
	Разом			99 450	
12	Тернопільська область				
	Підприємство "Харчовик-2" Підволочиської районної ГОІ	138 155			
	Разом	138 155			
13	Харківська область				
	ПОГ "Укрпостач" ВОІСОІУ			1 600 243	
	ПП "Милосердя" ХОО УТОГ			200 000	
	Разом			1 800 243	

14	Черкаська область				
	Районна громадська організація спілки інвалідів "Надія" підприємство Проектбудсервіс "			258 000	
	Підприємство "Благодія-Центр" ЧМГОІ "Благодія"			197 800	
	Разом			455 800	
15	Чернівецька область				
	Підприємство "Буковинський млин"ГО БЦПЗІ			2 886 250	
	Разом			2 886 250	
16	м. Київ				
	Підприємство "Науково-виробнича компанія "Соціум плюс" громадської організації "Товариства реабілітації жінок-інвалідів та жінок, які виховують дітей-інвалідів "Асоль"			2 782 967	
	Разом			2 782 967	
17	м. Севастополь				
	ПОГ " Орion" СМО ІЛК	0	0	23 900	0
	ПОГ " Інваком" ВОІ СОІУ	0	0	93 000	0
	ПОГ " Асклепій" Севастопольської міської організації Всеукраїнська асоціація працездатних інвалідів	0	0	84 000	0
	Разом			200 900	
	РАЗОМ:	694 955		14 867 661	6 600 000

Інформація щодо підприємств та організацій, які отримали фінансову допомогу у 2011 році за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів

№ п/п	Назва заявника - одержувача фінансової допомоги	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Створення на робочому місці інваліда неелектричних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, грн.	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ, як безробітні, грн.
1	АР Крим				
	УВП УТОС "Крим-Пак"			6 932 853	
	Разом			6 932 853	
2	Дніпропетровська				
	Дніпропетровське УВО «ЛУЧ» УТОС	550 000	293 532	2 300 000	
	ПОГ Криворізьке УВП УТОС		238 661	1 000 000	
	ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів»	99 500			
	Дніпродзержинське УВП УТОС		222 835		
	Разом	649 500	755 028	3 300 000	
3	Донецька область				
	Мале колективне учбово-торгівельне підприємство інвалідів "Друг" Всеукраїнської організації інвалідів "Союз організацій інвалідів України"			500 000	
	Разом			500 000	
4	Закарпатська область				
	Ужгородське УВП -2 УТОГ	207 535			
	Разом	207 535			
5	Запорізька область				
	Злагода ВОІ СОІУ			800 000	
	Неон УТОГ		800 000		
	Підприємство Гудзон ВМ ГОІ "Генерація успішної дії"			85 000	
	Етно-Арт студія Людмила ВОІ СОІУ			389 050	
	Разом		800 000	1 274 050	
6	Київська область				
	Підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки) "Автотранспортне підприємство інвалідів "Інватранс" Броварського міського товариства інвалідів "Прагнення"			1 070 000	
	Разом			1 070 000	
7	Кіровоградська область				
	Кіровоградське УВП УТОГ			73 050	
	Разом			73 050	
8	Львівська область				
	П-во "Гарант" ЛОО УТОГ			3 180 000	
	Разом			3 180 000	

9	Миколаївська область				
	Миколаївське учбово - виробниче підприємство УТОС		90 000	485 697	
	Разом		90 000	485 697	
10	Одеська область				
	ПОГ "АСТРА" ООГОІ "Спорт Ора"			1 800 000	
	ПОГ "ТРИО" ГО Автомобіліст			350 000	
	ПОГ "Вілена" ООГОІ "Вікторія"			498 968	
	ПОГ "ІРБІС" ГО Автомобіліст			349 983	
	Разом			2 998 951	
11	Полтавська область				
	Кременчуцьке УВП УТОС			1 986 000	
	Разом			1 986 000	
12	Рівненська область				
	Мале колективне підприємство "Олівк-1" РОО СОІУ			309 912	
	Разом			309 912	2 741
13	Сумська область				
	ПОГ Кролевецьке УВП УТОС		83 329		
	Конотоп УВП УТОГ			130 741	
	ВП Стиль УТОГ			250 000	
	Разом		83 329	380 741	
14	Херсонська область				
	Підприємство об'єднання громадян – інвалідів "Фавор" Херсонської обласної громадської організації інвалідів "За рівні можливості"	168 700			
	Разом	168 700			
15	Черкаська область				
	Підприємство "Інтроліга ТОР" ЧООГОЛОМ "День"	177 713			
	Разом	177 713			
16	Чернівецька область				
	ВП "Черемош" УТОГ			110 595	
	Разом			110 595	
17	Чернігівська область				
	Чернігівське УВП УТОГ		99 031		
	ТОВ "Фабрика "Аврора"				510
	Разом		99 031		510
18	м. Київ				
	Київське учбово-виробниче підприємство № 3 Українського товариства сліпих			1 593 741	
	Разом			1 593 741	
19	м. Севастополь				
	ПОГ «Фаворит» СМО ВОІ СОІУ		0	110 085	
	Разом			110 085	
	РАЗОМ:	1 203 448	1 827 388	24 305 675	3 251

Інформація щодо підприємств та організацій, які отримали фінансову допомогу на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів у 2012 році за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів

№ п/п	Назва заявника - одержувача фінансової допомоги	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Створення на робочому місці інваліда нележних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, грн.	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Надання роботодавцям дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів, які зареєстровані у ДСЗ, як безробітні, грн.
1	АР КРИМ				
	УВП УТОС "Кримпласт"			5 000 000	
	УВП УТОС "Крим-Пак"			5 509 223	
	Разом			10 509 223	
2	Дніпропетровська область				
	Дніпродзержинське УВП УТОС		230 000		
	ПОГ «Лікувально-трудові майстерні для реабілітації інвалідів»	300 000			
	Дніпропетровське УВП УТОС	1 460 000			
	ПОГ Криворізьке УВП УТОС			1 250 000	
	Дніпропетровське УВО «ЛУЧ» УТОС		156 958	2 000 000	
	Разом	1 760 000	386 958	3 250 000	
3	Донецька область				
	Підприємство об'єднання громадян "Краматорське учбово-виробниче підприємство" УТОС			663 000	
	Разом			663 000	
4	Житомирська область				
	Житомирське УВП УТОГ			208 650	
	Разом			208 650	
5	Закарпатська область				
	Ужгородське УВП -2 УТОГ		182 800		
	Разом		182 800		
6	Запорізька область				
	Мелітопольське УВП №2 УТОС		640 800		
	Нова-Прес ЗОО УТОС			348 000	
	"Домінус-05" ГОСЦД "Нове життя"			246 398	
	"Укрстройцентр" ГОІ "Парус плюс"			770 000	
	Разом		640 800	1 364 398	
7	Київська область				
	Білоцерківське виробниче підприємство "Весна" УТОС			1 000 000	
	Підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки) "Автотранспортне підприємство інвалідів "Інватранс" Броварського міського товариства інвалідів "Прагнення"			891 400	
	Разом			1 891 400	
8	Кіровоградська область				
	Олександрійське УВП УТОС			190 000	
	Разом			190 000	

9	Луганська область				
	Виробничо-комерційне підприємство інвалідів Афганістану м. Стаханів СМОУ СВУ			99 950	
	Краснолуцьке УВП УТОС			300 000	
	Разом			399 950	
10	Львівська область				
	Піжприємство" Спецбуд-УТОГ" ЛОО УТОГ			3 883 300	
	Коллективне підприємство"Центр Комплекс" ЛОАІ ВОІ "СОІУ"	2 180 000			
	Разом	2 180 000		3 883 300	
11	Миколаївська область				
	Миколаївське учбово - виробниче підприємство УТОС		306 324		
	Разом		306 324		
12	Одеська область				
	ПОГ "ЕКО-ПЛАСТ" ВОІ СОІУ			1 653 600	
	ПОГ "БІС" ГО ВЗІ "Добре серце"			850 000	
	ПОГ "ОРІОН" ГОІ "Надія"			1 772 640	
	ПОГ "НКО-ЮГ" ГО "Товариство інвалідів постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи "Надія"			130 000	
	ПОГ "Елкон-дизайн" ГОІ "Елкон"			1 975 000	
	Разом			6 381 240	
13	Полтавська область				
	Полтавське УВП "Полтаваелектро" УТОС			1 370 000	
	Разом			1 370 000	
14	Рівненська область				
	Рівненське УВП УТОС		210 000		
	Підприємство об'єднання громадян "АВМ і К" Рівненського міського товариства інвалідів з порушенням опорно-рухового апарату				9 970
	Разом		210 000		9 970
15	Сумська область				
	Кролевецьке УВП УТОС			1 086 900	
	Разом			1 086 900	
16	Харківська область				
	ПОГ "Промисловість та сервіс" ГО інвалди Слобожанщини			99 000	
	Харківське УВП №2 УТОГ			179 745	
	Разом			278 745	
17	Хмельницька область				
	"ЦСТПРІ м. Волочиск" ВОІ СОІУ			119 624	
	Кам'янець-Подільське УВП Чернівецького УВО УТОС			530 000	
	Разом			649 624	
18	Черкаська область				
	Підприємство "Благодія-Центр" ЧМГОІ "Благодія"			191 200	
	Разом			191 200	

19	Чернівецька область				
	Чернівецьке УВО УТОС			85 910	
	Чернівецьке УВП УТОГ			3 950 500	
	Чернівецьке ВП "Черемош" УТОГ		98 900		
	Разом		98 900	4 036 410	
20	Чернігівська область				
	Чернігівське УВП УТОГ			95 052	
	Чернігівське УВП УТОС			289 394	
	Разом			384 446	
21	м. Київ				
	Київське учбово-виробниче підприємство № 3 УТОС			1 795 000	
	Колективне підприємство "Навчально-інформаційний компютерний центр" УТОС	179 000			
	Разом	179 000		1 795 000	
22	м. Севастополь				
	ПОГ " Севастопольські Шкіри та хутро" СМО ВАПІ			37 100	
	ПОГ " Інваком" ВОІ СОІУ			90 000	
	ПОГ " Асклепій" СМО ВАПІ			135 000	
	Разом			262 100	
		4 119 000	1 825 782	38 795 586	9 970

Інформація щодо підприємств та організацій, які отримали фінансову допомогу на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів у 2013 році за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів

№ п/п	Назва заявника - одержувача фінансової допомоги	Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.	Створення на робочому місці інваліда нележних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, грн.	Технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів, грн.
1	Дніпропетровська область			
	Дніпропетровське УВП УТОС	480 022		
	ПОГ «Лікувально-трудова майстерня для реабілітації інвалідів»	54 740		
	ПОГ Криворізьке УВП УТОС			1 084 000
	Дніпропетровське УВО «ЛУЧ» УТОС			114 820
	Разом	534 762		1 198 820
2	Донецька область			
	Підприємство об'єднання громадян "Краматорське учбово-виробниче підприємство" УТОС			198 000
	Разом			198 000
3	Житомирська область			
	Житомирський УТОГ			110 000
	Разом			110 000
4	Закарпатська область			
	Ужгородське УВП -2 УТОГ		84 196	
	Разом		84 196	
5	Запорізька область			
	Мелітопольське УВП №2 УТОС		358 668	
	Нова-Прес УТОС			210 000
	Разом		358 668	210 000
6	Львівська область			
	Підприємство " Спецбуд-УТОГ" ЛОО УТОГ*			3 483 300
	Колективне підприємство "Центр Комплекс" ЛОАІ ВОІ "СОІУ"	2 170 000		
	Разом	2 170 000		3 483 300
7	Одеська область			
	ПОГ "ЕКО-ПЛАСТ" ВОІ СОІУ			1 200 800
	ПОГ "ОРІОН" ГОІ "Надія"			1 122 640
	ПОГ "Елкон-дизайн" ГОІ "Елкон"			1 975 000
	Разом			4 298 440
8	Харківська область			
	Харківське УВП-2 УТОГ			118 685
	ПОГ "Промисловість та сервіс" "Інваліди Слобожанщини"			55 208
	Разом			173 893
9	Чернівецька область			
	ВП "Черемош" УТОГ		98 900	
	Чернівецьке УВП УТОГ			3 950 500
	Разом		98 900	3 950 500
	РАЗОМ	2 704 762	541 764	13 622 953

ДОДАТОК 4

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ІНСПЕКЦІЯ УКРАЇНИ

04070, м. Київ, вул. П.Сагайдачного, 4, тел. 417-82-22, факси 462-51-55, 417-61-66
E-mail: postmast@dkrs.gov.ua Код ЄДРПОУ № 37393358

10.06.2013 № 04-11/858

На № _____ від _____

Народному депутату України
Кужель О.В.
01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

Про розгляд звернення

Шановна Олександро Володимирівно!

Державна фінансова інспекція України розглянула Ваше звернення від 28.05.2013 № 3/1065 щодо надходження та використання коштів Фонду соціального захисту інвалідів, та в межах компетенції повідомляє.

Компетенцію Держфінінспекції України визначено п. 4 Положення про Державну фінансову інспекцію України, затвердженого Указом Президента України від 23 квітня 2011 року № 499/2011, згідно із яким Держфінінспекція України здійснює, зокрема, державний фінансовий контроль за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у підконтрольних Держфінінспекції України установах.

Отже, надання інформації про постатейне використання Фондом соціального захисту інвалідів коштів у 2011-2012 роках, як зазначено у зверненні, чинним законодавством не віднесено до компетенції Держфінінспекції.

Водночас повідомляємо, що Державною фінансовою інспекцією України та її територіальними підрозділами проведено ревізії цільового та законного використання коштів державного бюджету в Фонді соціального захисту інвалідів (далі – Фонд) і 27 обласних відділеннях Фонду за 2010-2011 роки та I квартал 2012 року

Бюджет Фонду у 2010 році склав 548,6 млн грн, в тому числі 167,8 млн грн, які надійшли до Фонду у вигляді адміністративно-господарських санкцій та пені. У 2011 році бюджет Фонду склав 774,2 млн грн, в тому числі 167,8 млн грн, які надійшли до Фонду у вигляді адміністративно-господарських санкцій та пені. Бюджет Фонду у 2012 році склав 1026,6 млн грн, в тому числі 177,3 млн грн, які надійшли до Фонду у вигляді адміністративно-господарських санкцій та пені.

И

Проведеними ревізіями виявлено фінансових порушень на суму понад **8,5 млн гривень**.

Матеріали ревізій засвідчують низку негативних чинників, які призвели до фінансових порушень.

Відсутність належного контролю з боку Фонду як відповідального виконавця бюджетних програм за діяльністю територіальних відділень призвело до неналежного виконання окремими територіальними відділеннями власних основних функцій та завдань, внаслідок чого не створено робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, на суму 3,1 млн гривень.

Зокрема, всупереч Порядку використання сум адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, що надійшли до державного бюджету, затвердженого постановою КМУ від 31.01.2007 № 70 (далі – Постанова № 70), обласними відділеннями Фонду надавалися цільові позики на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів без урахування виконання попередніх договорів.

Зокрема *Кіровоградським відділенням Фонду* 26.12.2011 укладено угоду з директором ТОВ «Консалтинг ЛТД» на суму 621,8 тис. грн, тоді як за угодою від 31.03.99, укладеною з ним же, як директором ПП ВКЦ «Авангард», позика не повернута на суму 91,2 тис. грн, *чим порушено вимоги абз. 8 пункту 7 Постанови № 70*. Водночас умови договору ТОВ «Консалтинг ЛТД» також не виконано, додаткових робочих місць для інвалідів не створено, внаслідок чого завдано матеріальної шкоди (збитків) державному бюджету на суму **621,8 тис. гривень**.

Відповідно до Інформації щодо результатів ревізій цільового та законного використання коштів державного бюджету Фондом соціального захисту інвалідів та його територіальними відділеннями, що додана до листа Міністерства соціальної політики України від 20.08.2012 № 3079/0/10-12/19, який надіслано листом Кабінету Міністрів України від 28.08.2012 № 29378/5/1-12, Кіровоградським територіальним відділенням Фонду спрямовані претензії до ТОВ «Консалтинг ЛТД» з вимогою термінового виконання умов договору в частині працевлаштування інвалідів. Крім цього, вказаним відділенням Фонду надіслано листа до прокуратури Кіровоградської області з проханням реагування на порушення, зазначені в акті ревізії Державної фінансової інспекції в Кіровоградській області.

На виконання вимог Держфінінспекції Кіровоградської області від 15.06.2012 №11-04-14-14/3817 Кіровоградське відділення Фонду листом від 14.09.2012 № 02-25/2758 повідомило про проведення працівниками Фонду перевірки виконання умов договору про надання цільової позики та встановлено, що умови договору виконані, робочі місця для працевлаштування інвалідів створені.

Також ревізією встановлено, що *Донецьким обласним відділенням Фонду* в 2011 році без належних підстав виділено МКУТПП «ДРУГ» ВОІ СОІУ безповоротну фінансову допомогу при відсутності повного пакета документів, що призвело до невиконання умов договору та не створення додаткових робочих місць для інвалідів, внаслідок чого завдано матеріальної шкоди (збитків) державному бюджету на загальну суму **256,9 тис. гривень**.

3

На виконання обов'язкових вимог Держфінінспекції у Донецькій області листом від 31.05.2013 № 03-19/1132 Донецьке обласне відділення фонду повідомило, що з метою захисту своїх прав та інтересів, а також для повернення коштів до державного бюджету 23.11.2012 відділення Фонду звернулося до Донецького окружного адміністративного суду з позовними вимогами. На даний час судове провадження у цій справі триває.

Виділену у 2010 році *Одеським обласним відділенням Фонду* безповоротну фінансову допомогу підприємство об'єднання громадян «МЕГА-ІНФОРМ» не використано на створення робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, та не виконано умов договору, чим порушено вимоги п. 12 Постанови № 70, внаслідок чого завдано матеріальної шкоди (збитків) державному бюджету на суму **515,0 тис. гривень**.

Відповідно до наданої Інформації по виконанню плану заходів (затвердженого наказом від 27.07.2012 № 60) Фонду соціального захисту інвалідів щодо усунення порушень і недоліків, виявлених ревізією цільового та законного використання коштів державного бюджету, матеріали по використанню коштів державного бюджету підприємством об'єднання громадян «МЕГА-ІНФОРМ» не на створення робочих місць для інвалідів передано до Господарського суду Одеської області 25.06.2012 року, яким винесено рішення щодо задоволення вимог відділення Фонду. На виконання вказаного рішення був виданий наказ про примусове виконання рішення господарського суду за № 5017/1165/2012 від 07.07.2012, який був направлений до другого Приморського відділу державної виконавчої служби Одеського міського управління юстиції для примусового виконання.

Недосконалість чинного законодавства щодо контролю за надходженням сум адміністративно-господарських санкцій за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів призводить до зменшення надходжень до державного бюджету.

Так, відповідно до ст. 19 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", Положення про Фонд соціального захисту інвалідів, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2002 № 1434, та Порядку сплати підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, що використовують найману працю, суми адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.07 № 70, відділення Фонду здійснюють перевірки установ, організацій щодо виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів.

Водночас відповідно до Указу Президента України від 06.04.2011 № 386/2011 «Про Положення про Державну інспекцію України з питань праці» на Державну інспекцію України з питань праці покладено завдання щодо здійснення державного нагляду та контролю за виконанням нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, а у Положенні про Фонд соціального захисту інвалідів, затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 14.04.2011 № 129, зазначеної функції не передбачено. Водночас відсутній порядок проведення державною інспекцією України з питань праці перевірок установ, організацій щодо виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів.

Як наслідок, надходження від штрафних санкцій за 6 місяців 2012 року зменшилось проти аналогічного періоду 2011 року на 2 078,6 тис. гривень.

4

З року в рік державою витрачаються значні фінансові ресурси на забезпечення гідних умов праці інвалідів та з метою створення додаткових робочих місць для їх працевлаштування. Загальний обсяг капітальних видатків зі спеціального фонду державного бюджету, передбачених на технічне оснащення та технічне переоснащення підприємств громадських організацій інвалідів, у 2010-2011 роках сягнув 92,0 млн гривень.

Недосконалість законодавства призвела до того, що вилатки на придбання обладнання для технічного оснащення та переоснащення підприємств здійснюються за рахунок державних коштів, а право власності на зазначене обладнання переходить до підприємств, які мають приватну форму власності. Крім цього, надалі придбане за рахунок державних коштів майно може бути без будь-яких перешкод відчужене за рішенням власника.

Зокрема, у 2010-2011 роках суб'єктам господарювання приватної форми власності - Національному центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів м.Євпаторія (далі - Паралімпійський центр), Західному реабілітаційно-спортивному центру НКСІУ (далі - Реабілітаційно-спортивний центр) перераховано 54,2 млн грн, у тому числі на капітальне будівництво - 31,5 млн гривень.

При цьому згідно зі ст. 21 Закону України «Про об'єднання громадян» громадські організації набувають права власності на кошти та інше майно, передане їм державою, тобто використання бюджетних коштів у такий спосіб не призводить до створення активів державної форми власності.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 24.01.2011 № 37 **такий напрям фінансування з бюджету одержувачів бюджетних коштів як фінансова підтримка виключено з нової редакції** Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою КМУ від 28.02.2002 № 228.

Водночас надання фінансової допомоги базам паралімпійської підготовки, якими є Паралімпійський центр (м. Євпаторія) та Реабілітаційно-спортивний центр (Львівська обл.), передбачено Законом України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні».

Зазначене призвело до використання Фондом соціального захисту інвалідів коштів на суму 54,2 млн грн на придбання обладнання та на капітальне будівництво приміщень суб'єктів господарювання приватної форми власності.

Зважаючи на викладене та з метою усунення виявлених порушень й попередження їх надалі, Державна фінансова інспекція України у листі до Кабінету Міністрів України від 11.07.2012 № 04-12/1010 запропонувала надати відповідне доручення Міністерству соціальної політики України, а саме:

- розробити та подати на затвердження Кабінету Міністрів України проект змін до Порядку сплати підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, що використовують найману працю, суми адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2001 № 70, в частині проведення Державною інспекцією України з питань праці перевірок установ, організацій щодо виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів;

5

- розглянути питання щодо внесення змін до Закону України «Про об'єднання громадян» та до Закону України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», в частині створення за рахунок державних коштів активів державної форми власності та передачі їх в оперативне управління громадським організаціям.

Проте на даний час запропоновані Держфінінспекцією зміни до законодавства Міністерством соціальної політики України не розроблені.

З повагою

Голова

П.П.Андрєєв

Назаренко І.Ф.
417-67-32

ДОДАТОК 6

Досвід Польщі у фінансуванні Фонду реабілітації інвалідів та фінансовій підтримці підприємств, що створюють робочі місця для інвалідів

1. Внески до Фонду реабілітації інвалідів⁵

Законом РП «Про професійну і соціальну реабілітацію, а також працевлаштування інвалідів (неповносправних осіб)»⁶ (далі – Закон) передбачено таке.

Згідно зі статтею 21 Закону, підприємства, на яких працює понад 25 найманих працівників, зобов'язані щомісячно сплачувати до Фонду реабілітації неповносправних осіб (інвалідів) внески, якщо штатна чисельність інвалідів на цьому підприємстві становить менше ніж 6% загальної кількості найманих працівників. Цей внесок не є складовою внесків соціального страхування.

Сума внеску розраховується як добуток 40,65% середньої заробітної плати в економіці країни за попередній квартал та різниці між кількістю працівників, яка відповідає 6% штатної чисельності та кількістю інвалідів, які працюють на підприємстві.

*Сума внеску = (6% штатної чисельності мінус кількість працюючих інвалідів) * 40,65% середньої заробітної плати за попередній квартал.*

При цьому не враховуються працюючі інваліди, що перебувають у неоплачуваній відпустці, а також особи, які працюють за договором професійної підготовки; перебувають у відпустці по догляду за дитиною; перебувають на військовій або альтернативній службі; є учасниками Добровільного корпусу праці; проходять реабілітацію.

Підприємства, на яких штатна чисельність працюючих інвалідів дорівнює принаймні 6% від загальної штатної чисельності, звільняються від сплати зазначеного внеску.

Для бюджетних установ так само зараз діє квота у розмірі 6%, але, згідно із Законом, вона поступово збільшувалася з 2% у 2005 році до 6% у 2008 році.

Для навчальних закладів усіх форм власності (університети, школи, професійні училища) ця квота становить 2% (у 2000 році – 0,5%). У цьому випадку показник працевлаштування інвалідів розраховується як сума кількості інвалідів-працівників та помножена на два кількість учнів (студентів, вихованців) – інвалідів.

Від сплати внесків звільнені заклади соціальної допомоги, хоспіси, організації усіх форм власності, єдиним видом діяльності яких є соціальна та медична реабілітація інвалідів, освіта інвалідів або їх опіка.

Також звільняються від сплати внеску підприємства, що перебувають у стані ліквідації або оголошені банкрутами.

⁵<http://www.pfron.org.pl/>

⁶<http://www.niepełnosprawni.pl/ledge/x/1808#.UuPvg9LGzMx>

Згідно зі статтею 22 Закону, сума внеску може бути зменшена у разі, якщо підприємство придбало товари або послуги в інших підприємств (крім торговельних послуг), де штатна чисельність працівників з високими групами інвалідності становить принаймні 30%. Фонд реабілітації інвалідів може проводити з цього питання перевірки у підприємства-продавця та підприємства-покупця товарів і послуг.

Іншим джерелом надходжень Фонду реабілітації інвалідів є **штрафи за невиконання вимоги Закону щодо подальшого працевлаштування** роботодавцем **особи, яка стала інвалідом внаслідок нещасного випадку на виробництві** або професійного захворювання на цьому самозайнятстві. Протягом місяця з дня визнання особи інвалідом вона має подати заяву про переведення на іншу посаду, а роботодавець протягом трьох місяців з дня надходження заяви – задовольнити її шляхом переведення працівника на іншу посаду або утворенням нової посади (крім випадків, коли інвалідність є наслідком порушення правил техніки безпеки). Якщо ця вимога Закону не виконана, роботодавець у день звільнення працівника, який став інвалідом, сплачує до Фонду реабілітації інвалідів штраф у 15-кратному розмірі середньомісячної винагороди такого працівника.

2. Державна підтримка працевлаштування інвалідів

а) Згідно зі статтею 26 «Про професійну і соціальну реабілітацію, а також працевлаштування інвалідів (неповносправних осіб)», Фонд реабілітації інвалідів може відшкодувати роботодавцеві, який протягом принаймні 36 місяців використовує найману працю інвалідів, **низку витрат, пов'язаних з працевлаштуванням інвалідів**. Ці витрати стосуються:

- Адаптації **приміщень підприємства** до потреб інвалідів, зокрема понесених у зв'язку з пристосуванням існуючих або нових робочих місць відповідно до потреб, що виникають у зв'язку з інвалідністю працівників.
- **Адаптації або придбання обладнання**, яке полегшить працю інваліда.
- Придбання та авторизації (ліцензування) **програмного забезпечення**, яке будуть використовувати інваліди у своїй праці, а також відповідних пристроїв.
- **Вивчення (оцінки)** за допомогою медичної служби **відповідних потреб інвалідів**, які буде задоволено шляхом пристосування приміщень, придбання обладнання тощо.

Відшкодування стосується інвалідів, які:

- Є безробітними, у пошуку праці й направлені на підприємство службою зайнятості.
- Продовжують працювати на тому самозайнятстві, де внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання стали інвалідами (за винятком випадків порушення трудового законодавства роботодавцем або працівником).

Відшкодування не може перевищувати 20-кратний розмір середньої зарплати (винагороди) працівника за кожне облаштоване робоче місце.

Відшкодування здійснює староста (голова повіту) на підставі договору, укладеним з роботодавцем за умови, що:

- Відшкодуванню не підлягають витрати, понесені до підписання договору.
- Частка витрат на оцінку потреб інвалідів не перевищує 15% суми всіх видів витрат на створення або адаптацію робочих місць для інвалідів.

Якщо роботодавцем є староста, договір укладає керівник Фонду реабілітації інвалідів.

Умовою проведення відшкодування (проплати) є наявність позитивного висновку державної інспекції з питань праці, який готується за зверненням старости.

б) Роботодавці, що протягом принаймні 36 місяців використовують найману працю інвалідів, які перебували на обліку центрів зайнятості як безробітні або впошуках праці, можуть також отримати від Фонду реабілітації інвалідів **компенсацію на облаштування робочого місця** для інваліда у 15-кратному розмірі середньої заробітної плати. Ця компенсація виплачується старостою за наявності позитивного висновку державної інспекції з питань праці.

Якщо інвалід працював на підприємств менше 36 місяців, роботодавець повертає Фонду кошти, одержані на відшкодування вищевказаних витрат (компенсації) у розрахунку 1/36 суми за кожний місяць, якого бракує до вказаного терміну, але не менше ніж 1/6 загальної суми компенсації. Це не стосується випадків, коли на місце інваліда, який працював менше ніж 36 місяців, найнятий інший інвалід, який був направлений службою зайнятості й пропрацював мінімальний термін 36 місяців. Перерва між звільненням і призначенням працівників не вважається підставою для повернення компенсації. Порядок виплати компенсацій та їх повернення затверджує Мінсоцполітики.

в) Згідно зі статтею 26а Закону, Фонд також надає роботодавцям **дотацію на дофінансування заробітної плати інвалідів** (за винятком підприємств, де працює менше ніж 25 осіб, та підприємств, де чисельність працюючих інвалідів становить менше ніж 6% загальної кількості найманих працівників). Ця дотація виплачується упродовж терміну працевлаштування інваліда й становить 180% мінімальної заробітної плати – для осіб з високим ступенем інвалідності, 100% - для осіб із середнім ступенем та 40% - для осіб з низьким ступенем інвалідності.

г) Роботодавці, які використовують найману працю інвалідів, також можуть отримати **дотацію на часткову оплату праці помічників для інвалідів**. Така дотація покриває не більше ніж 20% робочого часу таких працівників, вираженого в годинах за місяць. Вона розраховується як добуток розміру мінімальної заробітної плати (у погодинному вираженні) та кількості годин на місяць, які витрачені виключно на допомогу інвалідам.

д) Фонд **відшкодовує пенсійні внески** у розмірі 100% для осіб з високим ступенем інвалідності, 60% - із середнім ступенем інвалідності, 30% - із низьким ступенем інвалідності.

Аналіз практики надання пільги зі сплати податку на прибуток підприємствам, що засновані громадськими організаціями інвалідів

РЕЗЮМЕ

Звільнення від сплати податку на прибуток підприємств, що засновані громадськими організаціями інвалідів, характеризується тим, що значну частину вигоди від цієї пільги мають підприємства лише низки регіонів України. Існує значний дисбаланс як між регіонами, так і у порівнянні з питомою вагою загальної кількості інвалідів. Окремі підприємства одночасно користувалися пільгами та прямою бюджетною підтримкою.

У зв'язку з цим перелік критеріїв ухвалення рішення про надання дозволу на користування пільгою потрібно удосконалити, запровадивши оцінку динаміки робочих місць для інвалідів, фактичного розміру заробітної плати інвалідів, прямих витрат на створення робочих місць для інвалідів.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для оцінки ситуації було проаналізовано:

- обсяг втрат бюджету від надання зазначеної пільги у розрізі регіонів на основі інформації Міндоходів (додатки),
- інформацію про діяльність Комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів⁷,
- положення законодавства України, що регулюють надання цієї пільги: Податковий кодекс України, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів», Порядок надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів (постанова КМУ від 8 серпня 2007 р. № 1010).

АНАЛІЗ РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВОЇ ВИГОДИ МІЖ РЕГІОНАМИ

За інформацією Міндоходів, у 2010 році підприємства інвалідів одержали вигоду від застосування пільги зі сплати податку на прибуток підприємств на загальну суму майже 76 млн грн, у 2011 – майже на 19 млн грн, тобто у 4 рази менше. Дані за 2012 рік відсутні.

Існує значний дисбаланс у питомій вазі вигоди від користування пільгою та чисельністю інвалідів у регіонах. У 2010 році 33% усього обсягу втрат бюджету від надання пільги (отже, вигоди підприємств-одержувачів) було зосереджено у Харківській області, 31% - у місті Києві. У 2011 році ці показники становили відповідно 49% для Харківської області та 21% - для міста Києва. При цьому, згідно з даними Мінсоцполітики, на Харківську область та м. Київ припадає 6% та 5% від усієї кількості інвалідів в Україні.

Аналогічна ситуація, хоча в менших масштабах, характерна і для деяких інших регіонів України:

- у м. Севастополь питома вага вигод від користування пільгою становила 4% у 2010 році та 5% у 2011 році, при тому що у місті проживає 1% інвалідів України;
- у Черкаській області – 4% та 5,7% відповідно, при 3% від усієї кількості інвалідів України;

⁷ http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=111128

- у Донецькій області проживає 10% інвалідів України, однак обсяг вигод, одержаних місцевими підприємствами інвалідів, становив 1,44% у 2010 році та 0,76% у 2011 році. Таким чином, чисельність інвалідів у регіоні не корелюється з обсягами підтримки у вигляді податкової пільги, що надається для створення робочих місць для інвалідів.

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ДОЗВОЛУ НА КОРИСТУВАННЯ ПІЛЬГОЮ

Пільга зі сплати податку на прибуток підприємств передбачена статтею 154.1 Податкового кодексу України для підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів. Основними умовами надання пільги відповідно до цієї статті є:

- протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість інвалідів, які мають на таких підприємствах і організаціях основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу;
- фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

Разом з тим у Порядку надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів з 2007 року міститься розширений перелік вимог, який, крім двох вищезазначених, включає:

- сума витрат підприємства, організації з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами, організаціями, становить не менш як 8 відсотків ціни постачання таких виготовлених товарів (наданих послуг);
- розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості інвалідів, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, повинен бути не менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;
- виконання підприємствами, організаціями рішень Мінсоцполітики та обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим (крім підприємств, організацій, які звернулися вперше).

Положення згаданого Порядку, який залишається без змін з 2007 року, в частині розширеного переліку критеріїв надання пільги формально не відповідають положенням Податкового кодексу України.

Наведені критерії надання пільги не передбачають урахування динаміки кількості робочих місць на підприємствах та організаціях інвалідів.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНЬОЇ ПРАКТИКИ НАДАННЯ ДОЗВОЛІВ

Стаття 14-2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів» на основі показника господарської діяльності – доходу підприємства та організація інвалідів розмежує компетенцію органів національного та регіонального рівнів у наданні дозволу на користування пільгою. Для підприємств та організацій, дохід яких перевищує 8400 мінімальних заробітних плат, до червня 2013 року цей дозвіл надавала Комісія з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, а з червня 2013 року надає Мінсоцполітики. Для інших підприємств та організацій до червня 2013 року це рішення ухвалювали відповідні регіональні комісії, нині ця функція покладена на обласні державні адміністрації та орган виконавчої влади АР Крим з питань соціальної політики.

Тобто підприємства, які отримують значні прибутки, отримують дозволи на користування пільгами у столиці, а інші – на місцях. У такий спосіб розгляд питань на центральному рівні відбувається при певній асиметрії інформації, коли не завжди є можливість врахувати всі особливості ситуації конкретного підприємства, які відомі представникам зацікавлених сторін на місцях.

Досить загальні критерії надання пільги, які не враховують динаміки показників, що безпосередньо стосуються праці інвалідів, у минулому призводили до надання преференцій певним організаціям чи регіонам.

Наприклад, у червні 2009 року Комісією були надані дозволи 23 підприємствам, з них 9 належать до УТОГ, 5 до Союзу організацій інвалідів України, 5 – до УТОС. Підприємствам Харківської області було надано 4 дозволи, що і призвело до вищенаведеного дисбалансу в користуванні податковою пільгою в 2010-2011 роках.

Хоча в подальшому (2010-2012 роки) при наданні відповідних дозволів громадські організації та регіони були представлені більш збалансовано, нормативні критерії надання пільг все одно залишають можливість для переваги суб'єктивних мотивів при прийнятті відповідних рішень уповноваженим органом – Мінсоцполітики.

До того ж окремі підприємства одночасно користувалися пільгою в оподаткуванні та прямою бюджетною підтримкою.

Так, у червні 2009 року УВП УТОС "Крим-Пак" одержало дозвіл на користування податковою пільгою, а у 2010 році – ще й позику на створення робочих місць для працевлаштування інвалідів на суму 5,6 млн грн. Більше того, це підприємство й надалі одержувало бюджетну підтримку на технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування інвалідів (2011 рік – 5,2 млн грн, 2012 рік – 5 млн грн).

Сімферопольське УВО «КримПласт» одержало дозволи на користування податковою пільгою на 2012 та 2013 роки, при цьому 2012 року на технічне переоснащення виробництва одержало 5 млн грн. бюджетних коштів.

Білоцерківське виробниче підприємство "Весна" УТОС у 2012 році скористалося як пільгою в оподаткуванні прибутку підприємств, так і бюджетною підтримкою майже на 1 млн грн. Аналогічна ситуація і по Дніпропетровському УВО «Луч» (пільга та 1,9 млн грн підтримки 2012 року).

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На нашу думку, чинний підхід у наданні дозволів на користування пільгою зі сплати податку на прибуток не має раціональної основи і не сприятиме в подальшому оптимізації державної підтримки підприємств та організацій інвалідів за рахунок пільг в оподаткуванні.

Критерії ухвалення рішення про надання цих дозволів необхідно удосконалити, запровадивши надання пільг залежно від фактичних витрат, які несе підприємство на створення робочих місць для інвалідів, включаючи:

- пристосування приміщень;
- оплату праці помічників для інвалідів;
- придбання обладнання;
- придбання та перевірка програмного забезпечення для використання інвалідами в роботі, включаючи адаптовані або допоміжні пристрої;
- у разі будівництва - облаштування або розширення потужностей, що встановлюють полегшені умови праці для інвалідів;
- адміністративні та транспортні витрати, прямо пов'язані з працевлаштуванням інвалідів.

